

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra psychologie a patopsychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Pavla Javůrková

**Volba další vzdělávací dráhy žáků základní školy, se zaměřením
na spokojenost se zvolenou střední školou a oborem**

Olomouc 2013

vedoucí práce: Mgr. Michaela Pugnerová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

V Olomouci dne 5. 4. 2013

.....

Děkuji Mgr. Michaele Pugnerové, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování cenných rad a připomínek, které mi v průběhu tvorby diplomové práce poskytla.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Pavla Javůrková
Katedra:	Psychologie a patopsychologie
Vedoucí práce:	Mgr. Michaela Pugnerová Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Volba další vzdělávací dráhy žáků základní školy, se zaměřením na spokojenost se zvolenou střední školou a oborem
Název v angličtině:	CHOICE OF THE FOLLOWING EDUCATION OF ELEMENTARY SCHOOL PUPILS CONSIDERING THEIR SATISFACTION WITH THE CHOSEN SECONDARY SCHOOL AND FIELD
Anotace práce:	Teoretická část práce se věnuje poradenství a druhům poraden; vyšetření k volbě povolání; vnějším a vnitřním faktorům ovlivňujícím výběr povolání a spokojenosti se zvolenou se střední školou a oborem. Praktická část práce se zaměřuje na to, jakým způsobem si žáci posledních ročníků základní školy vybírají své další vzdělání a budoucí povolání. Dále se zaměřuje na spokojenost se zvolenou střední školou a oborem.
Klíčová slova:	Pedagogicko-psychologické poradenství, pedagogicko-psychologická poradna, úřad práce, rodina, přátelé, škola, výchovný poradce.
Anotace v angličtině:	The theoretical part deals of counselling and types of counselling; examination of career choice; external and internal factors influencing career choice and satisfaction with the selected high school and field. The partical part focuses on how the pupils in the final year of primary school choose their further education and future careers.
Klíčová slova v angličtině:	Pedagogical-psychological counselling, Pedagogic-psychological clinic, Employment agency, Family, Friends, School, Educational consultant.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Tabulka informací úřadu práce Příloha č. 2 Hollandovy osobnostní typy Příloha č. 3 Skupiny povolání podle Hollanda Příloha č. 4 Internetové stránky s užitečnými informacemi o středních školách a volbě povolání Příloha č. 5: Vyplněný dotazník (dívka) – Volba SŠ a budoucího povolání Příloha č. 6: Vyplněný dotazník (chlapec) – Spokojenost se zvolenou SŠ
Rozsah práce:	71 stran
Jazyk práce:	Český

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VOLBA DALŠÍ VZDĚLÁVACÍ DRÁHY A PŘÍPRAVA NA POVOLÁNÍ.....	11
1.1 Vzdělávání a příprava na povolání u chlapců	11
1.2 Vzdělávání a příprava na povolání u dívek.....	12
1.3 Gender ve vzdělávání.....	14
2 PORADENSTVÍ A DRUHY PORADEN.....	17
2.1 Kariérní poradenství.....	17
2.2 Profesionální poradenství.....	18
2.3 Systém pedagogicko-psychologického poradenství	18
2.4 Úřad práce	20
3 VYŠETŘENÍ K VOLBĚ POVOLÁNÍ	21
3.1 Vyšetření rozumových předpokladů	22
3.2 Práce se zájmovými dotazníky.....	22
3.2.1 Osobnostní typy podle Hollanda	23
3.3 Další varianty vyšetření	24
3.4 Internetové stránky a další zdroje informací k volbě povolání.....	25
4 VNĚJŠÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝBĚR POVOLÁNÍ.....	26
4.1 Rodina a jejich rozdílné představy.....	26
4.1.1 Vliv rodinného prostředí.....	27
4.1.2 Vzdělání rodičů.....	28
4.1.3 Co (ne)dělat, aby se dítě rozhodlo zodpovědně.....	28
4.2 Přátelé a spolužáci.....	29
4.3 Prostředí školy	29
4.3.1 Základní škola.....	29
4.3.2 Střední školy	31

4.4	Výchovný poradce	32
4.5	Uplatnění.....	33
5	VNITŘNÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝBĚR POVOLÁNÍ	34
5.1	Žák a jeho osobnost	34
5.1.1	Žák 2. stupně základní školy	34
5.1.1.1	Motorický vývoj.....	34
5.1.1.2	Rozvoj poznávacích procesů.....	35
5.1.1.3	Změny psychické.....	35
5.2	Zájmy	36
5.3	Školní prospěch.....	36
5.4	Motivace ke studiu	37
5.5	Inteligence, tvořivost a schopnosti.....	37
5.6	Klíčové kompetence.....	38
5.7	Sebevědomí.....	40
5.8	Zdravotní stav	40
6	SPOKOJENOST SE ZVOLENOU STŘEDNÍ ŠKOLOU A OBOREM	42
	PRAKTICKÁ ČÁST.....	44
	ÚVOD.....	44
7	VYMEZENÍ CÍLŮ A STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	44
7.1	Vymezení cílů a stanovení hypotéz 1. výzkumného šetření žáků základní školy	44
7.2	Vymezení cílů a stanovení hypotéz 2. výzkumného šetření studentů střední školy	46
8	CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH RESPONDENTŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	47

9	POUŽITÉ METODY	48
10	VYHODNOCENÍ A POROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ VLASTNÍHO VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	49
10.1	Statistické zpracování	49
10.2	Vyhodnocení a porovnání výsledků 1. dotazníku žáků základní školy	49
10.3	Vyhodnocení a porovnání výsledků 2. dotazníku studentů střední školy	57
11	DISKUSE.....	65
	ZÁVĚRY PRO PEDAGOGICKOU TEORII A PRAXI	69
	SEZNAM ZKRATEK	72
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	73
	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	75
	SEZNAM GRAFŮ	76
	SEZNAM PŘÍLOH.....	77
	GRAFY	
	PŘÍLOHY	

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá tím, jakým způsobem si žáci posledních ročníků základní školy vybírají své další vzdělávání a budoucí povolání. V jejich případě jde především o vytváření určité představy o tom, co by je mohlo bavit, živit a uživit.

Toto téma jsem si vybrala proto, že stejným obdobím jsem musela projít také. Stejně tak jako pro mnoho ostatních, tak i pro mě bylo toto rozhodování velmi těžké. Na konci deváté třídy jsem zatím neměla zcela vyhraněné zájmy a představy o tom, co bych chtěla v budoucnu studovat nebo vykonávat jako budoucí povolání. Rozhodující pro mě byla vzdálenost školy. V tomto věku se mi nechtělo za střední školou dojíždět nebo být dokonce na internátě. Bylo pro mě nepředstavitelné bydlet mimo domov a obývat pokoj s někým cizím. Dnes, s větším časovým odstupem, vím, že bych se rozhodovala jinak. V rozhodování na mě tedy měla vliv vzdálenost a zkušenosti mého okolí. Podala jsem si přihlášku na stejnou střední školu, kterou navštěvovala moje o tři roky starší sestra (SOŠ management cestovního ruchu). Dala jsem tedy na její rady a rady rodičů, že tuto školu zvládnou také, a že mě také bude bavit. Zpětně tuto školu nechci hodnotit zcela negativně, studium a některé předměty mě zde bavily. Jen po jejím ukončení bylo těžší se dostat na vysokou školu, protože některé předměty byly dost specificky zaměřené.

A právě z tohoto důvodu jsem si také vybrala téma diplomové práce, abych zjistila, jak jsou na tom současní studenti základních a středních škol. Zda již mají jasně vyhraněný zájem o tom, co chtějí studovat a v životě dělat nebo dají na rady rodičů, přátel nebo dokonce vyhledají pomoc odborníků, kteří jim poradí na jaký typ školy se zaměřit, pro jaké studium by se hodili. Každý člověk se nechá ovlivnit něčím jiným, někdo upřednostňuje to, co ho baví, v čem je úspěšný, jiní tíhnou k tomu, o čem ví, že jim přinese dostatek finančních prostředků.

Dalším úkolem této práce je mimo jiné také zjistit, jak jsou dnešní středoškoláci ve 3. a 4. ročníku spokojeni se svým výběrem středoškolského vzdělání. Zda by se po 3 nebo 4 letech vzdělávání rozhodli stejně, nebo by si radši zvolili jiný obor.

První kapitola celkově pojednává o tématu diplomové práce, tudíž o volbě další vzdělávací dráhy a přípravě na povolání. Dále je zde zmíněno, jak se vyvíjelo vzdělávání a příprava na povolání u dívek a chlapců a v čem spočívá gender ve vzdělávání.

Druhá kapitola se zabývá poradenstvím a druhy poraden. Zaměřuje se především na kariérní poradenství, profesionální poradenství a pedagogicko-psychologické poradenství. Právě tyto poradny se v současné době obecně stávají stále frekventovanějším oborem. Děti již nedají pouze na rady svých rodičů, či prarodičů, aby pokračovaly ve stejném oboru jako oni, ale o volbě své budoucnosti se chtějí poradit s odborníkem. Další zdroj informací, který je zde uveden, je úřad práce.

Třetí kapitola se věnuje vyšetření k volbě povolání. Jednotlivé podkapitoly se zabývají vyšetřením rozumových schopností, prací se zájmovými dotazníky a dalšími variantami vyšetření. Jedna z nich odkazuje na internetové stránky a další zdroje informací k volbě povolání. Tato kapitola se věnuje i osobnostním typům podle Hollanda. Ten rozřídil lidi do 6 různých pracovních skupin, z nichž každá se věnuje úplně něčemu jinému.

Čtvrtá kapitola nám vyjmenuje a objasní vnější faktory ovlivňující výběr povolání. Patří mezi ně především rodina a její vliv na jedince, přátelé a spolužáci dítěte, škola, výchovný poradce a také uplatnění, kterého může žák dosáhnout.

Pátá kapitola objasní vnitřní faktory ovlivňující výběr povolání. Můžeme sem zařadit samotnou osobnost žáka 2. stupně základní školy včetně jeho popisu motorického vývoje, rozvoje poznávacích procesů a změn psychických. Dále objasní zájmy, školní prospěch, motivaci ke studiu, inteligenci, schopnosti, tvořivost, klíčové kompetence, sebevědomí, ale také zdravotní stav žáka.

Poslední kapitola teoretické části diplomové práce pojednává o spokojenosti se zvolenou se střední školou a oborem.

Tato práce je také zaměřena na spokojenost se zvolenou střední školou a oborem. Pomocí dotazníku jsem u žáků 3. a 4. ročníků středních škol zjišťovala, jak jsou spokojeni se svým prvotním výběrem, jako když se pro svoji školu rozhodovali v 9. ročníku základní školy.

Praktická část se zabývá vlastním výzkumným šetřením. Kapitoly tvoří: vymezení cílů a stanovení hypotéz výzkumného šetření; charakteristika vybraných respondentů výzkumného šetření; použité metody. Další kapitolu tvoří vyhodnocení a porovnání výsledků vlastního výzkumného šetření. Jedna z podkapitol pojednává o statistickém zpracování. Dotazníková šetření byla realizována v devátých třídách základní školy, abych zjistila, co studenty ovlivňovalo ve výběru střední školy a pro jakou střední školu se rozhodovali. Další dotazníky jsem aplikovala již v posledních ročnících střední školy. Zde jsem se zaměřila především na to, proč si tuto školu zvolili,

zda jsou s jejím výběrem spokojeni, zda by se s odstupem času rozhodovali jinak, jaké jsou jejich zájmy atd.

Poslední kapitola obsahuje diskusi a v další části práce se už věnuji závěrům pro pedagogickou teorii a praxi, seznamu použité literatury, internetovým zdrojům, seznamu grafů a příloh.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Volba další vzdělávací dráhy a příprava na povolání

Jednoduchá otázka, kterou znají všichni ze školy: „Čím chceš být, až budeš velký?“ (Murphy-Witt, Stamer-Brandt, 2004). Stejně tak si už od narození svého dítěte mnozí rodiče pokládají otázky a sprádají sny, jaký život jejich dítě prožije, jaké bude mít povolání, zkrátka čím jejich dítě bude. Jen výjimečně má jedinec svoji volbu jasnou, má předem vymezené zájmy a stanovené cesty ke svému vysněnému povolání. Většina dětí a jejich rodičů začíná s blížícím se koncem školní docházky shánět informace o variantách dalšího studia a někteří se dokonce obracejí i na poradenská pracoviště (Pešová, Šamalík, 2006).

Volbou povolání se většina jedinců zabývá po 15. roku života, ovšem nejčastěji jí realizují na konci základní, střední a vysoké školy (Vendel, 2008). Ze všech životních úloh, před kterými adolescent stojí, je příprava na budoucí povolání asi ta nejdůležitější. Zahrnuje jednak rozhodnutí o volbě studia a následně povolání. Středoškolské vzdělávání je ve své podstatě přípravou na práci v budoucím zaměstnání. Podle Vendela (2008) začíná v adolescenci u většiny dospívajících vlastní kariéerní vývoj.

1.1 Vzdělávání a příprava na povolání u chlapců

Na začátku druhé poloviny 19. století patřilo vzdělání jen do světa chlapců, uskutečňovalo se zejména mimo domácnost a navazovalo na elementární školu. Všichni chlapci měli právo připravit se na profesi či na odpovídající společenské zařazení. Ovšem i pro ně byla volba možností omezena, zejména ze sociálních důvodů. Nejhůře na tom byly dolní venkovské vrstvy obyvatel (Lenderová, Rýdl, 2006). „*O něco lépe na tom byly dolní vrstvy v městech, kde šla na řemeslo většina chlapců. Kariéra řemeslníka však nebyla obecně považována za příliš prestižní. Obory měly svou hierarchii, takže vedle vážených profesí (zlatník, hodinář) existovala řemesla sice výnosná, ale namáhavá (řezník), řemesla málo výnosná (krejčí, švec) a řemesla stojící zcela na okraji společnosti (kat), ta se však v rodině takřka výhradně dědila*“ (Lenderová, Rýdl 2006, s. 242). Při výběru povolání se velmi vzácně hledělo na záliby dítěte,

dominantní byly především ekonomické možnosti rodičů, sociální postavení rodičů, jejich představy a přání. Rozhodující byla také rodinná tradice (Lenderová, Rýdl, 2006).

„Učedník docházel do nedělní opakovací školy, aby si osvěžil znalosti z literních předmětů a katechismu. Další možnost představovalo získání kvalifikace v některé odborné škole, především přadlácké či tkalcovské, zřizované šlechtickými podnikateli na svých panstvích už od poloviny 18. století. Připomeňme, že i školy normální a hlavní zaváděli ve vyšších třídách výuku základů odborných předmětů, geometrie, kreslení, mechaniky a stavitelství, tyto poznatky dokázal šikovný kluk zúročit ve své manuální profesi (Lenderová, Rýdl, 2006, s. 242).“

1.2 Vzdělávání a příprava na povolání u dívek

„Počátky a rozvoj vzdělávání dívek jsou jednou z nejvýraznějších charakteristik historicky tradiční demokratičnosti českého školského systému, a to od základního vzdělání až po vzdělání vysokoškolské (Pánková, 2008, s. 8).“

Do konce 18. století bylo vzdělání dostupné pouze části společnosti. Až v roce 1774 se o jeho rozšíření zasloužil Všeobecný školní řád, vyhlášený Marií Terezií. I poté však vzdělávání dívek výrazně zaostávalo za vzděláváním chlapců. Největší péči věnovaly dívčímu vzdělávání specializované církevní řády.

Dívky, které v 70. a 80. letech 19. století vyšly z veřejných škol, měly možnost dále pokračovat ve studiu na odborných či specializovaných dívčích školách. Jednalo se o jednoleté až tříleté dívčí vyšší, průmyslové a obchodní školy v Praze, Brně i jiných městech. V 80. letech 19. století vznikaly také hospodyňské školy. Tam, kde nebylo možné založit celistvou školu, byly zřizovány alespoň prakticky zaměřené kurzy.

První odbornou školu pro dívky založil v Praze Český výrobní spolek. Stalo se tomu roku 1865. Navštěvovaly ji především dívky z nižších vrstev a měla praktické i umělecké zaměření. Dívky se zde učily účetnictví, šití prádla, šatů a psaní na stroji.

Na konci 19. a na začátku 20. století se zakládaly dívčí průmyslové školy i v menších městech. Jednalo se o dvouleté i tříleté školy, které se zaměřovaly především na šití prádla a šatů, velmi často byla výuka rozšířena i o psaní na stroji a těsnopis.

Roku 1863 vznikla Vyšší dívčí škola královského hlavního města Prahy, ovšem pro poměrně vysoké školné ji mohly navštěvovat především dívky z dobře situovaných rodin. Od roku 1900 vznikají specializovaná dívčí lycea s maturitou. A právě tato dívčí lycea byla postupně transformována na gymnázia (Pánková, 2008).

„Zásluhy o postupné změny v myšlení společnosti na úlohu, postavení a vzdělání žen měli zejména Tomáš Garrigue Masaryk a František Drtina. Již v r. 1891 žádal, aby dívkám byl umožněn přístup alespoň na některé fakulty, dokud se vzdělání nezrovnoprávní (Pánková, 2008, s. 19).“ Další kritičkou byla Eliška Krásnohorská, té se nelíbilo, že ze soukromých dívčích škol vycházely šestnáctileté dívky se znalostmi podstatně menšími, než jaké měli dvanáctiletí chlapci ze škol státních. Otevření soukromého ženského gymnázia E. Krásnohorské lze tedy považovat za její největší životní úspěch.

Se zvyšujícím se počtem vzdělaných žen se změnila i možnosti jejich pracovního uplatnění. Podstatným okamžikem byl odchod mužů do první světové války, kdy dochází k první feminizační vlně v pedagogických sborech na školách (Pánková, 2008).

„Absolventkám dívčích gymnázií bylo postupně povoleno studium na vysokých školách (na filozofické fakultě od roku 1896, na lékařské fakultě od roku 1900) (Vališová, Kasíková, 2011, s. 77).“

Pokud budeme i nadále hovořit o dívkách, nesmíme zapomenout zmínit, že dívky mají ve škole často náskok před stejně starými chlapci v mnoha oblastech. Lépe se na školu adaptují, číst a psát se učí daleko rychleji a obecně platí, že je s nimi méně problémů. Je potvrzeno, že dívky se učí odlišným způsobem než chlapci, toto zjištění však většina škol nerespektuje (Preuschoff, 2007).

Všeobecně je známé tvrzení, že dívky mívají zpravidla horší výsledky v běžných matematických testech. Někteří lidé tvrdí, že je to kvůli hormonálním rozdílům mezi mozky chlapců a dívek. Jiní jsou zase toho názoru, že doma i ve škole se s dívkami zachází jinak než s chlapci, a proto jsou horší. U většiny dívek se na začátku puberty zájem o matematiku snižuje. To je poměrně znevýhodňuje, jelikož matematika patří po řadu let studia mezi hlavní předměty (Preuschoff, 2007).

Ovšem existuje stále méně lidí, kteří věří právě těm názorům, že dívky jsou od přírody v matematice horší. Mnohokrát slycháváme, že dívky mají ve škole celkově lepší známky než chlapci. Ovšem stále existuje poměrně málo dívek, které si volí technické profese, i když jim ve škole tyto předměty jdou lépe než například ty humanitní. Dospívající dívky jsou často toho názoru, že ostatní od nich očekávají právě to, že se budou zaměřovat na typicky ženské povolání jako učitelky na základní škole, zdravotní sestry nebo sekretářky. Z toho důvodu nemají mnohé dívky odvahu vstoupit do tradičně mužské profese, jako je strojírenství, informační technologie atd. (Preuschoff, 2007).

1.3 Gender ve vzdělávání

„V posledních letech se ukazuje, že z hlediska dosaženého stupně se vzdělání žen stále zvyšuje a to nejen ve srovnání s minulostí. Ženy dosahují dokonce i vyšší vzdělanostní úroveň ve srovnání s muži v současnosti. To se však nijak neodráží na genderové struktuře společnosti, kde jsou ženy stále znevýhodněny (Jarkovská, 2010, s. 18).“

Ještě před 150 lety byly ženy téměř vyloučeny ze vzdělávání, ale dnes už mají své místo jisté na všech vzdělávacích stupních. Podle výzkumů v posledních desetiletích se ukázalo, že dívky mají dokonce vyšší vzdělanostní aspirace než chlapci (např. PISA 2000), dále poukazují na to, že jejich procentuální zastoupení v sekundárním a terciálním vzdělávání začíná převažovat nad zastoupením chlapců. *„Zatímco ve věkové skupině žen starších 65 let je nadpoloviční podíl těch, které nedosáhly vyššího než základního, ve věkové skupině 25 – 39 let procento žen s maturitou výrazně převýšilo procento mužů s maturitou (ženy 44,7 %, muži 32,4 %). Vysokoškolaček je v této skupině už jen o 1,5 procentního bodu méně než vysokoškoláků, přičemž mezi studujícími na vysokých školách v současné době již lehce převládají ženy (Jarkovská, 2010, s. 21).“* Jarkovská (2010) ve své knize uvádí, že v akademickém roce 2004/2005 studovalo na českých vysokých školách 206 286 českých občanek a občanů, z toho 50,6 % byly právě ženy (Ústav pro informace ve vzdělávání 2006).

Obecně lze předpokládat, že čím vyšší vzdělání, tím se zvyšuje šance na výhodné postavení na trhu práce a na vyšší příjem. *„Podíváme-li se však na statistiky*

vztahující se k pracovnímu trhu, zjistíme, že ženy jsou vytlačovány do sekundární sféry, mají nižší platy a často čelí diskriminaci. Vliv vzdělání na výši mzdy je výrazně silnější u mužů než u žen (Jarkovská, 2010, s. 20).“ Postavení žen na trhu práce je spojeno s nižší mzdou, nižší účastí na řízení a rozhodování, nižší prestiží a naopak vyšším ohrožením nezaměstnanosti (Fishlová in Jarkovská, 2010).

Jarkovská (2010) uvádí, že je velmi užitečné brát v potaz i tvrzení některých sociologů, kteří oponují tím, že chlapci jsou školským systémem také znevýhodňováni, neboť dosahují častěji pouze výučního listu, zatímco dívky získávají maturitní vysvědčení (Matějů a Straková; Simonová in Jarkovská, 2010). U tohoto zjištění by se mohlo zdát, že vyvrací argument o diskriminaci dívek, avšak nezohledňuje fakt genderové podmíněnosti v závislosti pracovní pozice na dosaženém vzdělání. Chlapcům tudíž statisticky stačí pro dosažení určité výše příjmu nižší vzdělání než dívkám. Nejedná se o diskriminaci chlapců ze strany vyučujících a školského systému obecně, nýbrž o diskriminaci tzv. ženských oborů, které sice požadují vyšší vzdělání, ale přinášejí pouze nižší zisky (Jarkovská, 2010).

Právě na samotném školství lze objasnit tvrzení o nižším statusu tzv. ženské práce. Profese učitelky je považována za obor žen. Avšak tato tradice nemá historii delší než jedno století. „*Učitelství představuje ideálně-typickou ukázkou genderové dělby práce. Překážkou pro to, aby se ženy mohly stát učitelkami, byla v 19. století a ještě i v první třetině 20. století rodina* (Jarkovská, 2010, s. 27).“ V současné době je učitelství naopak vnímáno jako určité prodloužení ženské reprodukční role, což zahrnuje jak výchovu, tak vzdělávání dětí v rodině.

„Genderově symbolické rozdělení působí normativně na volby dívek a chlapců při rozhodování o budoucím studiu a povolání. Aniž by si to mnohdy uvědomovali, snaží se studující při rozhodování vyhovět genderovým normám (Jarkovská, 2010, s. 29).“

Co se týče rozdílů mezi dívkami a chlapci ze základní školy při využívání různých zdrojů informací potřebných pro volbu školy, nejsou tyto rozdíly příliš výrazné. Patrně větší rozdíl lze zaznamenat u získávání informací z pedagogicko-psychologických poraden, úřadu práce, z internetu, novin či časopisů, kdy tyto zdroje využívají ve větší míře dívky. Příčinou je zřejmě vyšší úroveň komunikace dívek v tomto období, jelikož dívky více řeší své problémy než chlapci, a o své budoucí profesi či další vzdělávací dráze více diskutují.

Na středních školách je genderový rozdíl výraznější pouze u poskytovaných informací z novin a časopisů, které více využívají rovněž dívky.

Pokud se z genderového hlediska zaměříme na využívání služeb a rad odborníků u žáků základní i střední školy, dojdeme k závěru, že služby jsou opět více využívány dívkami než chlapci, přičemž rozdíl mezi dívkami a chlapci ze střední školy byl podstatně menší, než tomu bylo u žáků školy základní. (1)

2 Poradenství a druhy poraden

„Poradenství pro volbu povolání má v současnosti své široké pole působnosti zejména v rámci výchovného poradenství na základních a středních školách, kde se mu věnují výchovní poradci, kteří žákům poskytují informace o jednotlivých typech středních a vysokých škol, o požadavcích a pravděpodobnosti přijetí ke studiu, o možnostech uplatnění po skončení studia atd.“ Tato práce se týká především žáků zájmově nevyhraněných, žáků nerozhodných atd. (Vendel, 2008, s. 15).

Poradenské služby v oblasti výběru studia a povolání jsou využívány širokou veřejností. Především se týkají žáků v posledním ročníku základních, středních i vysokých škol, nezaměstnaných nebo těch, kteří zažívají změnu zaměstnání během produktivního života (Vendel, 2008).

2.1 Kariérní poradenství

„Legislativní rámec v oblasti kariérního poradenství v ČR je tvořen vyhláškou 72/2005 Sb. odst. 2 o poskytování poradenských služeb ve školách a poradenských zařízeních a rozhodnutím Rady evropské unie (Vendel, 2008, s. 15).“

Bělohlávek (1994) uvádí, že kariéra je dnes chápána jako: *„dráha životem, a to hlavně profesionálním, na níž člověk získává nové zkušenosti a realizuje svůj osobní potenciál (Bělohlávek, 1994, s. 11).“*

Podle definice Evropské komise a Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) představuje kariérní poradenství: *„soubor služeb a aktivit vykonávaných s úmyslem sloužit jednotlivcům každého věku a v každé životní situaci při volbě povolání, odborné přípravě a povolání a při řízení jejich kariéry.“* Tyto služby poskytují školy jakéhokoliv druhu, vzdělávací instituce, zaměstnavatelé, veřejný nebo soukromý sektor. Existují na individuálním nebo skupinovém principu a prováděny jsou v osobnostním styku nebo distanční formou. Kariérní poradenství obsahuje poskytování informací (tištěných, elektronických apod.), diagnostických nástrojů, poradenských rozhovorů, kariérních vzdělávacích programů, testovacích programů, programů pro podporu hledání práce atd. (Vendel, 2008, s. 51).

„V kariérním poradenství i v psychologii práce se pro poznání vhodnosti uchazeče o pracovní místo používají v první řadě testy schopností a výkonnosti. Testy

schopností se užívají pro předpověď příští úspěšnosti jak ve vzdělávání, tak v pracovním výcviku.“ Je třeba upřesnit, že tyto testy měří pouze omezený počet všeobecných schopností, tudíž žádný test není natolik přesný, aby za pomoci jeho výsledku bylo možné předvídat úspěšnost konkrétního jedince (Vendel, 2008, s. 86).

2.2 Profesionální poradenství

Profesionální poradenství umožňují i personální agentury. „*Profesní poradenství se v ČR i v SR rozvíjí rovněž v rezortu ministerstva práce a sociálních věcí. V každém úřadu práce je zřízeno informační a poradenské středisko. Jeho cílem je umožnit klientům, zejména žákům základních a středních škol, využívat samostatně maximum informací, které potřebují pro svá rozhodování týkající se volby povolání a vzdělávání* (Vendel, 2008, s. 15).“

2.3 Systém pedagogicko-psychologického poradenství

Do pedagogicko-psychologické poradny přicházejí nejčastěji klienti – žáci, kteří potřebují pomoc při výběru školy a povolání. Největším problémem se ukazuje nerozhodnost při výběru povolání, potřeba ověřit si správný výběr studia a povolání. Tuto zkušenost má až 60 % žáků v posledních ročnících základních a středních škol. Většina dnešních adolescentů má jen matnou představu o tom, co by chtěli jednou dělat, jaké nároky vyžadují jednotlivá povolání, jaký je trh práce atd. (Vendel, 2008).

Podle vyhlášky o poskytování poradenských služeb ve školství patří do školských poradenských zařízení následující: pedagogicko-psychologické poradny, speciálně-pedagogická centra a školní poradenská pracoviště při základních a středních školách.

V pedagogicko-psychologických poradnách pracují: psychologové, speciální pedagogové, metodik prevence, sociální pracovníce, někdy i sociální pedagogové. Ve školách a jejich poradnách najdeme funkci školního psychologa, školního speciálního pedagoga, spadá sem též školní metodik prevence a výchovný poradce (Pešová, Šamalík, 2006).

Zákon č. 561/2004 Sb., § 116 uvádí, že hlavním úkolem školských poradenských zařízení je zajišťovat: „*informační, diagnostickou, poradenskou*

a metodickou činností, poskytují odborné speciálně-pedagogické a pedagogicko-psychologické služby, preventivně výchovnou péči a napomáhají při volbě vhodného vzdělávání dětí, žáků nebo studentů a přípravě na budoucí povolání (Pešová, Šamalík, 2006, s. 11).“

System poradenské péče o děti a mládež je typický svou tendencí specializovat se na jednotlivé poradenské zařízení.

Pedagogicko-psychologické poradny se zaměřují na problematiku dětí a mládeže ve věku od 3 let přes žáky základních škol, studenty středních škol až po studenty vyšších odborných škol. Práci pedagogicko-psychologické poradny lze nejčastěji rozdělit na oblast problémů výchovných, obtíže ve vzdělávání či ve vyučovacím procesu.

„Mezi hlavní druhy činnosti poradenských zařízení podle vyhlášky o poskytování poradenských služeb č. 72/2005 Sb. patří:

V pedagogicko-psychologických poradnách (§ 5):

- a) zjišťuje pedagogicko-psychologickou připravenost žáků na povinnou školní docházku a vydává o ní odborný posudek; doporučuje zákonným zástupcům a řediteli školy zařazení žáka do příslušné školy a třídy a vhodnou formu jeho vzdělávání; spolupracuje při přijímání žáků do škol; provádí psychologická a speciálněpedagogická vyšetření pro zařazení žáků do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s upravenými vzdělávacími programy pro žáky se zdravotním postižením,*
- b) zjišťuje speciální vzdělávací potřeby žáků ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením, a vypracovává odborné posudky a návrhy opatření pro školy a školská zařízení na základě výsledků psychologické a speciálněpedagogické diagnostiky,*
- c) poskytuje poradenské služby žákům se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti nebo vzniku problémů v osobnostním a sociálním vývoji, jejich zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům vzdělávajícím tyto žáky, poskytuje poradenské služby zaměřené na vyjasňování osobních perspektiv žáků,*
- d) poskytuje metodickou podporu škole,*

- e) *prostřednictvím metodika prevence zajišťuje prevenci sociálně patologických jevů, realizaci preventivních opatření a koordinaci školních metodiků prevence (Pešová, Šamalík, 2006, s. 12).“*

2.4 Úřad práce

I při úřadech práce vznikají informační a poradenská střediska pro volbu povolání (IPS), která nabízejí nespočet informačních materiálů zejména pro zájemce středních odborných učilišť (Příloha č. 1). *„Jsou zde k dispozici videokazety jednotlivých učebních oborů i prezentační videokazety středních škol okresu. K dispozici je také CD-ROM „Průvodce světem povolání“, který představuje devět set povolání podle různých kritérií (Mertin, 2000, s. 38 - 39).“*

„CD obsahuje aktuální informace o studiu na všech typech středních škol v ČR a vzdělávací nabídce pro 1. ročníky, včetně nastavbového studia. Můžete vyhledávat buď konkrétní střední školy a podívat se, jaké obory nabízejí, nebo u zvoleného oboru nalézt všechny školy, které jej budou otevírat.

Na CD najdete údaje z jednotlivých středních škol o oborech, délce a formě studia, podobně přijímací zkoušky a předmětech, ze kterých se vykonává, o poměru přihlášených a přijatých uchazečů v loňském roce, plánu přijímaných do 1. ročníku, výši ročního školného v soukromých školách apod. Dozvíte se, co se v oboru naučíte a jak se po studiu uplatníte.“ (2)

V případě nějakých nejasností jsou žákům k dispozici různé počítačové programy, které žáky spolehlivě navedou na jejich volbu střední školy. Jestliže žák ještě nemá zcela vyhraněné zájmy, může mu posloužit program Výzkumného ústavu odborného školství „AISOP“ – **test struktury sklonů**, kde si žáci mohou na 190 otázkách ověřit, která profese by jim nejvíce vyhovovala (Mertin, 2000).

Produktem úřadu práce je též celostátní program s názvem „**ŠKOLÁK**“, který poskytuje širokou nabídku středních a vyšších odborných škol. *„V tomto programu zájemci najdou u vybraného oboru mimo jiné podmínky pro přijetí, údaje o tom, jaký byl zájem v minulém školním roce, kolik žáků bylo přijato, kontakt na školu, případné školné, možnosti stravování a ubytování, den otevřených dveří ve škole apod.“* V podzimních měsících pravidelně vychází týdeník **Učitelské noviny**, kde je uveden seznam středních škol z celé České republiky (Mertin, 2000, s. 39).

3 Vyšetření k volbě povolání

Poradenská pracoviště, jako například pedagogicko-psychologická poradna a pedagogicko-psychologické centrum, nejsou zdaleka jedinými zdroji při volbě povolání absolventů základních a středních škol. Podle Pešové a Šamalíka (2006) by se tato pracoviště měla specializovat na práci se svými klienty a dále na práci s těmi, kdo mají volbu ztíženou nebo se nemůžou sami rozhodnout, přestože již mají dostatek informací i z jiných zdrojů. Za hlavní zdroje, které se zabývají kariéřním poradenstvím, jsou v oblasti školství považováni především výchovní poradci, popř. školní psychologové na základních a středních školách (Pešová, Šamalík, 2006).

Další důležité informace pro žáky, studenty i rodiče poskytují informační centra na úřadech práce nebo různé internetové stránky. Některé z internetových stránek jsou uvedeny v příloze č. 4.

Pokud je nutné podávat poradenství pro volbu profese klientům poraden, je třeba vzít v potaz celou řadu otázek, které z této situace vyplývají. Je třeba brát v úvahu jak rozumové předpoklady dítěte, tak i jeho schopnosti, dovednosti, osobnostní vlastnosti a zdravotní stav. U dětí se zdravotním handicapem se doporučují konzultace s ošetřujícím lékařem, který je schopen posoudit možné varianty případného omezení dítěte po zdravotní stránce, která respektují zdravotní stav dítěte, aby se primárně zabránilo jeho zhoršení negativními vlivy různých povolání (Pešová, Šamalík, 2006).

Na prvním místě se s žáky proberou jejich představy, které mají o své budoucí profesi a jeho uplatnění. Vhodné je získat informace ze školy, kterou dítě navštěvuje, a to nejen o prospěchu, ale také o jeho komunikačních schopnostech, dovednostech, volných vlastnostech, důležitý je také názor třídního učitele nebo výchovného poradce.

Pokud jde o rodiče, pohovoří s nimi poradce o jejich názorech, které se buď mohou nebo také nemusí shodovat s názory a představami jejich dítěte. Zapomínat by se nemělo na řadu dalších velmi důležitých informací, jako jsou například dostupnost vybrané školy, finanční možnosti rodiny atd.

Zapomínat bychom neměli také na to, že v rozhodování o volbě budoucí profese mají vliv i názory vrstevníků. Nejen kvůli tomu, jaké povolání je mezi nimi momentálně „populární“, a o které pozice naopak ztrácí zájem, ale rozhodující je také to, kam půjde studovat jejich kamarád (Pešová, Šamalík, 2006).

„Pro dobrou poradenskou činnost v oblasti kariérového poradenství je potřebné vyhledat si informace o poptávce po určitých druzích povoláních, o tom, jak se absolventi různých studijních a učebních oborů uplatní při nástupu do praxe. Získat je můžeme od úřadu práce, statistiky uvádí také různé informace, například Národní ústav odborného vzdělávání (NÚOV) (Pešová, Šamalík, 2006, s. 136).“

Vyšetřování k volbě budoucí profese se skládají z několika součástí, některé z nich jsou uvedeny v následujících podkapitolách.

3.1 Vyšetření rozumových předpokladů

Vyšetření úrovně rozumových předpokladů se provádí především u nově přicházejících žáků, o kterých v poradně zatím nemají žádné informace ohledně jejich nadání. Pokud jde o žáka, který navštěvuje poradnu pravidelně a vyšetření rozumových předpokladů u něj bylo již dříve provedeno, není nutné vyšetřování opakovat. Jestliže však vyšetření proběhlo před několika lety, je nutné jej pro jistotu zopakovat. Nabídne aktuální informace a také posuzuje vývoj dítě. Aplikují se standardizované testy, záleží však na volbě psychologa, zda zvolí písemnou či ústní formu testu (Pešová, Šamalík, 2006).

3.2 Práce se zájmovými dotazníky

K lepšímu poznání zájmů a zálib klienta a jeho osobnostního zaměření se využívají zájmové dotazníky, které slouží jako pomoc při rozhodování o budoucím profesním uplatnění.

*„Zájmových dotazníků k volbě povolání existuje velké množství; záleží na erudici psychologa a jeho znalostech ohledně jednotlivých dotazníků – jaké informace jimi může získat. Uvedeme například klasický **Dotazník hierarchie zájmů** nebo novější **Dotazník k volbě povolání (DVP)**, **Obrázkový test profesionální orientace (OTPO)** apod. Dotazníky by měly plnit funkci sebepoznání, pomoci zamyslet se nad vlastními schopnostmi, zájmy a představami o budoucí profesi. Jedním ze systémů, který se v současné době hodně využívá, jsou dotazníky založené na Hollandově teorii profesionálního vývoje, které zahrnují jak sebepoznání, tak poznání pracovního*

prostředí (Pešová, Šamalík 2006, s. 136). Rozdělují jednotlivé profese i osobnost ve smyslu profesních zájmů na šest základních typů:

R (realistický) – profese technického typu, řemeslné i inženýrské, vyžadují manuální zručnost;

I (investigativní) – přemýšlivý, bádavý, vědecký;

A (art) – umělecký, kreativní;

S (sociální) – zaměřený na práci s lidmi, např. pomáhající profese, sociální služby;

E (podnikavý) – manažerské činnosti, vedení lidí, obchod;

C (konvenční, uspořádaný) – rádi pracují s daty, mají v oblibě řád, strukturu (Pešová, Šamalík 2006, s. 137).“

Dotazníky lze kombinovat a prostřednictvím porovnání jednotlivých výsledků je možné se lépe orientovat v zájmech a zaměření klienta (Pešová, Šamalík, 2006).

3.2.1 Osobnostní typy podle Hollanda

„V šedesátých letech minulého století přišel John L. Holland s odpovědí na řadu otázek, jak a proč si vlastně volí většina lidí určitá povolání. Přišel totiž na docela zajímavou myšlenku, že to není jen dědičnost, co má na nás vliv, ale zejména naše prostředí (rodiče, domov, škola, kamarádi), které nám pomáhá rozvíjet řadu nejrůznějších činností, zájmů a dovedností.“

Holland dospěl k závěru, „...že lidi je možné zařadit do 6 modelových osobnostních skupin (Příloha č. 2), které charakterizuje nejen naprosto odlišný životní styl, ale i úplně jiné chování, schopnosti a oblíbené činnosti, které jim vyhovují a které je baví, když jsou dospělí (Mezera, 2002, s. 14).“

Holland přišel také s myšlenkou, „...že většinu lidí lze stejně tak zařadit do 6 různých pracovních skupin (Příloha č. 3), z nichž každá se věnuje úplně něčemu jinému. Podle Hollanda je pak každé pracovní prostředí zalidněno převážně lidmi, kteří mají velmi podobné osobnostní vlastnosti. Takoví lidé pak vyhovují nárokům určitého pracovního prostředí daleko více než ostatní, kterým naopak tohle prostředí příliš neseďí (Mezera, 2002, s. 15).“

Podle principů Johna L. Hollanda vznikla řada různých dotazníků. Všechny jsou zaměřeny na trochu jinou oblast zájmů, schopností a osobnostních předpokladů, které lze uplatnit jev určité profesi. Informační a poradenské středisko při úřadu práce návštěvníkům nabízí například test, který se jmenuje **AIST – Test ke zjišťování všeobecné struktury zájmů** (Mezera, 2002).

„Výsledky takového zájmového testu se totiž srovnávají s výsledky mnoha lidí, kteří se již řadu let určitému povolání věnují. Čím je pak větší podobnost mezi výsledky lidí hledajícími radu a zástupci určitého povolání, tím je větší pravděpodobnost, že se uchazeč pro dané povolání opravdu hodí a bude v něm úspěšný (Mezera 2002, s. 16).“

Většina studujících hledá takové pracovní prostředí, *„...které jim umožňuje nejen rozvíjet jejich vlastní schopnosti a dovednosti, ale pomáhá jim stejně tak vyjádřit jejich vlastní osobnost a splnit jejich osobní potřeby. Kdo z vás je například sociální typ, určitě se rád stýká s lidmi, hovoří s nimi a zajímá se o jejich problémy, bude určitě inklinovat daleko více k takovým profesím, jako je manažer, učitelka, sociální pracovnice, prodavačka nebo třeba i psycholog (Mezera, 2002, s. 17).“*

Chování každého žáka je ovlivněno nejen jeho zájmy a osobnostními vlastnostmi, ale také typickými charakteristikami profese, které se chce žák věnovat. *„Profesní úspěšnost a osobní spokojenost z práce jsou totiž založeny především na tom, do jaké míry jsme schopni dosáhnout shody mezi našimi osobnostními vlastnostmi a předpoklady na straně jedné a požadavky často velmi různorodých profesí na straně druhé.“* Celé kouzlo spočívá ve shodě osobních vlastností se zájmy a pracovním prostředím, které je typické pro určité povolání (Mezera, 2002).

3.3 Další varianty vyšetření

Možné je využít různé metody a techniky, jako například napsat povídku o svých snech a představách, vytvořit si vlastní čáru profesního života, spolupracovat se „vzory“ žáka atd.

Jako další variantu při rozhodování lze využít kladů a záporů škol či profesí, které si dítě předem vybralo a uvažuje o nich. Žák si o nich musí zjistit co nejvíce informací a vybrané školy a profese posléze porovnává mezi sebou. Existují *„...programy k volbě povolání, které představují profese při činnosti pomocí*

videozáznamů a školení k nim – žák plní různé studijní lekce, prostřednictvím internetu nebo na CD. Každá lekce se zabývá různými oblastmi práce, po splnění žák dostane certifikát. Cílem lekce je co nejuvýstižněji přiblížit jednotlivá pracovní prostředí (Pešová, Šamalík, 2006, s. 137).“

V závěru se s žákem podrobně prodiskutují všechny důležité informace, které z vyšetření vzešly. Velmi důležité je za klienta nerozhodovat, ponechat mu vlastní možnost volby. Vysvětlí se mu také postup, který bude následovat, jestliže se na vybranou školu nedostane (Pešová, Šamalík, 2006).

3.4 Internetové stránky a další zdroje informací k volbě povolání

„Téměř každý rok je to stejné. Několik měsíců před podáním přihlášek na střední, vyšší odborné a vysoké školy vzroste poptávka po kvalitních adresářích škol, přehledech, kde, co a jak se studuje, nejrůznějších přehledech oborů a hodnocení kvality škol, ale i po údajích o možnostech pracovního uplatnění v jednotlivých oborech a krajích (Mezera, 2002, s. 101).“

Databáze škol lze najít i v registru ministerstva školství. Podobnou informační databázi nabízí i Ústav pro informace ve vzdělávání nebo Národní ústav odborného vzdělávání, který mimo jiné nabízí přehled o nezaměstnanosti čerstvých absolventů podle jednotlivých oborů (Mezera, 2002).

Některé internetové stránky s užitečnými informacemi o středních školách a informacemi k volbě povolání jsou uvedeny v příloze č. 4.

4 Vnější faktory ovlivňující výběr povolání

4.1 Rodina a jejich rozdílné představy

Asi každý rodič sní o tom, čím jednou bude jeho dítě. Když vidí, jak jeho syn obratně zachází s tenisovou raketou, začne si představovat, jak z něj jednou bude slavný tenista jako Tomáš Berdych. Řada rodičů touží po tom, aby jejich děti pokračovaly v tom, v čem oni sami začali a ještě lépe, aby dosáhly ještě vyššího cíle než oni. Rodiče samozřejmě přemýšlejí také o tom, jakému studiu se jejich potomci budou věnovat, jak dlouho budou studovat, v jakém městě, na jakém typu školy, jestli dát přednost škole státní nebo soukromé. Podstatnou roli při rozhodování mají i finance věnované studiu.

Existují rodiče, kteří preferují především vzdělání, oni sami vystudovali a přejí si, aby i jejich děti měly co nejlepší možnosti studovat. Tito rodiče jsou schopni udělat vše, co je v jejich silách. V některých rodinách i dnes stále zastávají názor, že pro jejich dceru je vzdělání zbytečné, jelikož se stejně vdá a bude většinu času doma s dětmi. Jiní rodiče tvrdí, že střední škola jejich dětem bude bohatě stačit a pak už by měly být dostatečně samostatní a uživit se samy. Někteří rodiče chtějí mít své děti doma, protože se bojí, že by na internátu zvlčily a také proto, že internát něco stojí.

Ovšem i studium na střední škole něco stojí: doprava, stravování, oblečení, ubytování, kapesné. Právě z tohoto důvodu většina rodin dojde k závěru, že radši opustí lákavější školu s internátem a zvolí si méně nákladnou školu nabízející podobné vzdělání v místě bydliště. Jiní se naopak bez jakýchkoliv obav rozhodnou pro soukromou školu, ať to stojí, co to stojí.

Rodiče se rozhodují pro střední školu také s ohledem na to, jaké možnosti zaměstnání po maturitě nabízí. Dále se také zamýšlejí nad tím, jaké jsou perspektivy vysokoškolského studia (Mertin, 2000).

Někdy se rodiče a děti nemohou shodnout, jaké další vzdělávání zvolí. Existuje mnoho variant této neshody. Jsou děti, které se dobře učí, škola je baví, chtějí se dál vzdělávat, avšak rodiče mají pocit, že už by si měly co nejdříve samy vydělávat. Druhý případ, který je častější: dítě už by školu nejradši opustilo, učení ho nebaví a moc mu nejde. V tomto případě rodiče na dítě tlačí, aby se dál vzdělávalo. Zároveň mají určitou

představu, aby se dítě připravovalo na povolání, které má větší perspektivu a je lukrativnější.

Jak se s takovými neshodami vypořádat? Děti by měly se svými rodiči diskutovat, ale zároveň jim naslouchat. Vyjádřit svá přání. Nikdo by neměl děti nutit, aby šly studovat něco, o čem ví, že je nebude bavit.

Konečná volba školy by se měla odvíjet především od rozhodnutí samotných dětí. V případě, že by nastaly nějaké problémy, se může stát, že děti budou svým rodičům vyčítat, že je na tuto školu donutili právě oni.

Jestliže děti přesvědčí rodiče o svém názoru a rozhodnou se pro něj, bude jejich zodpovědnost ještě větší.

Při volbě střední školy je třeba vzít v potaz více okolností. Jen výjimečně bývá rozhodování jednoduché, protože škola, která by dítě zrovna bavila, se nachází v místě bydliště a přijímá žáky s prospěchem. Někdy je škola sice blízko, ale dítě nezajímá, jindy je vysněná škola naopak neúměrně daleko. O další školu je takový zájem, že by se musel stát zázrak, aby dítě přijali s takovým prospěchem, který obvykle mívá. Pro některé rodiče je představa školného velkou překážkou, pro jiné rodiče nehrají peníze žádnou roli. Řada dětí touží studovat v jiném městě, bydlet na internátu, poznat nové přátele a celkově se osamostatnit. Jiné děti by byly zase nejradši, kdyby je přijaly na střední školu v místě jejich bydliště a nemusely za školou dojíždět.

Při rozhodování je třeba vzít v potaz dosavadní vzdělávací výsledky a studijní předpoklady, zájmy a motivaci dítěte studovat, jeho osobnostní charakteristiky, důležité je také přihlídnout ke zdravotnímu stavu žáka. Neméně podstatné jsou také představy rodičů, možnosti studia a charakteristiky střední školy (Mertin, 2000).

4.1.1 Vliv rodinného prostředí

Rodina je významná instituce, která během odchodu žáků na střední školu zastává nejvýznamnější roli. Je dítěti oporou při utváření profesní perspektivy a zároveň mu uděluje důležité rady při volbě střední školy. V případě vyhledávání rad a pomoci, jsou to právě rodiče, komu dávají dospívající žáci přednost před jinými poradci, učiteli nebo dokonce svými vrstevníky (Walterová, Greger a kol., 2009). *„Dítě vyrůstá v rodině od svého narození, prochází různými stadii identifikace s rodinným*

prostředím, do procesu socializace se mohou prolínat jak pozitivní, tak i negativní vzory chování, celkový socioekonomický status rodiny, co dělá matka a jakou profesi vykonává otec, kolik je sourozenců, pořadí mezi sourozenci, finanční situace rodiny, existence profesní rodinné tradice atd. (Opočenský, 1996, s. 33).“ Všechny tyto faktory se ať již vědomě nebo i nevědomě prolínají do celého procesu volby povolání (Opočenský, 1996).

4.1.2 Vzdělání rodičů

Stejně významným faktorem při volbě povolání je i vzdělání rodičů. Může ovlivnit výchovu dítěte například v tom, že rodiče se základním či neukončeným středoškolským vzděláním nebudou mít dostatečnou úroveň teoretické připravenosti pro výchovu svého dítěte. Ovšem s přihlédnutím k ostatním osobnostním podmínkám to nemusí vždy znamenat, že rodiče s nižším vzděláním nejsou schopni adekvátně vychovávat svoje děti v souladu s potřebami dnešní společnosti (Hamarová, Holkovič, 1987).

4.1.3 Co (ne)dělat, aby se dítě rozhodlo zodpovědně

- 1) Dítěti by se nemělo stále připomínat, jak je důležité, aby si dobře vybralo, že jde o jeho život. Děti jsou celkem chápavé, stačí jim to říct jednou nebo dvakrát, a ony si to zapamatují.
- 2) Není třeba dávat dítěti za vzor jeho spolužáka, který už se dávno rozhodl, co bude dál studovat a již několik let se na studium poctivě připravuje. Šetřit by rodiče měli i příběhy ze svého dětství. Neměli by podléhat zdání, že oni sami byli pilnější, ochotnější, uctivější.
- 3) Důležité je pečlivě volit chvíle, kdy budou rodiče mluvit s dítětem o vážných věcech souvisejících s volbou další vzdělávací cesty.
- 4) Dalším krokem je povzbuzovat dítě k vlastní aktivitě. Dítě si může jít potřebné materiály, informace obstarat nebo koupit samo, popřípadě ho doprovodí rodiče.
- 5) Rozhodování o volbě další vzdělávací dráhy je určitě zásadním krokem, ale není nutné z toho dělat drama, které kazí rodinnou atmosféru.
- 6) Rodiče by neměli dítěti vyhrožovat, že pokud se včas nerozhodne, bude z něj nakonec popelář nebo dokonce bezdomovec.

- 7) Dítě se v tomto období blíží k dospělosti. Nemělo by se mu tudíž odpírat právo na vlastní názor (Mertin, 2000).

4.2 Přátelé a spolužáci

Tak jako má osobnost učitele ve školním prostředí vliv na představy žáka o své budoucí profesi, tak je zároveň nutné brát v potaz při rozhodování postoje a mínění spolužáků či vrstevníků, kteří mohou být v tomto procesu pozitivním či negativním faktorem (Opočenský, 1996).

Přátelé a spolužáci jsou pro jedince při rozhodování často větším vlivem než jeho rodiče nebo učitel. Neznamena to však, že pubescent neuznává žádnou autoritu. Jedinec v pubertálním období se rád podřizuje té osobě, kterou plně obdivuje a je pro něj určitým vzorem (Kohoutek in Čapek, 2010).

4.3 Prostředí školy

I samotná škola je z hlediska výběru povolání svým vlivem na utváření osobnosti velmi důležitá. „*Jedná se o dlouhodobější pozorování žáka ze strany učitele nejen z aspektu jeho schopností a nabytých vědomostí, ale i pokud jde o jeho speciální schopnosti (sportovní, hudební, manuální, výtvarné, literární aj.) a zájmy* (Opočenský, 1996, s. 33).“

Pedagogický slovník uvádí, že škola je společenské zařízení, jehož tradiční úlohou je umožňovat vzdělání všem studentům příslušných věkových skupin v organizovaných formách podle určitých vzdělávacích programů. Škola je místem, kde dochází k socializaci žáků (Průcha, Walterová, Mareš, 2001).

4.3.1 Základní škola

Základní škola poskytuje 9leté základní povinné vzdělávání. Dělí se na první stupeň, ten trvá pět let (úroveň ISCED 1), a na druhý stupeň, trvajících čtyři roky (úroveň ISCED 2). Po splnění prvního stupně a úspěšném absolvování přijímacích zkoušek mají žáci možnost přestoupit na víceleté gymnázium (Janíková a kol., 2009).

Základní škola jako instituce má k dispozici řadu možností pro utváření vzdělávacích aspirací a je považována za zařízení, které má možnost ovlivnit žákovo rozhodování o výběru střední školy. Jedním z prostředků je kurikulum, ve kterém je zahrnuta **vzdělávací oblast Výchova k volbě povolání** a rozšíření příslušných kompetencí žáků ve **vzdělávací oblasti Člověk a svět práce**, která je součástí **Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání**. Základní škola poskytuje svým žákům klíčové poradenské aktivity. Na každé základní škole pracuje výchovný poradce, jehož pracovní náplní je mimo jiné profesní poradenství. Dalšími důležitými členy školního poradenského týmu jsou metodik prevence, školní psycholog a speciální pedagog (Walterová, Greger a kol., 2009).

Školním psychologům je však při volbě vzdělávací či profesní dráhy přisuzován poměrně nízký význam. Souvisí to zejména s tím, že ne všichni žáci jsou se školním psychologem ve styku. Jestliže žák nemá žádné výrazné problémy s učením nebo chováním, tak se se školním psychologem potká jen občas na školní chodbě. Školní psycholog umožňuje pomoc především žákům, kteří jsou určitým způsobem ohroženi či mají nějaké výraznější problémy, které se projeví například ve školní docházce. (1)

Výzkumy poukazují na to, že podpora školy se nezaměřuje na cestu k výběru střední školy, kdy žáci nejvíce tápají, ale soustřeďují se až na závěrečnou fázi volby školy (Smetáčková in Walterová, Greger a kol., 2009). Věcnou náplní kariérového poradenství je zpravidla předávání informací o nabídce škol, spolupráce na dnech otevřených dveří, pomoc při vyplňování přihlášek, popřípadě organizace spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou. Přestože mají žáci možnost konzultovat své nesnáze s výchovným poradcem, využívají jeho služeb jen velmi zřídka.

Prostřednictvím výzkumu, realizovaným v Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání PedF UK, se ukázalo, že největší vliv na výběr školy je přičítán právě žákům, dále jejich rodičům a působení učitelů při výběru školy bylo dle názorů žáků 9. ročníku méně důležité než vliv kamarádů a spolužáků (Walterová, Greger, Novotná in Walterová, Greger a kol., 2009). Ještě menší moc při rozhodování pak mají výchovní poradci na školách nebo poradenských pracovištích, jako je pedagogicko-psychologická poradna.

Jelikož není škola některými rodiči považována za dostatečně spolehlivou instituci, která by podporovala přestup žáků na střední školu, využívá řada rodin služeb

soukromých agentur, jejichž náplní práce je připravit žáky na přijímací zkoušky nebo je doučují, aby jejich studijní výsledky dosahovaly požadovaného průměru pro přijetí na vybranou střední školu (Walterová, Greger a kol., 2009).

4.3.2 Střední školy

„Střední školy poskytují střední (úroveň ISCED 3) a postsekundární vzdělávání (úroveň ISCED 4). Dosažené vzdělání může mít tuto podobu:

- a) **Střední odborná učiliště**, která poskytují kvalifikaci k dělnickým a obdobným povoláním. Délka vzdělávání je zpravidla 2 – 3 roky a je zakončeno výučním listem.*
- b) Střední vzdělání s maturitní zkouškou, které má buď všeobecný, nebo odborný charakter. Všeobecné vzdělávání se realizuje především na **gymnáziích**, studium zpravidla trvá čtyři roky. Jeho cílem je připravit žáky k vysokoškolskému, příp. vyššímu odbornému vzdělávání. Odborné vzdělávání se realizuje především na **středních odborných školách**, příp. **středních odborných učilištích**, studium zpravidla trvá čtyři roky. Jeho cílem je připravit žáky k výkonu středních technických, ekonomických a obdobných funkcí nebo k náročným dělnickým povoláním a k funkcím provozního charakteru (Janíková a kol., 2009, s. 18).“*

Do **postsekundárního vzdělávání** (úroveň ISCED 4) realizovaném na středních školách patří především nástavbové studium s výučním listem, jehož žáci touží i po složení maturitní zkoušky.

*„**Konzervatoře** poskytují všeobecné a odborné vzdělávání v oborech hudba, tanec, zpěv a hudebně dramatické umění. Cílem šestiletého nebo osmiletého studia je připravit žáky pro výkon umělecko-pedagogických činností (Janíková a kol., 2009, s. 19).“*

Přechod žáků do vyššího sekundárního vzdělávání je ve struktuře vzdělávacího systému pokládán za nejdůležitější tranzitní uzel, „...poněvadž představuje první možnost opustit lineární vzdělávací dráhu na konci povinné školní docházky a významně predeterminuje šanci na úspěch v tranzici na vysokou školu (Walterová, Greger a kol., 2009, s. 16).“

Děti rodičů s vyšším vzděláním a odpovídajícím sociálně-ekonomickým zázemím mají daleko větší ambice při výběru vzdělávací dráhy, a proto si přednostně vybírají prestižní školy. Při výběru vzdělávací dráhy se často nedá vyhnout nebezpečí spojeným se značnými financemi a určitým intelektuálním úsilím.

Ze základní školy odchází na víceletá gymnázia řada dětí s vyššími ambicemi. Při výběru střední školy jsou rozhodující studijní výsledky ze základní školy a také výběrovost jednotlivých gymnázií (Walterová, Greger a kol., 2009).

Rozhodování při výběru střední školy probíhá v několika fázích. V první fázi žáci zvažují, zda si vybrat raději střední školu s maturitou nebo vyučení, ve druhé fázi se rozhodují pro školu se všeobecným nebo odborným vzděláním, teprve ve třetí fázi si volí danou školu. Výběr učebního oboru umožňuje žákům podstatně snadnou cestu ke kvalifikaci a umožňuje přímý vstup na trh práce. Volbou střední odborné školy lze získat dvojí kvalifikaci, jak přímý vstup na trh práce, tak i možnost pokračovat v terciálním vzdělávání. Tato volba je upřednostňována jako poměrně bezpečná a zároveň otevřená (Walterová, Greger a kol., 2009).

Současná nabídka středoškolského vzdělání se nápadně transformovala tím, že stoupla oborová rozmanitost a vzrostl zájem o poměrně nový typ studia – **lyceum**. Lyceum umožňuje profilované všeobecné vzdělávání a je pokládáno za vhodnou cestu k netechnickému vysokoškolskému vzdělávání. Další relativně zajímavé obory poskytují některá odborná učiliště s maturitou, především v informačních technologiích (Walterová, Greger a kol., 2009).

4.4 Výchovní poradce

Mezi hlavní úkoly výchovního poradce patří: „...*depistáž dětí vyžadujících specifický přístup v oblasti výchovy či vzdělávání, zprostředkování diagnostiky žáka v pedagogicko-psychologické poradně, zajišťování informací v oblasti kariérového poradenství.*“ Součástí jeho práce je i spolupráce s rodiči (Vališová, Kasíková, 2011, s. 336).

Výchovní poradce působí na každé škole. Jeho hlavním posláním je mimo jiné to, nabízet informace, které má k dispozici, zapůjčovat žákům i rodičům informační materiály získané od různých středních škol, učilišť a podniků, a také pomáhá žákům

s vyplněním přihlášky. Před setkáním s výchovným poradcem je důležité dopředu zjistit, kdy má konzultační hodiny, až poté je možné přijít na osobní konzultaci (Mertin, 2000).

4.5 Uplatnění

Uplatnění studenta po absolvování vybrané střední školy může dotvářet profesní vývoj člověka, může mít vliv na jeho rozhodovací proces při volbě povolání (Opočenský, 1996).

Problémem při volbě kariéry je i potřeba brát v potaz budoucí uplatnění na trhu práce a poptávku zaměstnavatelů, což je v dnešní době ekonomických zvrátů a ekonomického poklesu mimořádně složité. Protože v dnešní době není volba profesního směřování zcela volbou definitivní, lze předpokládat, že si absolventi v průběhu svého profesního života budou chtít nynější kvalifikaci doplňovat, rozšiřovat a přizpůsobovat se potřebám trhu práce. Výběr střední školy je důležitým krokem, avšak často je spojen i se značnými riziky.

Do první kategorie můžeme zahrnout nevhodný výběr vzdělání, který se projeví nespokojeností absolventa. Chybějící vzdělání se snaží doplnit složením maturity, změnou profesního zaměření nebo přejde pracovat do oboru, který by lépe splňoval jeho zájmy a možnosti. Většinou jde o nevhodný výběr střední školy nebo oboru, který je ovšem student ochoten a schopen dokončit. Do druhé kategorie spadá výběr školy nebo oboru, který způsobí vznik závažných problémů od nezvládnutí základního učiva a školních požadavků až po přechod na jinou méně náročnou střední školu nebo obor (Walterová, Greger a kol., 2009).

5 Vnitřní faktory ovlivňující výběr povolání

5.1 Žák a jeho osobnost

„Pro rodiče je důležité, aby znali jednotlivé fáze dospívání a aby byli připraveni na to, co je čeká. V pubertě se mladí lidé ptají: Jsem vůbec normální?“ V přechodu mezi pubertou a adolescencí si kladou otázku: „Kdo vlastně jsem?“ Ve fázi adolescence chtějí vědět: „Jaké je moje místo ve společnosti?“ (Carr-Gregg 2010, s. 9).“

5.1.1 Žák 2. stupně základní školy

Období života v průběhu 11. až 15. roku je obdobím výrazných změn v oblasti tělesné, psychické i sociální, které má za následek prudké zrání organismu. V tomto období se mění nejen tělesný vzhled, ale i chování dítěte. Zároveň se u dospívajícího jedince mění i vztah k sobě samému, ke škole, k rodičům a vrstevníkům opačného pohlaví. Toto období se nazývá pubertou. Nástup puberty je individuální, není tedy snadné přesně určit její trvání. Jisté proměny na vzhledu a chování můžou žáci i jejich okolí zaznamenat již od 10. roku života, jedná se pak o období prepuberty. Doznívání puberty je také individuální, u některých žáků končí v 15 letech, u jiných až v 17 letech života. Období puberty pozvolna navazuje na období adolescence (Janíková a kol., 2009).

5.1.1.1 Motorický vývoj

„V somatickém rozvoji dochází k vyvažování tělesných proporcí, růst se zpomaluje, mohutní však svalstvo a rostou vnitřní orgány. Tvar těla dostává dospělou podobu. Sexuální pud se ozývá pravidelněji, a proto jej pubescent snadněji zvládne. Vlivem harmonizace tělesných proporcí dochází ke zlepšení pohybové koordinace, pomalu mizí klátivost a neobratnost, zvláště u chlapců. Dívky mají ladnější pohyby. Zlepšuje se a stabilizuje jejich fyzická výkonnost (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 106).“

Počáteční nejistota pohybů je často způsobena kritickým pozorováním svého vlastního zevnějšku. Z toho vyplývají negativní pocity, které mohou snadno snižovat sebevědomí a sebejistotu pubescenta a stát se tak hlavní příčinou komplexu

méněcennosti (Janíková a kol., 2009). V případě dospívání se však může objevit i zcela opačný extrém ve vnímání sebe sama, jenž se projevuje pocitem vlastní výjimečnosti směřující k sebeobdivování až narcismu (Šimíčková-Čížková a kol., 2008).

5.1.1.2 Rozvoj poznávacích procesů

Piaget nazývá období puberty stadiem formálních logických operací. Během tohoto období se stává vnímání přesnějším a bohatším na detaily. Proces myšlení umožňuje analyzovat i syntetizovat vnímanou realitu, vnímání se mění na záměrné, plánovité a systematické.

V tomto období je významný přechod k abstraktnímu myšlení. V učení jedinec vychází z logické paměti, převažuje paměť úmyslná. Vlivem fyziologických změn v organismu je částečně oslabena schopnost soustředit paměť, což se ukáže zejména jako nesoustředěnost při učení (Janíková a kol., 2009).

5.1.1.3 Změny psychické

Pro období puberty jsou typické změny v oblasti citového prožívání, které jsou nejčastěji vyjádřeny emocionální labilitou, kolísáním nálad, sklonem reagovat přecitlivěle i na obvyklé podněty. Pubescentní reakce emocí se většinou zdají být vzhledem k daným podnětům, méně přiměřené. Mnohdy se u nich setkáváme s pláčem, jindy vztekem, rozmrzelostí nebo podrážděností. Nahromaděním nepříznivých emocí ze strany okolí pubescenta společně s vlastním zvýšeným sebeuvědomováním může u dospívajícího jedince vyvolat úzkost, smutek, znechucení a zlost vůči sobě samému nebo svému okolí (Helus in Janíková a kol., 2009). Někdy se může objevit nejistota a nevyrovnanost, která se projeví jako přecitlivělost na projevy okolí, vztahovačnost nebo jako projevy agrese (Vágnerová in Janíková a kol., 2009).

Období puberty je možné nazvat jako druhou etapu vzdoru. Toto vývojové stádium vychází z potřeby vymanit se ze závislosti na rodičích a jejich autoritě. Důsledkem je pubescentovo odmítání a kritické hodnocení názorů a postojů rodičů, neplnění příkazů a porušování zákazů (Janíková a kol., 2009).

5.2 Zájmy

„Zájmy jsou v podstatě vstupní branou do naší osobnosti. Většina zájmů, kterým se intenzivně věnujeme, v nás vyvolává spoustu příjemných pocitů, jako je radost, uspokojení a dobrý pocit z činnosti, která má pro nás jasný, konkrétní a především osobní význam (Mezera 2002, s. 4).“

Máme-li své koníčky a zájmy už jasně vymezené a zároveň jistou představu o tom, co bychom chtěli v budoucnu dělat, bude náš úspěch, ve srovnání s ostatními, ve vybrané profesi daleko větší, jelikož se neustále pohybujeme v centru dění, které dobře známe.

Zájmy jsou jedním ze tří základních předpokladů úspěšné volby profese. Do první kategorie řadíme zejména vědomosti, dovednosti a schopnosti. Ať už jsou ale vysoké či nízké, nikdy si u nich nejsme zcela jisti, na čem jsme, pokud přesně nevíme, kde bychom se s nimi mohli nejlépe uplatnit. V této situaci nám více pomůže druhá kategorie, tedy právě naše zájmy, to, co je pro nás přitažlivé a baví nás dělat. Do třetí kategorie pak zcela jistě patří i to, čemu se mezi lidmi říká štěstí nebo náhoda (Mezera, 2002).

5.3 Školní prospěch

„V současné době je školní prospěch žáka považován za jedno z kritérií, na základě kterých je žák přijat či nepřijat ke studiu na střední škole (Kolář, Šikulová, 2009, s. 54).“ Nejčastěji se škola zajímá o vysvědčení za poslední dva roky školní docházky (Mertin, 2000).

U některých žáků jde o výsledek vynikajících schopností, u jiných hraje zásadní roli notné studijní úsilí, domácí přípravy, pracovitost a zájem. Může se stát, že se na známkách podílí i to, zda jde o žáka či žákyni, sympatie, chování, z jaké rodiny dítě pochází, čím jsou jeho rodiče apod.

Pokud má žák slabší prospěch, ještě to neznámá, že je hloupý. Existuje spousta významných lidí, kteří měli na základní škole určité problémy. Zmínit lze například slavného tvůrce teorie relativity, velkého fyzika Alberta Einsteina, nositele Nobelovy ceny, i on byl jako žák spíše slabší. Říká se o něm, že měl problémy se čtením a dokonce, že neuspěl v matematice (Mertin, 2000).

5.4 Motivace ke studiu

Během školní docházky dochází k vývoji a diferenciaci motivace ke školní činnosti (Čáp; Pavelková in Krejčová, 2011). Z hlediska intenzity motivace vyplývá, „...že po přechodu na střední školu motivace dospívajících ke studiu postupně klesá a kvalitativně se mění převážně v negativním smyslu...“, což se odráží ve výsledcích školní práce (Ormrod; Pavelková; Poledňová; Ryan in Krejčová, 2011).

Lze předpokládat, že pokles motivace je způsoben získáním vytyčeného cíle, v tomto případě přijetí studenta na střední školu. K jejímu opětovnému nárůstu dochází z pravidla až na konci studia, kdy se hlavním cílem studenta stává úspěšné absolvování střední školy (Pavelková in Krejčová, 2011).

5.5 Inteligence, tvořivost a schopnosti

Inteligence jako obecná schopnost se s věkem nemění, jen se nechá ovlivňovat a rozvíjet na základě sociálního učení (Opočenský, 1996). „*Vrozený základ inteligence se rozvíjí přibližně do 15 let, poté jde spíš o rozvoj té složky rozumových schopností, která závisí na vzdělání, resp. je stimulována učním* (Feingold, podle Říčana a kol. in Vágnerová, 2005, s. 56).“ Někteří studenti si kladou otázku, zda je jejich inteligenční kvocient (IQ) dostačující pro studium na střední škole. IQ pod 100 tvoří prakticky nepřekonatelnou překážku při studiu na gymnáziu. IQ nad 110 – 115 už je přijatelným předpokladem pro zvládnutí požadavků gymnázia. U ostatních škol nehrají všeobecné předpoklady až tak významnou roli, dávají přednost především speciálním schopnostem a dovednostem (Mertin, 2000).

Smékal „...**schopnosti** popisuje jako osobnostní dispozice determinované vlohami jedince a výchovou. Dovednosti představují v jeho pojetí dílčí složky schopností, které se rozvíjejí působením vlivů z okolního prostředí. Zároveň pak jejich nácvik a zdokonalování vedou k hlubšímu rozvoji schopností (Smékal in Krejčová, 2011, s. 44).“

„**Tvořivost** neboli kreativita je extrémním projevem života, protože každé řešení problémů je tvůrčí proces (Königová, 2007, s. 12).“ Vyučovat děti správně znamená vychovávat a rozvíjet jejich tvořivé schopnosti už od školních lavic. Je přitom nutné brát v úvahu jejich individuální předpoklady a brát v potaz talent každého žáka (Kapica in Prusáková, 1987).

Pro tvořivé jedince jsou typické schopnosti jako: originalita (schopnost tvořit nové a neobvyklé myšlenky), pružnost myšlení, vysoká intelektuální kapacita, samostatnost atd. Projevují se u nich vlastnosti jako je například vytrvalost v práci, smysl pro humor, hravost, nezávislost, impulzivnost, fantazie (Prusáková, 1987).

5.6 Klíčové kompetence

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Osvojování klíčových kompetencí je proces dlouhodobý a složitý, který má svůj počátek v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, nelze ještě považovat za ukončenou, ale získané klíčové kompetence tvoří neopomenutelný základ žáka pro celoživotní učení, vstup do života a do pracovního procesu.“ Klíčové kompetence se různými způsoby prolínají (Veteška, Tureckiová, 2008, s. 141).

Mezi klíčové kompetence základního a gymnaziálního vzdělávání patří následující:

- Kompetence k učení,
- Kompetence k řešení problémů,
- Kompetence komunikativní,
- Kompetence sociální a personální,
- Kompetence občanské,
- Kompetence pracovní (Veteška, Tureckiová, 2008).

Jelikož se tato práce zabývá volbou další vzdělávací dráhy a budoucího povolání, jsou v této souvislosti nejdůležitější kompetence sociální a personální a kompetence pracovní.

Kompetence sociální a personální

„Na konci základního vzdělávání žák:

- *Účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce.*
- *Podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá.*
- *Přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají.*
- *Vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty.*

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák:

- *Používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky.*
- *Přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví a zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot.*
- *Využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření.*
- *Orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení.“ (3)*

5.7 Sebevědomí

„Sebevědomí je součástí sebepojetí, tedy představy jedince o vlastním Já. Ta se vyvíjí ve vztahu k okolnímu světu, je jím ovlivňována, je před ním bráněna. Vyvíjí se ve styku s rodiči, sourozenci, vrstevníky, kamarády, učiteli, spolupracovníky. Sebevědomí je sebedůvěra, vědomí vlastní ceny, kvalit a schopností, provázená vírou v úspěšnost budoucích výkonů, přesvědčení, že člověk jedná vhodně (Průcha in Sedláčková, 2009, s. 19 - 20).“

Člověk se zdravým sebevědomím nemívá strach a nečeká, až ho někdo přistihne při chybě, snaží se počínat si tak, aby se svými schopnostmi zacházel co nejlépe. Zdravě sebevědomí jedinec se projevuje zformovanou sociálně zralou osobností, dokáže odhadnout své vlastní skutečné možnosti, stanovuje si cíle, kterých chce dosáhnout, je odpovědný za plnění předem stanovených úkolů. Ve společnosti si dokáže získat přirozený respekt, adekvátně hodnotí, respektuje druhé, je přiměřeně sebekritický, není výrazně závislý na posuzování sebe sama druhými lidmi (Vališová in Sedláčková, 2009).

5.8 Zdravotní stav

Mnohé zdravotní problémy, ať tělesné či psychické, ovlivňují volbu povolání určitými limitujícími faktory, a proto je nutné je respektovat.

„Volba povolání je podstatně obtížnější u osob, které trpí různými zdravotními potížemi. Jsou to převážně osoby se změněnou pracovní schopností (ZPS), které mají z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu podstatně omezenou možnost pracovního uplatnění, případně omezenou možnost přípravy na pracovní uplatnění (Opočenský, 1996, s. 32).“

V takovýchto případech je nutná úzká spolupráce poradce pro volbu povolání a ošetřujícího lékaře dítěte k tomu, aby dítě, popřípadě jeho rodiče, byli dostatečně informováni o všech důležitých faktorech ovlivňujících výkon konkrétních zaměstnání, a aby se zkoordinovaly všechny faktory nutné pro volbu budoucího povolání i s limitujícím faktorem zdravotního stavu.

Veškeré vnitřní i vnější faktory ovlivňující proces přípravy na volbu povolání jsou důležité i v samotné rozhodovací fázi. „*Profesní kariéra by měla vyjadřovat profesní křivku pracovní úspěšnosti člověka.*“ Pokud je stabilní s mírným vzestupným směrem, znázorňuje tak nejlepší volbu profese, která je v nejvhodnějším souladu se situací na trhu práce (Opočenský, 1996, s. 14).

6 Spokojenost se zvolenou střední školou a oborem

„V rámci šetření absolventů NÚOV byly zjišťovány i názory na zvolenou vzdělávací cestu, z nichž vyplývá, že riziko nevhodné volby oboru nebo školy je poměrně značné. Zároveň se ukázalo, že existují výrazné rozdíly ve spokojenosti absolventů podle typu středního vzdělání. Analýzy zaměřené na zjištění, jak velký podíl absolventů různých typů středních škol a oborů by si znovu zvolil stejné vzdělání, ukázaly, že absolventi gymnázií a maturitních středních škol jsou se zvoleným typem střední školy podstatně spokojenější než vyučení. Z výsledků analýz realizovaných NÚOV bylo v rámci sledovaného vzorku (440 respondentů) vyučených zjištěno, že více než 40 % dotázaných absolventů učebních oborů by na základě zkušeností, které získali během vyučení a následujících šesti let praxe, dalo přednost studiu maturitního oboru. I když takto vyjádřený zájem vyučených o maturitu samozřejmě nemusí odpovídat jejich reálným studijním možnostem ani ochotě věnovat studiu více úsilí, ukazuje, že u části vyučených dochází po absolvování učebního oboru nebo vstupu do praxe k posunu v názoru na důležitost vzdělání, případně i k přehodnocení pohledu na původně zvolenou vzdělávací cestu (Walterová, Greger a kol., 2009, s. 32). Podobně problematická jako volba typu studia, je u vyučených i volba oboru, kdy více než 40 % dotázaných uvedlo, že by si při opakované volbě zvolili raději jiný obor (Walterová, Greger a kol., 2009, s. 32 - 33).“

„Podstatně příznivější situace z hlediska spokojenosti se zvolenou vzdělávací dráhou byla zjištěna u absolventů oborů středního odborného vzdělání s maturitou. V této kategorii by si stejný typ středního vzdělání zvolila převážně většina z nich. Asi 8 % by raději studovalo gymnázium, většinou z důvodu všeobecně orientované přípravy, která by je neomezovala při volbě oboru na vysoké škole, nebo lepší připravenosti na vysokoškolské studium. Podíl těch, kteří by dali přednost vyučení, byl minimální – kolem 3 %. Výsledky analýz zároveň ukazují, že i v kategorii maturitních oborů je podobně jako u vyučených spokojenost s výběrem oborového zaměření poměrně nízká – pouze 66 % respondentů by si zvolilo znovu stejný obor studia (Walterová, Greger a kol., 2009, s. 33).“

Důvody, proč by si absolvující studenti středních škol vybrali jiný obor, je možné rozdělit do tří skupin. Do první skupiny patří především nezájem o práci ve vystudovaném oboru, do druhé kategorie spadá souhrn nevhodných pracovních podmínek a problémů s následným uplatněním, mezi něž patří např. komplikované

hledání zaměstnání v oboru, nízký příjem, nebo neperspektivnost zvoleného oboru. Do třetí skupiny lze zahrnout nespokojenost s mírou přípravy v oboru, popřípadě ctižádost studenta dokončit maturitní úroveň vzdělání (Walterová, Greger a kol. 2009). U vyučených jsou největší příčinou platové ohodnocení v oboru, které uvádí 36 % z těch vyučených, kteří by si radši vybrali jiný obor. K dalším důsledkům odlišné volby oboru je možno zahrnout zájem o obor zakončený maturitní zkouškou, a to u 32 % z těch, kteří by si vybrali jiný obor a dalších 15 % uvádí jako hlavní důsledek nízkou intenzitu přípravy v oboru. 23 % dotázaných uvedlo jako příčinu problému při hledání zaměstnání v oboru (Trhlíková, Úlovcová, Vojtěch in Walterová, Greger a kol., 2009).

Zvolit vhodně vyšší sekundární stupeň vzdělání i konkrétní obor je pro většinu žáků a jejich rodičů relativně složitý úkol. Jak u žáků vstupujících do učebních oborů, tak i v případě studentů odborných škol zakončených maturitní zkouškou je výběr vhodného oboru složitým rozhodnutím, které, jak dokládají uvedené výsledky, končí relativně často výběrem oboru, který žák s odstupem nepovažuje za zcela vhodný, případně o něj nemá zájem vůbec. Tato situace následně vyvolá u části absolventů podnět k úniku za prací do jiného či příbuzného oboru. Druhým hlediskem je volba úrovně vzdělání, která se jeví jako problém u žáků vstupujících do učebních oborů, u kterých dochází k transformaci studijních požadavků a nárůstu zájmu o studium zakončené maturitou. Poměrně výrazná nespokojenost absolventů jak se zvoleným oborem, tak i se získaným stupněm vzdělání naznačuje problém volby kariéry a s tím spojenou potřebu zesílit vliv poradenských zařízení a dostupnost jejich služeb, které by žákům pomohly při jejich rozhodování.

Dalším vážným důsledkem nevhodného výběru střední školy nebo oboru, může být předčasné ukončení studia na střední škole (Walterová, Greger a kol., 2009).

PRAKTICKÁ ČÁST

Úvod

V teoretické části své práce jsem představila řadu vnějších i vnitřních faktorů, které žáky ovlivňují při jejich rozhodování o tom, co chtějí dále studovat a jakému povolání by se chtěli v budoucnu věnovat. V rámci vlastního výzkumného šetření jsem tyto faktory začlenila do dotazníků, na které odpovídali žáci devátých ročníků základní školy. První fáze výzkumu u žáků devátých tříd proběhla na dvou základních školách, tudíž se nejedná o velmi rozsáhlý projekt, ale výsledky jsou spíše orientační. Druhá fáze dotazníkového šetření proběhla na jedné střední škole, pod kterou spadá více studijních oborů.

7 Vymezení cílů a stanovení hypotéz

V následujících podkapitolách jsou vymezeny cíle a hypotézy výzkumného šetření. Výzkum je rozdělen do dvou částí. Zaměřen je jak na volbu další vzdělávací dráhy žáků základní školy, tak na spokojenost se zvolenou střední školou středoškoláků. První část tedy tvoří vymezení cílů a stanovení hypotéz žáků 9. tříd základní školy a druhou část tvoří vymezení cílů a stanovení hypotéz studentů středních škol.

7.1 Vymezení cílů a stanovení hypotéz 1. výzkumného šetření žáků základní školy

Cílem první části výzkumu bylo zjistit, jaké vnitřní nebo vnější vlivy ovlivňují žáky 9. tříd nejvíce. V tomto případě je práce mimo jiné zaměřena na rozdíly ve výběru dalšího studia a povolání u dívek a u chlapců, a tudíž jaké faktory ovlivňují právě je.

Součástí výzkumu bylo také zjistit, jakých zdrojů informací žáci využívají při výběru střední školy nejčastěji, zda dají na rady rodičů, učitelů, spolužáků nebo se raději obrátí na úřad práce či pedagogicko-psychologickou poradnu. Dále se dotazník ptá žáků na to, zda už žáci mají jasno, kterému oboru by se chtěli věnovat a co je na zvolené profesi nejvíce motivuje, zda je to vidina velkého výdělku, nenáročnost, možnost cestování atd.

Vysloveno bylo několik hypotéz, které se pokusíme pomocí výzkumu zodpovědět. Opírat se budeme o poznatky z předchozí teoretické části práce, které aplikujeme na konkrétní případy v praxi a v závěru tak prokážeme, nebo naopak vyvrátíme jejich pravdivost.

Stanoveny byly tyto cíle 1. výzkumného šetření žáků základní školy:

1. Zjistit, zda už žáci 9. ročníků mají představu, jakému povolání by se chtěli v budoucnu věnovat.
2. Zjistit, jaké povolání žáci nejčastěji uvedli, že by jej nechtěli vykonávat a proč.
3. Zjistit, na koho se žáci obracejí při výběru dalšího studia a volbě povolání.
4. Zjistit, zda žáky ovlivňuje, na jakou školu jde jejich kamarád/ka.
5. Zjistit, zda by si žáci vybrali určitou školu, jen proto, že si to přejí jejich rodiče.
6. Zjistit, jakého nejvyššího vzdělání by chtěli žáci dosáhnout.
7. Zjistit, zda jsou s konečnou variantou školy, na kterou je v rámci přijímacích zkoušek přijali, spokojeni.
8. Zjistit, které faktory žáci upřednostňují při výběru povolání.
9. Zjistit, které faktory žáky ovlivnili při výběru dalšího vzdělání.

Formulace 1. výzkumných hypotéz žáků základní školy:

Hypotéza H1: Dívky z 9. ročníků základní školy, mají jasnou představu, jakému povolání by se chtěly v budoucnu věnovat, na rozdíl od stejně starých chlapců.

Hypotéza H2: Při výběru dalšího studia se chlapci nejčastěji obracejí na svou rodinu, na rozdíl od dívek, které se raději rozhodovaly samy.

Hypotéza H3: Po vysokoškolském vzdělání touží více chlapci než dívky.

Hypotéza H4: Chlapci dávají při výběru přednost tomu povolání, které je lépe placené, na rozdíl od dívek, které dávají přednost povolání, které bude zároveň jejich koníčkem.

Hypotéza H5: Pro studium určité střední školy se chlapci rozhodli z důvodu, že jsou tam zajímavé předměty, stejně tak, jako dívky.

7.2 Vymezení cílů a stanovení hypotéz 2. výzkumného šetření studentů střední školy

Cílem druhé části výzkumu bylo zjistit, jak jsou studenti střední školy spokojeni s výběrem další vzdělávací dráhy, zdali si zvolili správně a jsou se zvolenou školou spokojeni, nebo jestli by si zpětně po pár letech vybrali školu jinou. I v tomto případě porovnáme zvlášť výsledky studentů a výsledky studentek.

Součástí i tohoto výzkumu bylo zjistit, zdali se žáci rozhodovali pro danou školu sami, nebo jestli dali na rady svého okolí. Dále jakého nejvyššího vzdělání chtějí v životě dosáhnout a co by upřednostnili při výběru budoucí profese, zda finanční ohodnocení, nenáročnost oboru, manuální práci atd.

Vysloveno bylo několik hypotéz, které se pokusíme pomocí výzkumu zodpovědět. Opírat se budeme o některé teoretické poznatky z předchozí části práce a na závěr se pokusíme prokázat, nebo naopak vyvrátit pravdivost vyslovených hypotéz.

Stanoveny byly tyto cíle 2. výzkumného šetření studentů střední školy:

1. Zjistit, z jakého důvodu se žáci rozhodli studovat danou školu.
2. Zjistit, zda se pro školu rozhodli sami, nebo jestli jim s výběrem někdo pomohl.
3. Zjistit, zda jsou na své škole spokojeni.
4. V případě, že jsou žáci se školou nespokojeni, je třeba zjistit, pro jakou školu by se rozhodli, kdyby mohli s odstupem času volit znovu.
5. Zjistit, jakého nejvyššího vzdělání chtějí žáci v životě dosáhnout.
6. Zjistit, co by upřednostňovali ve svém budoucím povolání.

Formulace 2. výzkumných hypotéz studentů střední školy:

Hypotéza H6: Pro studium dané střední školy se dívky rozhodly proto, že jsou tam zajímavé předměty, na rozdíl od chlapců, které zaujala rozšířená nabídka sportu.

Hypotéza H7: Pro studium střední školy se chlapci nejčastěji rozhodovali sami, na rozdíl od dívek, které daly radši na rady rodičů.

Hypotéza H8: Dívky jsou se zvolenou školou spokojeny, na rozdíl od chlapců, kteří by při opětovné volbě volili školu jinou.

Hypotéza H9: Většina chlapců by se spokojila se středoškolským vzděláním, na rozdíl od dívek, které touží po vyšším odborném vzdělání.

Hypotéza H10: Dívky by upřednostňovaly práci, která bude zároveň jejich koníčkem, na rozdíl od chlapců, kteří by radši pracovali jako nadřízení.

8 Charakteristika vybraných respondentů výzkumného šetření

První část výzkumného šetření zabývající se volbou střední školy a budoucího povolání v rámci základních škol byla prováděna od poloviny května do června roku 2012 ve dvou základních školách. Šlo o jednu školu v Pardubicích a druhá zapojená škola se nacházela přímo v Olomouci. V obou případech se jedná o větší školy v centru města, žáci 9. ročníků zde byli rozděleni do dvou tříd. V Pardubicích (ZŠ Polabiny 1) vyplnilo dotazníky celkem 52 žáků, v Olomouci (ZŠ Hálková) 50 žáků devátých tříd. Dotazovaných žáků bylo tedy celkem 102, z toho 53 dívek a 49 chlapců.

Druhá část výzkumného šetření se zaměřila na zjišťování spokojenosti žáků s výběrem středních škol, tedy zda se jejich volba a nadšení, studovat danou školu, shoduje s jejich prvotním rozhodnutím, když se pro určitou školu rozhodovali v 9. ročníku základní školy. Výzkum byl prováděn v září roku 2012, kdy jsem na jedné střední škole v Chrudimi absolvovala souvislou praxi. Jednalo se o střední školu Bohemia s.r.o., pod kterou spadá více studijních oborů, jako jsou cestovní ruch, hotelnictví a pedagogické lyceum s humanitním a sportovním zaměřením. Dotazníky byly rozdány žákům 3. a 4. ročníků pedagogického lycea se sportovním zaměřením a studentům z oboru hotelnictví. Třídy pedagogického lycea se sportovním zaměřením navštěvují ve větším počtu chlapci, proto je u dotazovaných dívek a chlapců menší nepoměr. Dotazníky vyplnilo celkem 101 žáků, z toho 43 dívek, 58 chlapců.

V obou případech, po rozdání dotazníků, odpovídali žáci na zadané otázky samostatně a neměli žádné doplňující otázky.

9 Použité metody

Hlavní metodou pro získávání informací byl v tomto šetření zvolen dotazník. Jedná se o empirickou metodu, které je nejčastěji využíváno pro získávání dat ve větší skupině respondentů. Dokáže poskytnout poměrně velké množství písemných odpovědí na písemně zadané otázky v relativně krátkém časovém úseku. První dotazník, určený žákům základní školy, zabral přibližně patnáct minut práce. Dotazník obsahuje celkem 23 otázek s otevřenými odpověďmi, uzavřenými odpověďmi nebo odpověďmi s možností výběru.

Druhý dotazník, určený středoškolákům zabral zhruba deset minut a obsahoval 13 otázek s otevřenými odpověďmi, uzavřenými odpověďmi nebo odpověďmi s možností výběru.

Dotazník byl sestaven tak, aby poskytl co nejvíce odpovědí na stanovené cíle a hypotézy. Pro snadnější vyhodnocení dotazníků žáků devátých tříd i žáků střední školy byly k vybraným otázkám dotazníku vytvořeny jednotlivé grafy, které znázorňují odpovědi studentů na otevřené i uzavřené otázky. Použity byly grafy výsečové a sloupcové. Každý graf je doplněn slovním komentářem a hodnocením, které nás obeznámí s tím, co z konkrétního grafu vyplývá.

10 Vyhodnocení a porovnání výsledků vlastního výzkumného šetření

V následující kapitole jsou k dispozici vyhodnocené výsledky výzkumného šetření zaznamenané v grafech a také hypotézy, které jsme na základě posouzení grafů mohli přijmout či odmítnout. V níže uvedených podkapitolách jsou znázorněny především ty grafy, které se vztahují k vysloveným hypotézám. Ostatní vyhodnocené výsledky zaznamenané do grafů jsou uvedeny v příloze. Zdůraznit je třeba také to, že některé otázky z dotazníků nejsou do grafů zaznamenané. Některé otázky byly pouze orientační např.: *Jaké povolání mají tvoji rodiče? Zkus konkrétně definovat, v čem spočívá náplň práce tvých rodičů.* Náhodně vybrané dotazníky se všemi zodpovězenými otázkami jsou uvedeny v příloze. Jednotlivé nadpisy grafů a samotné grafy jsou označeny pořadovými čísly, v závorce jsou uvedeny čísla otázek z dotazníků.

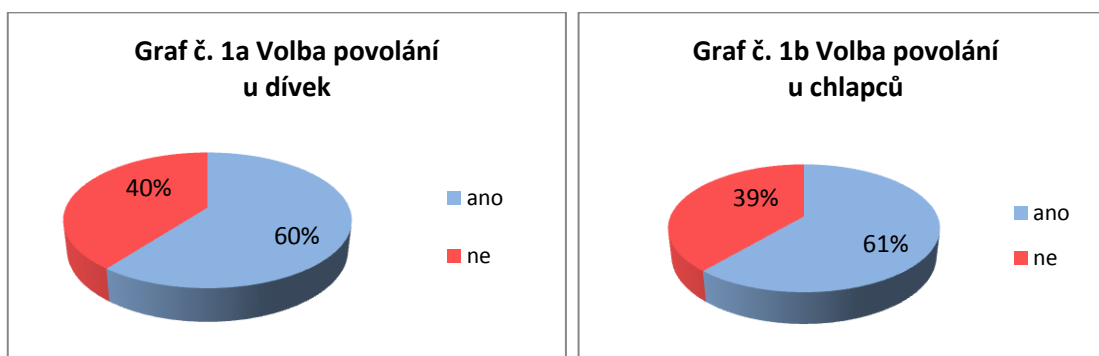
10.1 Statistické zpracování

Tzv. věcné hypotézy byly vyřčeny na základě dat, získaných za pomoci dotazníků, znázorněných do výsečových a sloupcových grafů. Vybrané hypotézy byly následně doplněny tzv. statistickými hypotézami. Pro snazší ilustraci testovaných hypotéz bylo využito statistické metody kvantitativně orientovaných výzkumů **Testu nezávislosti Chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku**. Pracovali jsme s hladinou významnosti 0,01 (1 %), jako většina pedagogických výzkumů. Dále byl zvolen stupeň volnosti 1 (Chráska, 2007).

10.2 Vyhodnocení a porovnání výsledků 1. dotazníku žáků základní školy

První dotazník nese název Volba střední školy a budoucího povolání. Níže jsou uvedeny některé z vyhodnocených otázek dotazníku, zaznamenané do grafů, na které odpovídalo 53 dívek a 49 chlapců. Součástí každého grafu je slovní komentář a zdůvodnění přijetí či zamítnutí předem vyslovené hypotézy.

1. Víš, jaké povolání bys chtěl/a vykonávat v budoucnu? (Otázka č. 1)

Z výše uvedených grafů č. 1a a 1b vyplývá, že poměrně větší část dívek (tj. 60 %) a větší část chlapců (tj. 61 %) si je na konci deváté třídy základní školy jista, jakému povolání by se chtěla v budoucnu věnovat. Ovšem 40 % dívek a 39 % chlapců si zatím není jista, čemu se chtějí v budoucnu věnovat. Mezi názory chlapců a názory dívek není v tomto případě nijak velký rozdíl.

Věcný tvar hypotézy:

Hypotéza H1: Dívky z 9. ročníků základní školy, mají jasnou představu, jakému povolání by se chtěly v budoucnu věnovat, na rozdíl od stejně starých chlapců.

Statistický tvar nulové hypotézy:

H₀1: Představa o budoucím povolání je u chlapců i dívek stejná.

Alternativní hypotéza:

H_a1: Představa o budoucím povolání je u chlapců a dívek rozdílná.

Pro ověření hypotézy jsme použili **Test nezávislosti Chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku** publikovaný Chráskou (2007). Čtyřpolní tabulka má 1 stupeň volnosti, vypočítanou hodnotu χ^2 proto srovnáváme s kritickou hodnotou pro 1 stupeň volnosti a zvolenou hladinou významnosti 0,01. Pro výpočet lze použít vztah:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad-bc)^2}{(a+b).(a+c).(b+d).(c+d)}$$

Schéma čtyřpolní tabulky

	α	non β	
β	a	b	a + b
non β	c	d	c + d
	a + c	b + d	n

	Ano	Ne	Σ
Chlapci	30	19	49
Dívky	32	21	53
Σ	62	40	102

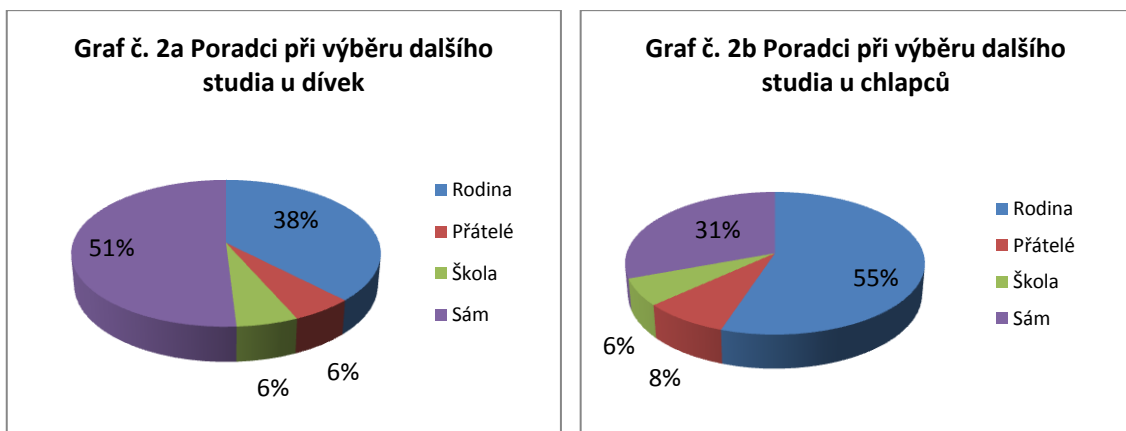
Po dosazení číselných hodnot do vzorce dostáváme:

$$\chi^2 = 102 \cdot \frac{(30 \cdot 21 - 19 \cdot 32)^2}{49 \cdot 62 \cdot 40 \cdot 53} = 0,008$$

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická $\chi^2_{0,01} = 6,635$, proto odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou. Představa o budoucím povolání je u chlapců i dívek stejná.

Hypotézu H1 musíme tedy na základě posouzení grafu č. 1a a 1b **odmítnout**. I z grafů vyplynulo, že představa o budoucím povolání dívek a chlapců je v podstatě stejná.

2. Pomáhal ti někdo s výběrem dalšího studia a volbou budoucího povolání? (Otázka č. 5)

Z grafu č. 2a je patrné, že 51 % dívek se o svém dalším studiu rozhodovalo samo, 38 % dívek dalo na rady rodiny a 6 % dívek se radilo s přáteli a školou. Do kategorie rodiny můžeme zahrnout i sourozence a prarodiče, které v dotazníku žáci také často uváděli.

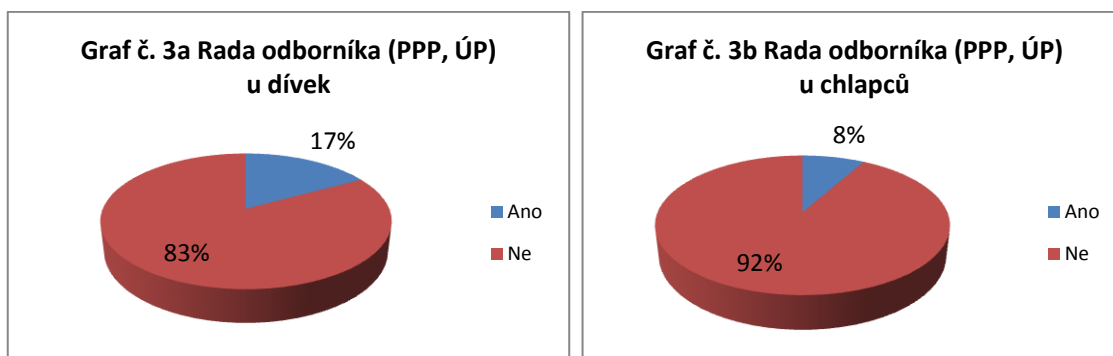
U grafu č. 2b je vidět, že většina chlapců (tj. 55 %) svěřuje výběr svého povolání do rukou své rodiny. Na rozdíl od dívek se pouze 31 % chlapců rozhodovalo pro svou budoucí školu samo. Pomoc školy a přátel je procentuelně zhruba stejná, 6 % chlapců dalo na rady školy a 8 % na rady blízkých přátel.

Věcný tvar hypotézy:

Hypotéza H2: Při výběru dalšího studia se chlapci nejčastěji obracejí na svou rodinu, na rozdíl od dívek, které se raději rozhodují samy.

Hypotézu H2 můžeme po posouzení grafů č. 2a a 2b **přijmout**. S výběrem dalšího studia se na rodinu obracejí především chlapci, těch bylo podstatně víc než dívek, které se rozhodovaly raději samy.

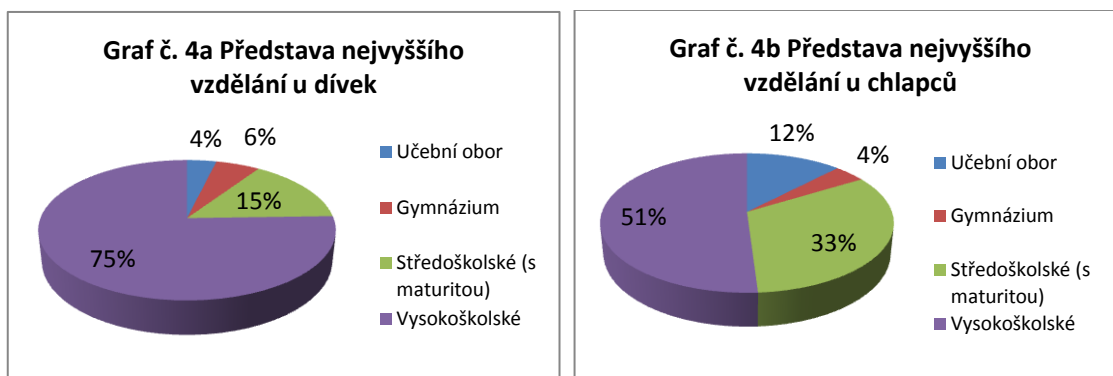
3. Radil/a jsi se s nějakým odborníkem (odborný poradce, školní psycholog)? (Otázka č. 6)

Z grafů č. 3a a 3b je zřejmé, že spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou či s úřadem práce využilo při výběru dalšího studia pouze 17 % dívek a chlapců ještě méně, jen 8 %.

U jedné z dívek, která využila služeb pedagogicko-psychologické poradny, mě zaujal její komentář: „Ta paní mi řekla to, co už jsem stejně věděla.“

4. Jakého vzdělání chceš v životě dosáhnout? (Otázka č. 14)

Pokud jsme u předchozího grafu zmínili, že dívky jsou ve svém rozhodování svéhlavější, v grafu č. 4a se následně ukázalo, že jsou i cílevědomější, aspoň co se odpovědí na nejvýše dosažené vzdělání týká. Nikde sice není psáno, že tohoto vzdělání skutečně dosáhnou, ale jisté představy o své budoucnosti pravděpodobně mají. 75 % dívek uvedlo, že by chtělo dosáhnout vysokoškolského vzdělání, 15 % dívek chce vystudovat střední školu s maturitou a pouze 4 % dívek by volilo učební obor. Jednou z variant, pro kterou se v dotazníku žáci mohli rozhodnout bylo i gymnázium, to ale většina uváděla v souvislosti s vysokou školou, tudíž zaškrtili dvě varianty najednou (po ukončení gymnázia nastoupí na vysokou školu).

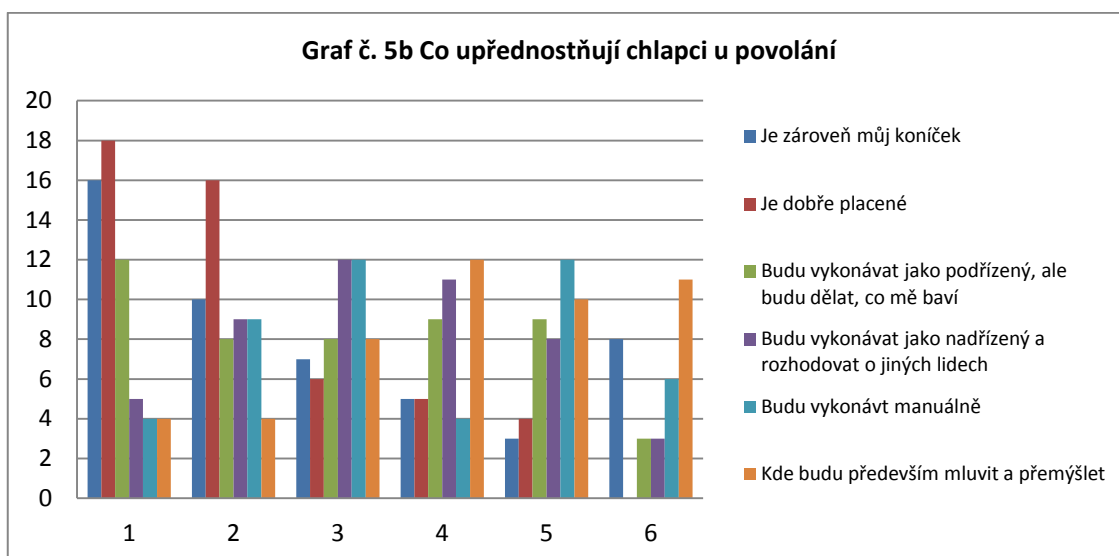
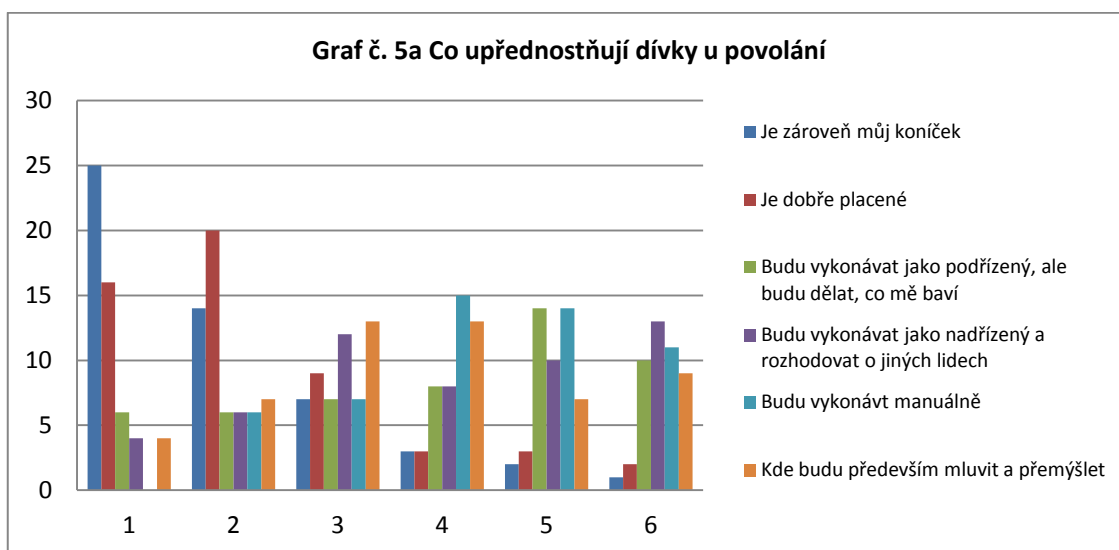
V grafu č. 4b vidíme, že odpovědi chlapců se trochu liší od odpovědí dívek. Pouze 51 % chlapců by volilo vysokoškolské vzdělání, 33 % se rozhodlo pro střední školu s maturitou, 12 % chlapců se chce vyučit v oboru a spokojí se s výučním listem.

Věcný tvar hypotézy:

Hypotéza H3: Po vysokoškolském vzdělání touží více chlapci než dívky.

Hypotézu H3 musíme **odmítnout**. Grafy č. 4a a 4b ukázaly, že větší ambice dosáhnout vysokoškolského vzdělání mají dívky, a to ze 75 %.

5. Upřednostňoval/a bych raději dělat povolání, které: (Otázka č. 19)

Z grafu č. 5a vyplývá, že dívky by jako nejlepší variantu práce zvolily tu, která je zároveň jejich koníčkem a práci dobře placenou. Na posledních příčkách grafu se objevily nejčastěji práce, které by dívky musely vykonávat manuálně a práce, kde by musely pracovat jako nadřízený a rozhodovat o druhých lidech.

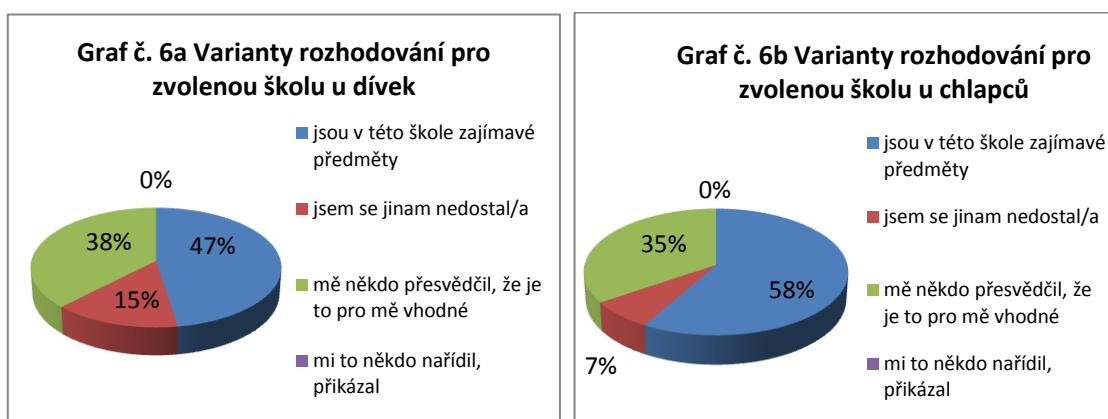
Z grafu č. 5b vidíme, že i chlapci by upřednostňovali práci, která je zároveň jejich koníčkem a která je dobře placená. Na rozdíl od dívek, by chlapcům zase až tak nevadilo pracovat manuálně a zároveň by řada z nich ráda pracovala jako nadřízený a rozhodovala o jiných lidech. Od dívek se chlapci liší i v bodě: „Budu vykonávat jako podřízený, ale budu dělat, co mě baví“, tuto variantu volili chlapci též na prvním místě, na rozdíl od dívek. Na posledním místě v žebříčku priorit se u chlapců často objevila varianta odpovědi, že by museli v práci mluvit a přemýšlet.

Věcný tvar hypotézy:

Hypotéza H4: Chlapci dávají při výběru přednost tomu povolání, které je lépe placené, na rozdíl od dívek, které dávají přednost povolání, které bude zároveň jejich koníčkem.

Hypotézu H4 je možné po posouzení grafů č. 5a a 5b **přijmout**. Povolání, které je dobře placené by si na prvním místě ze šesti různých variant vybralo 18 chlapců, variantu „Je zároveň můj koníček“ si zvolilo na prvním místě 25 dívek.

6. Chci studovat určitou školu, protože: (Otázka č. 22)

Mezi grafy č. 6a a 6b nejsou vidět nijak znatelné rozdíly. Jak chlapci (tj. 58 %), tak děvčata (tj. 47 %) se nejčastěji rozhodovali pro určitou školu z toho důvodu, že se ve škole vyučují zajímavé předměty (cizí jazyky, pedagogika, psychologie atd.). Druhým nejčastějším důvodem bylo to, že žáky někdo přesvědčil, že daná škola pro ně bude vhodná (tj. u dívek 38 %, u chlapců 35 %). Uváděli zde hlavně svou rodinu a kamarády. Dále chlapci i dívky v dotazníku uváděli, že si zvolili určitou školu, protože se na jinou bohužel nedostali (tj. u dívek 15 %, u chlapců 7 %). Poslední variantu, která žákům určitou školu přímo nařizuje a přikazuje si nevybral ani jeden z žáků.

Věcný tvar hypotézy:

Hypotéza H5: Pro studium určité střední školy se chlapci rozhodli z důvodu, že jsou tam zajímavé předměty, stejně tak jako dívky.

Statistický tvar nulové hypotézy:

H₀5: Chlapci i dívky se pro určitou střední školu rozhodli ze stejného důvodu, jsou tam zajímavé předměty.

Alternativní hypotéza:

H_a5: Chlapci i dívky se pro určitou střední školu rozhodli z rozdílných důvodů, chlapci kvůli nabídce předmětů, dívky proto, že se jinam nedostaly.

Pro ověření hypotézy jsme použili **Test nezávislosti Chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku** publikovaný Chráskou (2007). Čtyřpolní tabulka má 1 stupeň volnosti, vypočítanou hodnotu χ^2 proto srovnáváme s kritickou hodnotou pro 1 stupeň volnosti a zvolenou hladinou významnosti 0,01. Pro výpočet lze použít vztah:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad-bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)}$$

Schéma čtyřpolní tabulky

	α	non β	
β	a	b	a + b
non β	c	d	c + d
	a + c	b + d	n

	Předměty	Jinam jsem se nedostal/a	
Chlapci	32	4	Σ 36
Dívky	29	9	38
Σ	61	13	74

Po dosazení číselných hodnot do vzorce dostáváme:

$$\chi^2 = 74 \cdot \frac{(32 \cdot 9 - 4 \cdot 29)^2}{36 \cdot 38 \cdot 13 \cdot 63} = 1,95$$

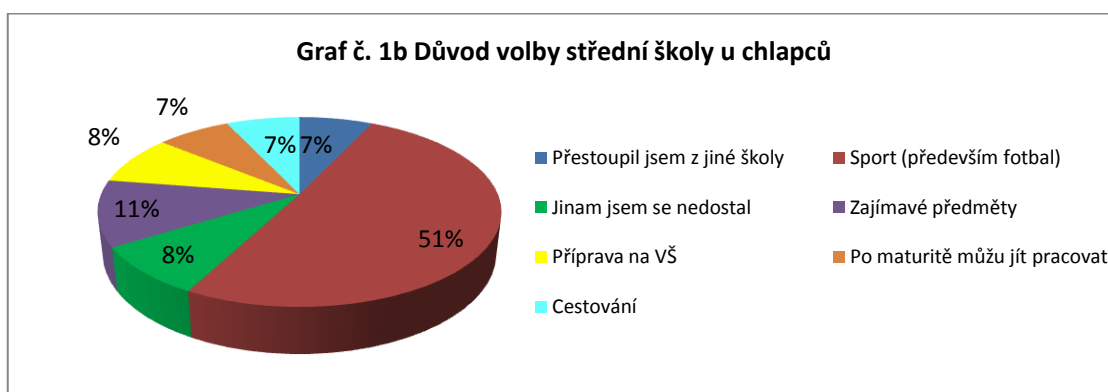
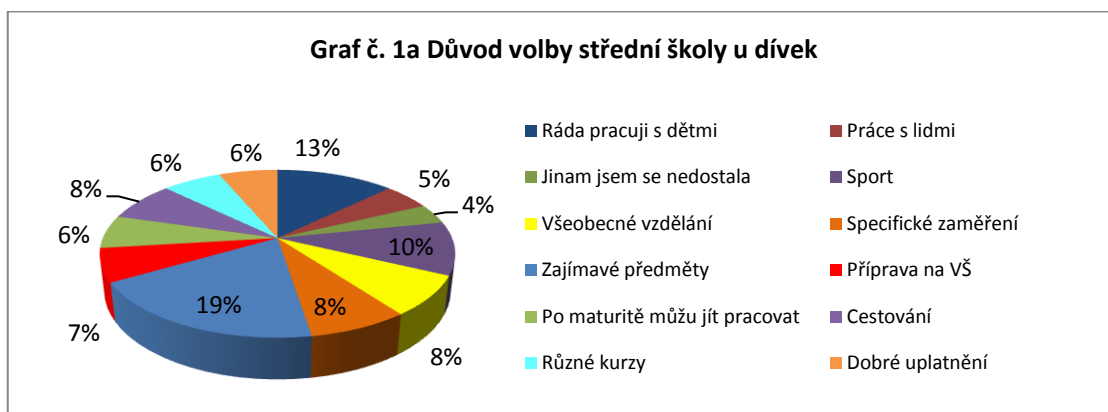
Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická $\chi^2_{0,01} = 6,635$, proto odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou. Chlapci i dívky se pro určitou střední školu rozhodli ze stejného důvodu, jsou tam zajímavé předměty.

Hypotézu H5 můžeme i po posouzení grafů č. 6a a 6b **přijmout**. Kvůli zajímavým předmětům si střední školu vybralo 47 % dívek a 58 % chlapců.

10.3 Vyhodnocení a porovnání výsledků 2. dotazníku studentů střední školy

Druhý dotazník nese název Spokojenost se střední školou. Níže jsou uvedeny některé z vyhodnocených otázek dotazníku, zaznamenané do grafů, na které odpovídalo 43 dívek a 58 chlapců. Součástí každého grafu je slovní komentář a zdůvodnění přijetí či zamítnutí předem vyslovené hypotézy.

1. Z jakého důvodu, jsi se rozhodl/a studovat právě tuto školu? (Otázka č. 1)

Z grafu č. 1a je patrné, že dívky navštěvující střední školu Bohemia v Chrudimi se pro tuto školu nejčastěji rozhodovaly z důvodu zajímavých předmětů (tj. 19 %), které tato škola nabízí. Dalším důvodem, kvůli kterému se dívky rozhodly pro studium střední školy, byla práce s dětmi (tj. 13 %) a práce s lidmi (tj. 5 %). Na této škole zaujal

10 % dívek i sport, jiné zase všeobecné zaměření školy (tj. 8 %), další dívky zase naopak zaujalo specifické zaměření školy a jejich oborů (tj. 8 %) a také možnost cestování (tj. 8 %). Tuto školu hodnotilo 6 % dívek kladně i z toho důvodu, že je připraví na vysokou školu.

Z grafu č. 1b vyplývá, že jasným favoritem chlapců je z 51 % sport, především uváděli fotbal. 11 % chlapců zaujala na škole též nabídka zajímavých předmětů. Na rozdíl od dívek, chlapci v dotazníku uváděli jako důvod i to, že se na jinou školu nedostali (tj. 8 %) nebo dokonce přestoupili z jiné školy (tj. 7 %). Stejně jako dívky, si chlapci tuto školu vybrali proto, že je připraví na vysokou školu (tj. 8 %), mají možnost cestovat (tj. 7 %), a také že mohou jít hned po maturitě pracovat (tj. 7 %).

Věcný tvar hypotézy:

Hypotéza H6: Pro studium dané střední školy se dívky rozhodly proto, že jsou tam zajímavé předměty, na rozdíl od chlapců, které zaujala rozšířená nabídka sportu.

Statistický tvar nulové hypotézy:

H₀6: Chlapci i dívky se pro studium střední školy rozhodli ze stejného důvodu, jsou tam zajímavé předměty.

Alternativní hypotéza:

H_a6: Chlapci i dívky se pro studium střední školy rozhodli z rozdílných důvodů, chlapci kvůli nabídce sportu, dívky kvůli zajímavým předmětům.

Pro ověření hypotézy jsme použili **Test nezávislosti Chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku** publikovaný Chráskou (2007). Zvolená hladina významnosti je v tomto případě: 0,01. Čtyřpolní tabulka má 1 stupeň volnosti, vypočítanou hodnotu χ^2 proto srovnáváme s kritickou hodnotou pro 1 stupeň volnosti. Pro výpočet lze použít vztah:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad-bc)^2}{(a+b).(a+c).(b+d).(c+d)}$$

Schéma čtyřpolní tabulky

	α	non β	
β	a	b	a + b
non β	c	d	c + d
	a + c	b + d	n

	Sport	Předměty	Σ
Chlapci	36	8	44
Dívky	8	19	27
Σ	44	27	71

Po dosazení číselných hodnot do vzorce dostáváme:

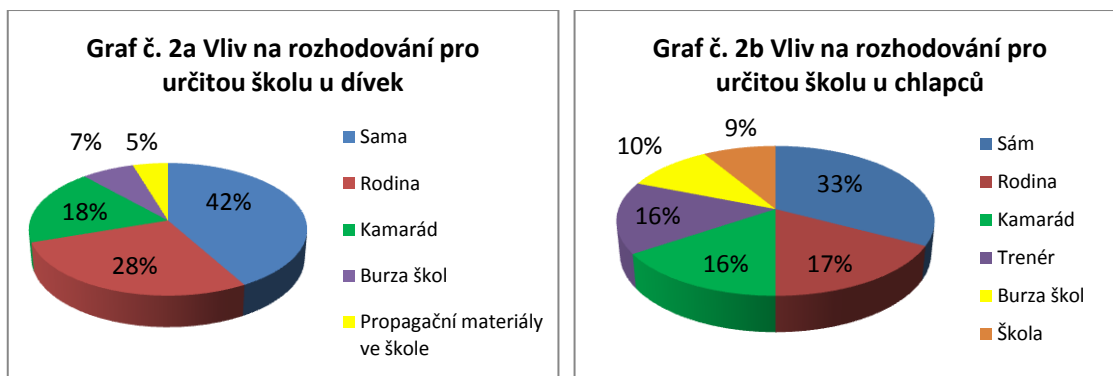
$$\chi^2 = 71 \cdot \frac{(36 \cdot 19 - 8 \cdot 8)^2}{44 \cdot 44 \cdot 27 \cdot 27} = 17,75$$

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je větší než hodnota kritická $\chi^2_{0,01} = 6,635$, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Chlapci i dívky se pro studium střední školy rozhodli z rozdílných důvodů, chlapci kvůli nabídce sportu, dívky kvůli zajímavým předmětům.

Na základě posouzení grafů č. 1a a 1b musíme **hypotézu H6 přijmout**. Nabídka předmětů zaujala největší procento dívek, tedy 19 % z nich. Kvůli rozšířeným možnostem sportu se pro střední školu rozhodlo 51 % chlapců.

2. Rozhodl/a jsi se studovat tuto školu sám/a nebo ti ji někdo doporučil?

(Otázka č. 2)

Co se týče doporučení jít studovat tuto školu, z grafů č. 2a a 2b je vidět, že nejčastěji se pro tuto školu dívky a chlapci rozhodli sami (tj. u dívek 42 %, u chlapců 33%).

u chlapců 33 %). A ačkoliv bylo dotazovaných dívek ve výzkumném šetření méně než dotazovaných chlapců, dívek se rozhodlo samo za sebe o devět procent víc. Největším pomocníkem v obou případech, u chlapců (tj. 17 %) i u dívek (tj. 28 %), byla rodina žáků, uváděni zde byli i prarodiče a sourozenci. Dále se studenti nechali pro tuto školu přesvědčit na doporučení kamarádů či studentů, kteří již tuto školu navštěvují nebo navštěvovali (tj. 18 % dívky, 16 % chlapci).

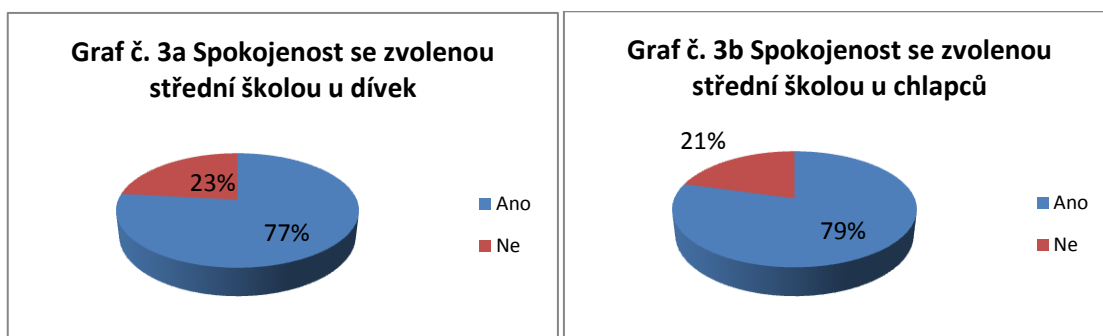
Další odpovědi chlapců a děvčat se z části liší. Dívky vybíraly školu podle burzy škol (tj. 7 %) a podle propagačních materiálů (tj. 5 %), které jim nabídla základní škola. Na chlapce měl kromě školy (tj. 9 %) a burzy škol (tj. 10 %) vliv i jejich trenér (tj. 16 %), především u těch, kteří se již delší dobu věnují fotbalu.

Věcný tvar hypotézy:

Hypotéza H7: Pro studium střední školy se chlapci nejčastěji rozhodovali sami, na rozdíl od dívek, které daly na rady rodičů.

Hypotézu H7 musíme **odmítnout**. Jak vidíme v grafech č. 2a a 2b, střední školu si větší část žáků vybrala podle svého vlastního rozhodnutí, a to 42 % dívek a 33 % chlapců. Na rady rodičů dalo jen 28 % dívek.

3. Jsi na této škole spokojen/á? Proč? (Otázka č. 3)

Se střední školou, jak ukazuje graf č. 3a a 3b je spokojeno 77 % dívek a 79% chlapců. Těch zbývajících 23 % dívek a 21 % chlapců jako důvod nespokojnosti nejčastěji uváděli, že se nedostali na školu, na kterou chtěli prioritně. Pár žáků si stěžovalo na učitele a někteří zase na obědy ve školní jídelně.

Věcný tvar hypotézy:

Hypotéza H8: Dívky jsou se zvolenou školou spokojeny, na rozdíl od chlapců, kteří by při opětovné volbě volili školu jinou.

Statistický tvar nulové hypotézy:

H₀8: Názory na střední školu jsou u žáků stejné, chlapci i dívky jsou se zvolenou školou spokojeni.

Alternativní hypotéza:

H_a8: Názory na střední školu jsou u žáků rozdílné, chlapci by na rozdíl od dívek radši navštěvovali jinou školu.

Pro ověření hypotézy jsme použili **Test nezávislosti Chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku** publikovaný Chráskou (2007). Zvolená hladina významnosti je v tomto případě: 0,01. Čtyřpolní tabulka má 1 stupeň volnosti, vypočítanou hodnotu χ^2 proto srovnáváme s kritickou hodnotou pro 1 stupeň volnosti a zvolenou hladinou významnosti (0,01). Pro výpočet lze použít vztah:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad-bc)^2}{(a+b).(a+c).(b+d).(c+d)}$$

Schéma čtyřpolní tabulky

	α	non β	
β	a	b	a + b
non β	c	d	c + d
	a + c	b + d	n

	Ano	Ne	Σ
Chlapci	46	12	58
Dívky	33	10	43
Σ	79	22	101

Po dosazení číselných hodnot do vzorce dostáváme:

$$\chi^2 = 101 \cdot \frac{(46 \cdot 10 - 12 \cdot 33)^2}{58 \cdot 43 \cdot 22 \cdot 79} = 0,095$$

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická $\chi^2_{0,01} = 6,635$, proto odmítáme hypotézu alternativní a přijímáme nulovou hypotézu. Názory na střední školu jsou u žáků stejné, chlapci i dívky jsou se zvolenou školou spokojeni.

Hypotézu H8 můžeme **odmítnout**. Z grafů č. 3a a 3b též vyplývá, že 77 % dívek a 79 % chlapců v dotazníkovém šetření uvedlo, že jsou se zvolenou školou spokojeni.

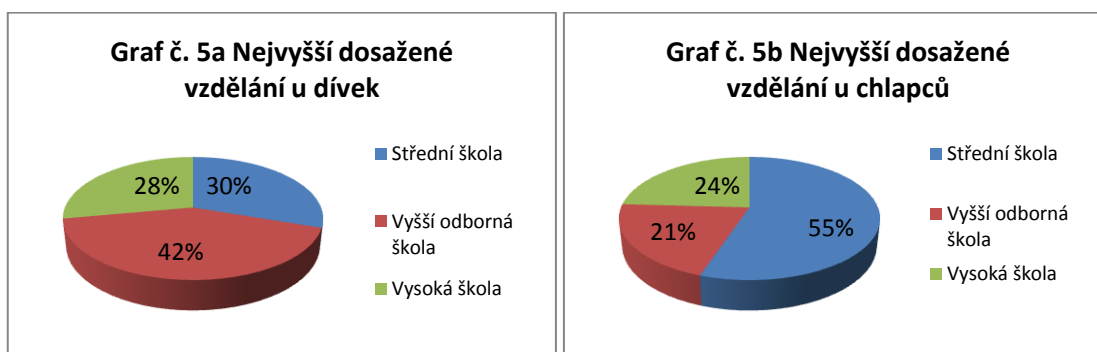
4. Kdyby sis mohl/a střední školu zvolit znovu, rozhodl/a by ses stejně?

(Otázka č. 4)

Z výše uvedených grafů č. 4a a 4b vyplývá, že v případě, kdyby si studenti měli střední školu volit znovu, 30 % dívek a 31 % chlapců by se rozhodlo pro jinou školu. Zbývajících 70 % dívek a 69 % chlapců je se současnou školou spokojeno a neměnili by.

5. Jakého vzdělání chceš v životě dosáhnout? (Otázka č. 10)

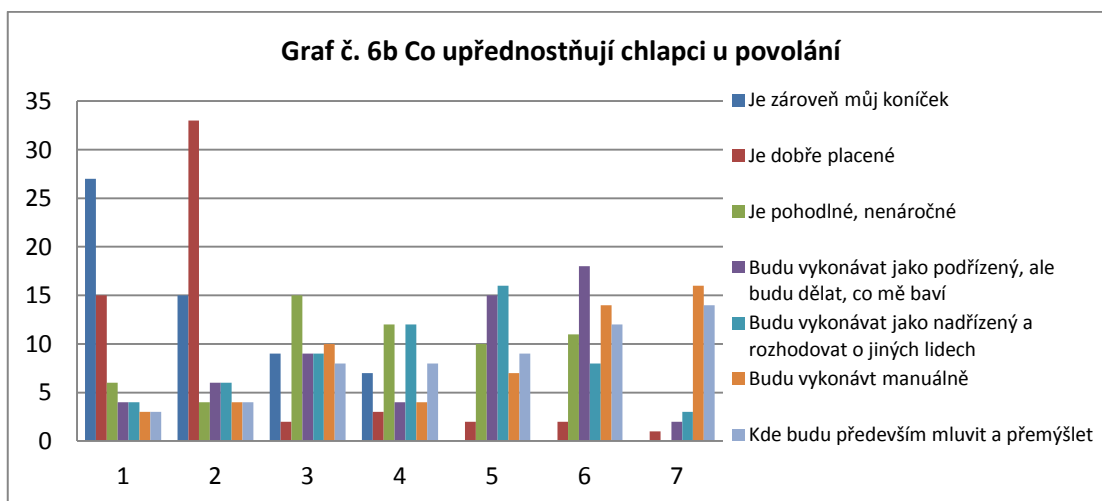
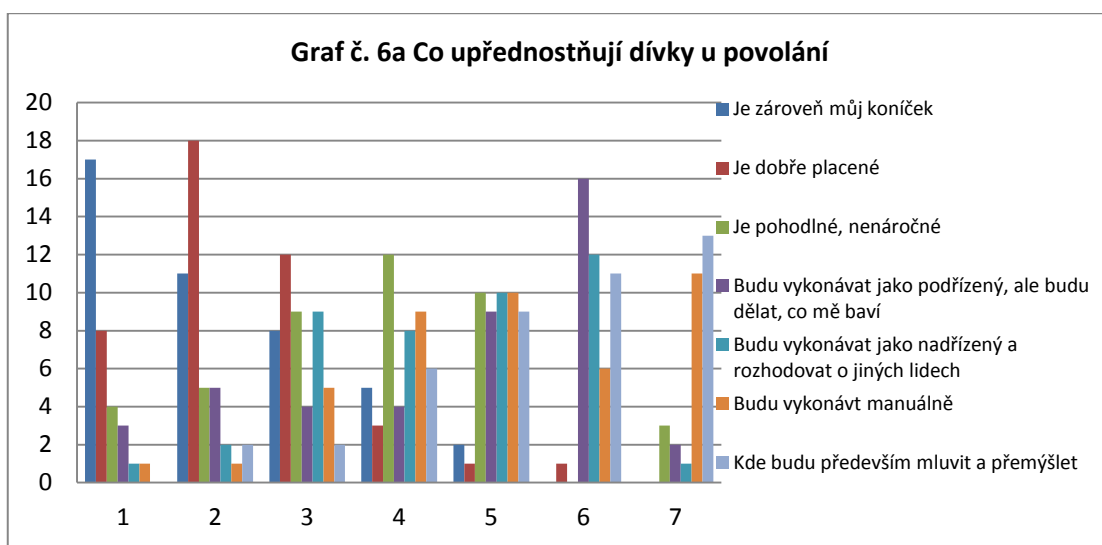
Z grafů č. 5a a 5b vidíme, že představa dívek dosáhnout středoškolského vzdělání (tj. 30 %) je podstatně nižší než u chlapců (tj. 55 %). I v případě vyššího odborného vzdělání je rozdíl mezi děvčaty a chlapci téměř poloviční. Vyšší odbornou školu by chtělo studovat 42 % dívek a pouze 21 % chlapců. Ambice dosáhnout až na vysokoškolské vzdělání má 28 % dívek a 24 % chlapců. V tomto případě už není rozdíl tak razantní.

Věcný tvar hypotézy:

Hypotéza H9: Většina chlapců by se spokojila se středoškolským vzděláním, na rozdíl od dívek, které touží po vyšším odborném vzdělání.

Z grafů č. 5a a 5b je patrné, že 55 % chlapců a jen 30 % dívek chce dosáhnout středoškolského vzdělání. Naopak po vyšším odborném vzdělání touží větší část dívek, 42 %. **Hypotézu H9 musíme tedy přijmout.**

6. Upřednostňoval/a bych raději dělat povolání, které: (Otázka č. 12)

Stejná otázka, co by žáci upřednostňovali ve svém povolání, byla položena i žákům základní školy. Studenti střední školy by podle grafů č. 6a a 6b na prvním místě upřednostňovali takovou práci, která je zároveň jejich koníčkem, a to jak u dívek, tak u chlapců. Nevadila by jim ani práce, která je dobře placená a práce nenáročná.

Ačkoliv dívky v první otázce výzkumného šetření uváděly, že si zvolily tento typ školy, protože rády pracují s dětmi a s lidmi, u této otázky uvedla většina dívek variantu odpovědi: „Kde budu především mluvit a přemýšlet“ mezi poslední příčky. Avšak u práce s lidmi se předpokládá, že člověk bude více mluvit a přemýšlet, například o problémech lidí, pokud bychom hovořili o sociálním typu povolání. Na posledních příčkách se také objevily odpovědi, že dívky nechtějí pracovat manuálně a jako podřízené.

Jak tu již zaznělo, ani chlapcům by nevadila práce, která je zároveň jejich koníčkem a přitom dobře placená. Vyhýbali by se naopak práci, kde by museli pracovat manuálně, mluvit a přemýšlet a také pracovat jako podřízení.

Věcný tvar hypotézy:

Hypotéza H10: Dívky by upřednostňovaly práci, která bude zároveň jejich koníčkem, na rozdíl od chlapců, kteří by radši pracovali jako nadřízení.

Při posuzování grafů č. 6a a 6b vidíme, že variantu, kdy žáci volili své povolání podle toho, zde je zároveň jejich koníčkem zvolilo na první příčce celkem 17 dívek a 27 chlapců. Jako nadřízení by chtěli na prvním místě pracovat pouze tři chlapci. Z tohoto důvodu musíme **hypotézu H10 odmítnout.**

11 Diskuse

Z praktické části práce vyplynula řada odpovědí na otázky, které se týkaly volby další vzdělávací dráhy u žáků základní školy a spokojenosti se zvolenou střední školou u studentů navštěvujících poslední ročníky střední školy. Během závěrečného vyhodnocení bylo dosaženo všech stanovených cílů výzkumného šetření.

Díky vymezeným cílům jsme byli schopni potvrdit či zamítnout předem zformulované hypotézy. K hypotézám, které bylo v tomto šetření třeba odmítnout, patřila **hypotéza H1**: Dívky z 9. ročníků základní školy, mají jasnou představu, jakému povolání by se chtěly v budoucnu věnovat, na rozdíl od stejně starých chlapců. K dalším odmítnutým hypotézám patří **hypotéza H3**: Po vysokoškolském vzdělání touží více chlapci než dívky. K přijatým hypotézám, zaměřeným na volbu další vzdělávací dráhy žáků základní školy patří **hypotéza H2**: Při výběru dalšího studia se chlapci nejčastěji obracejí na svou rodinu, na rozdíl od dívek, které se raději rozhodují samy. Přijata byla i **hypotéza H4**: Chlapci dávají při výběru přednost tomu povolání, které je lépe placené, na rozdíl od dívek, které dávají přednost povolání, které bude zároveň jejich koníčkem. Přijali jsme též **hypotézu H5**: Pro studium určité střední školy se chlapci rozhodli z důvodu, že jsou tam zajímavé předměty, stejně tak jako dívky.

Co se týče hypotéz zaměřených na spokojenost se zvolenou střední školou, zde musíme odmítnout **hypotézu H7**: Pro studium střední školy se chlapci nejčastěji rozhodovali sami, na rozdíl od dívek, které daly na rady rodičů. Další odmítnutou hypotézou byla i **hypotéza H8**: Dívky jsou se zvolenou střední školou spokojeny, na rozdíl od chlapců, kteří by při opětovné volbě volili školu jinou. Odmítli jsme též **hypotézu H10**: Dívky by upřednostňovaly práci, která bude zároveň jejich koníčkem, na rozdíl od chlapců, kteří by radši pracovali jako nadřízení. K přijatým hypotézám patří **hypotéza H6**: Pro studium dané střední školy se dívky rozhodly proto, že jsou tam zajímavé předměty, na rozdíl od chlapců, které zaujala rozšířená nabídka sportu. Přijali jsme i **hypotézu H9**: Většina chlapců by se spokojila se středoškolským vzděláním, na rozdíl od dívek, které touží po vyšším odborném vzdělání.

V první části výzkumném šetření zaměřeném na volbu další vzdělávací dráhy u žáků základní školy jsme zjistili, že představa o dalším vzdělání a budoucím povolání je u dívek i chlapců téměř totožná. Zmíníme pár shodných znaků. Tak například v první

otázce „Víš, jaké povolání bys chtěl/a vykonávat v budoucnu?“ uvedlo z celkového počtu 53 dívek a 49 chlapců téměř 32 dívek a 30 chlapců, že již vědí, čemu se chtějí v budoucnu věnovat. Jistou shodu lze zaznamenat i u názorů dívek a chlapců, proč by nechtěli vykonávat určitá povolání. Mezi negativně hodnocená povolání patřila: popelář, dělník, uklízečka, prodavačka atd. Jako důvody uváděli žáci nejčastěji to, že by je tato povolání jednoduše nebavila, jsou špatně placená, pracuje se zde rukama a ke všemu jde ve většině případů o špinavou práci. U otázky č. 5 „Pomáhal ti někdo s výběrem dalšího studia a volbou budoucího povolání?“ je překvapující, že o něco větší pomoc vyhledávají u svých rodičů chlapci než dívky. Pomoc rodičů přiznalo 27 chlapců a 20 dívek. 27 dívek naopak uvedlo, že se pro další studium rozhodly samy. Poměrně větší shodu můžeme vidět u otázky č. 6 „Radil/a jsi se s nějakým odborníkem?“, zde uvedlo 44 dívek a 45 chlapců odpověď „Ne“. Pomoc pedagogicko-psychologické poradny či úřadu práce využilo pouze 9 dívek a 4 chlapci. Obdobné tvrzení jsme mohli zaznamenat v teoretické části práce ve čtvrté kapitole Vnější faktory ovlivňující výběr povolání, i zde Walterová a Greger (2009) zmiňují, že pomoc výchovných poradců na školách nebo poradenských pracovištích, jako je právě PPP je při rozhodování daleko menší. Daleko více se žáci rozhodují podle svého mínění a poté až podle názoru rodičů a učitelů. Naše výsledky výzkumného šetření se tedy do jisté míry shodují s výsledky výzkumu, realizovaného v Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání PedF UK, na který ve své knize odkazuje Walterová a Greger (2009).

Další shodu názorů dívek a chlapců můžeme vidět u otázky č. 9 „Je pro tebe v rozhodování důležité i to, jaké povolání mají tvoji rodiče?“. Zde se povolání rodičů zdá důležité pouze 10 dívkám a 8 chlapcům. Na otázku č. 11 „Ovlivňovali tě rodiče v rozhodování?“ odpovědělo kladně 21 dívek a 21 chlapců. I v případě, že by se žáci měli rozhodovat pro určitou školu, protože tam jde jejich kamarád/ka dopadli výsledky téměř totožně. Ovlivnit kamarádem či kamarádkou by se nechalo 11 dívek a 9 chlapců.

Stejný názor týkající se spokojenosti se zvolenou střední školou u žáků devátých tříd můžeme vidět i u otázky č. 16 „Jsi s konečnou variantou školy, na kterou nastoupíš, spokojený/á?“. Odpověď „ano“ uvedlo 48 dívek a 46 chlapců. Nejčastějšími důvody byly ty, že je vybraná škola bude bavit, a že na ni chtěli jít sami od začátku.

Stejně tak jako se dívky a chlapci shodli na tom, že by nechtěli dělat práci, která je špatně placená, z otázky č. 19 „Upřednostňovala bych raději dělat povolání:“

vyplývalo, že jak dívky, tak chlapci by u povolání upřednostňovali to, které by bylo zároveň jejich koníčkem a také povolání, které je dobře placené.

U otázky č. 22 „Chci studovat určitou školu, protože:“ uváděli dívky a chlapci nejčastěji odpověď, že jsou ve škole zajímavé předměty.

Do teď jsme mluvili hlavně o shodách v názorech dívek a chlapců, nyní se zaměříme spíše na rozdílné názory, které v dotazníkovém šetření zazněly. Na ty narazíme například u otázky č. 14 „Jakého vzdělání chceš v životě dosáhnout?“. Zde odpovědělo celkem 40 dívek, že by chtělo dosáhnout vysokoškolského vzdělání, naproti tomu chlapci by se spokojili i s učebním oborem a středním vzděláním s maturitou. Z toho vyplývá i řešení otázky č. 21 „Chceš jít raději co nejdříve pracovat?“, kde kladně odpovídali ve větší míře chlapci. Další rozdíl můžeme vidět i u poslední otázky č. 23 „Chci být... (tvoje zvolené povolání), protože:“, u bodu „budu se v tomto povolání stýkat s mnoha lidmi“ odpovědělo kladně 27 dívek, ale pouze jen 9 chlapců.

Z výsledků dotazníkové šetření, na které odpovídalo celkem 102 respondentů, 53 dívek a 49 chlapců, nemůžeme vyvodit jednoznačný závěr, že by dívky nebo naopak chlapci měli jasnější představu o svém dalším vzdělání a budoucím povolání. Dívky i chlapci devátých ročníků základní školy mají v tomto věkovém období poměrně stejné představy a názory. S jistotou můžeme říci pouze to, že žáci posledních ročníků základní školy (především dívky), se spoléhali hlavně na své představy o studiu, až poté se obraceli pro radu na rodiče a až na posledním místě je pomoc učitele a odborných poradců.

V druhé části výzkumného šetření zaměřeném na spokojenost se zvolenou střední školou jsme zjistili, že i v tomto případě se potvrdilo, že většina odpovědí dívek i chlapců se v dotaznících shoduje. I zde zmíníme pár shodných znaků, které v dotaznících zazněly. Této části výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 101 studentů, z toho 43 dívek a 58 chlapců. Chlapců byla na škole značná převaha díky specifickému sportovnímu zaměření oboru vybrané školy. U otázky č. 3 „Jsi na této škole spokojený?“ odpovědělo kladně 33 dívek a 46 chlapců. Spokojeni byli především s dobrým kolektivem ve třídě, s učiteli a celkově dobrou pověstí školy. Celkem 37 dívek a 40 chlapců by se pro stejnou školu rozhodli znovu (viz. otázka č. 4). U otázky č. 5 „Pokud bys radši volil/a jinak, pro jakou školu by ses rozhodl/a?“ uváděli

žáci převážně školy, které oborem odpovídali té, kterou již navštěvují, jen se nacházela v jiném městě. Zazněly zde však i odpovědi, že by už na školu se sportovním zaměřením nešli a volili by školu s humanitním zaměřením či gymnázium. Se sportovním zaměřením jsou spokojeni především chlapci, kterým škola umožňuje věnovat se jejich oblíbeným sportům, hlavně fotbalu.

Shoda nastala i u otázky č. 12 „Upřednostňovala bych raději povolání, které:“, i zde uváděla převážná část dívek i chlapců na prvním místě povolání, které by bylo zároveň jejich koníčkem a hned na druhém místě práci, která je dobře placená. Stejně odpovědi jsme zaznamenali i v prvním dotazníkovém šetření u žáků základních škol. Menší rozdíl lze zaznamenat u dalších variant odpovědí u této otázky, kdy odpovědi chlapců jsou více rozloženy do všech ostatních bodů, na rozdíl od dívek, které na poslední příčky uváděly převážně odpovědi, že chtějí pracovat jako podřízený a práci, při které budou mluvit a přemýšlet.

Stejně i u poslední otázky č. 13 „Studuji tuto školu, protože:“ došlo u chlapců i děvčat ke shodě. Nejčastěji se pro tuto školu rozhodli díky nabídce zajímavých předmětů. Pokud by se jejich vybrané škole v tomto ohledu mohlo něco vytknout, zazněly zde párkrát výtky k předmětům a nabídce různých aktivit, které byly slíbeny, ale posléze se vůbec neuskutečnily. V případě, že bychom tuto otázku chtěli porovnat s otázkou č. 1, zjistíme, že pokud měli chlapci možnost volné odpovědi, volili jako důvod volby střední školy prioritně nabídku sportu než nabídku zajímavých předmětů.

Rozdíly v názorech studentů střední školy lze zaznamenat u otázky č. 10 „Jakého vzdělání chceš v životě dosáhnout?“. Variantu odpovědi středoškolského vzdělání zvolilo pouze 13 dívek a 32 chlapců. Vyššího odborného vzdělání by chtělo dosáhnout 18 dívek a jen 10 chlapců. Naopak vysokoškolské vzdělání uvedlo v dotazníku 12 dívek a 16 chlapců.

Na hlavní otázku této práce, tedy jak jsou žáci spokojeni s výběrem střední školy a oboru nelze odpovědět jednoznačně. Ačkoliv u studentů převažovaly kladné odpovědi, nikdy se nejednalo o stoprocentní odpověď. Se zvolenou střední školou je spokojeno celkem 78 % dotázaných studentů. Nemůžeme tedy vyvodit jednoznačně kladný závěr, protože zbývajícím 22 % žáků na současné střední škole přece jenom něco vadí, a kdyby mohli, zvolili by školu jinou.

ZÁVĚRY PRO PEDAGOGICKOU TEORII A PRAXI

Cílem diplomové práce bylo především zjistit, jakým způsobem si žáci posledních ročníků základní školy volí svou další vzdělávací dráhu a rozhodují o své budoucnosti a profesi. Jde o to, zda již mají určité představy o tom, co by je mohlo živit, a na koho se obracejí v případě, že váhají a potřebují poradit. Práce je zaměřena také na spokojenost studentů se zvolenou střední školou a oborem. K tomuto zjištění sloužil dotazník, na který odpovídali studenti posledních ročníků střední školy.

Tato práce by měla pomoci všem tápajícím žákům a jejich rodičům, kteří si nevědí s volbou budoucího povolání rady a netuší na koho se obrátit. Odkazují zde na různé instituce či internetové stránky, které poskytnou všem zájemcům přehledné informace o různých typech škol, jejich prioritách, požadavcích pro přijetí, popřípadě rodině přímo poradí, který obor by byl pro jejich dítě vhodný.

V případě volby budoucího povolání je třeba zmínit jeden důležitý fakt, a to ten, že volit a rozhodovat se o své budoucí profesi již ve čtrnácti letech je poměrně složitý krok. Jak může takový pubescent stoprocentně vědět, že se vybrané profesi, ve které se bude v následujících letech vzdělávat a zdokonalovat, bude chtít věnovat po zbytek svého života, kdy bude chodit do práce.

V této souvislosti je důležité působení řady faktorů, o kterých jsme mluvili v teoretické části práce. Jednalo se o faktory vnější i vnitřní. Tyto faktory mohou jedince ovlivnit natolik, že se na poslední chvíli rozhodne pro zcela jiný obor, než měl původně v plánu. V některých případech může dojít ke zcela nesprávné volbě a jedinec si to bude dlouho vyčítat a litovat, že se nerozhodl podle sebe, nebo bude naopak s konečnou volbou naprosto spokojený a rád, že se rozhodl, tak jak se rozhodl.

S jistotou však nelze předpokládat ani to, že možnosti uplatnění v dané profesi budou stále stejné. I ve společnosti dochází postupem času k vývoji a změnám, co je žádané dnes, nemusí být zítra a naopak. Stejně tak i hodnoty člověka se postupem času mění, co baví pubescenta, nemusí již bavit člověka v rané dospělosti, ze dne na den přehodnotí žebříček svých priorit, protože zjistí, že to právě je v něčem úplně jiném. Často se stává, že student vystudovaný v určitém oboru se nakonec rozhodne pracovat v naprosto jiném odvětví.

Nejvýznamnějším faktorem v životě dítěte je rodina. Jedinec se v ní od počátku snaží uplatnit, zapojit se mezi ostatní dospělé, zaujmout určitou pozici ve světě dospělých. Od toho se pak také odvíjí jeho cesta životem a uplatnění ve společnosti. Rodiče by měli své dítě ve všech ohledech podporovat, usměrňovat, povzbuzovat ho při úspěchu, ale i v případě, kdy bude zažívat neúspěch.

Dalším významným činitelem v životě žáka je škola a vztah k ní. Od vztahu žáka ke škole se dále odvíjí i to, jak se bude ubíhat jeho další vzdělávací dráha, zda se rozhodne studovat střední školu nebo dokonce i školu vysokou. Jestliže na žáka působí negativně už základní škola, jen stěží se rozhodne studovat vysokou školu. Škola žáka nejen vzdělává a vychovává, ale má zároveň vliv na vývoj jeho osobnosti.

Co se týká výše uvedených dvou faktorů rodiny a školy, nesmíme zapomenout zmínit důležitost jejich vzájemné spolupráce. Rodiče by měli mít dostatek informací o tom, jak se žákům ve škole daří, k čemu mají vlohly, mělo by jim být šetrným způsobem sděleno, jakým směrem by se měly jejich děti vydat, zda mají potenciál pro studium gymnázia či raději zvolit nějakou ze středních odborných škol či nějaký z učebních oborů. Rodičům by měla škola poradit jak ke svým dětem správně přistupovat a podporovat je. Škola by měla je i žáky dostatečně informovat o různých středních školách, nabízet jim různé propagační letáky, zvát je na burzy škol a v neposlední řadě by měli být informováni o různých institucích, kde jak rodiče, tak žáci mohou přijít požádat o pomoc a získat cenné informace týkající se volby další vzdělávací dráhy, a také v případě že si žáci nevědí rady s výběrem vhodného zaměření. V této souvislosti je třeba zmínit, že z výzkumného šetření vyplynula skutečnost, že žáci základních škol se na instituce poskytující pomoc při volbě povolání obracují jen minimálně, většina z nich se spoléhá jen sama na sebe a svou rodinu.

K dalším významným faktorům ovlivňujícím volbu povolání, může patřit i blízký kamarád či spolužák žáka. Pokud se blízký kamarád rozhodne pro určitý typ školy, může o něm jedinec začít též více uvažovat. V našem výzkumném šetření se však tato hypotéza nepotvrdila, je jen malé procento dětí, které se nechají strhnout názorem svých přátel.

Mezi vnější faktory patří i výchovný poradce pracující ve škole či jiná centra a instituce poskytující pomoc. Z praktické části práce však vyplynula řada závěrů, jedním z nich i ten, že žáci se na výchovné poradce a jiné odborné poradce při volbě

dalšího vzdělání obracejí jen minimálně. Může to pramenit z nedůvěry svěřovat se konkrétnímu pedagogovi, žáci si své osobní problémy radši řeší v kruhu rodinném. U některých žáků zazněl i takový názor, že jim pedagogicko-psychologická poradna a úřad práce sice nějaké informace poskytly, nebylo to pro ně však nic, co by už sami nevěděli. V době internetu už je generace dnešních dětí mnohem dál, než byly předchozí generace, dnes si mohou najít veškeré informace na různých webových portálech, zadat do vyhledávače jediné slovo a nemusí navštěvovat žádné instituce, všechny potřebné informace si mohou zjistit v pohodlí svého domova. Podle výsledků výzkumného šetření této práce se však žáci ve většině případů rozhodují pouze podle svého úsudku, doporučení a rady svých rodičů, prarodičů či sourozenců.

Z výsledků práce také vyplynulo, že si žáci vybírali určitý typ školy i podle nabídky zajímavých předmětů a svým zájmům. V případě žáků středního pedagogického lycea se zaměřením na sport, uváděli žáci mezi své zájmy především sport, u chlapců zejména fotbal, dívky tanec. Pokud budeme hovořit o nabídce předmětů, zajímavé je určitě činit i to, jaký učitel takové předměty vyučuje. Pokud je oblíbený učitel, bude pravděpodobně oblíbený i předmět, který vyučuje a naopak. Záleží na schopnostech učitele, jak dokáže své žáky zaujmout, probíranou látku by měl žákům podat zajímavě a zároveň srozumitelně.

Rozmanitost zájmů jednotlivých žáků spočívá v podpoře jak rodičů, tak školy jako takové. Nabídka zajímavých aktivit, které škola nabízí svým žákům, by měla být co nejpestřejší, aby měli v budoucnu možnost sami si vybrat, čemu se budou naplno věnovat, aby žáci neseděli celý den doma a tupě nezírali do svého počítače a facebooku a ještě tomu říkali „koníček“. I přestože se zájmy a záliby jedinců v průběhu života mění, osvojené zkušenosti, znalosti a zážitky jim zůstávají.

SEZNAM ZKRATEK

ISCED	International Standard Classification of Education - Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání
ISP	Informační a poradenská střediska
NÚOV	Národní ústav odborného vzdělávání
PISA	Programme for International Student Assessment - Program pro mezinárodní hodnocení žáků
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
ÚIV	Ústav pro informace ve vzdělávání
ÚP	Úřad práce

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

1. BĚLOHLÁVEK, František. *Osobní kariéra*. Praha: Grada, 1994. ISBN 80-7169-083-X.
2. CARR-GREGG, Michael. *Pubertáči a adolescenti*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. 197 s. ISBN 978-80-7367-662-9.
3. ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 328 s. ISBN 978-80-247-2742-4.
4. HAMAROVÁ, Janka a Ľubomír HOLKOVIČ. *Rodina, spoločnosť, výchova*. 1. vyd. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1987. 164 s.
5. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
6. JANÍKOVÁ, Marcela et al. *Základy školní pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 2009. 119 s. ISBN 978-80-7315-183-6.
7. JARKOVSKÁ, Lucie et al. *S genderem na trh: rozhodování o dalším vzdělávání patnáctiletých*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství; Brno: Masarykova univerzita, 2010. 220 s. ISBN 978-80-7419-030-8.
8. KOHOUTEK, Rudolf. *Poznávání a utváření osobnosti*. Brno: CERM, 2001. 275 s. ISBN 80-7204-200-9.
9. KOLÁŘ, Zdeněk a Renata ŠIKULOVÁ. *Hodnocení žáků*. 2. dopln. vyd. Praha: Grada, 2009. 200 s. ISBN 978-80-247-2834-6.
10. KÖNIGOVÁ, Marie. *Tvořivost: techniky a metody*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 188 s. ISBN 978-80-247-1652-7.
11. KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 232 s. ISBN 978-80-247-3474-3.
12. LENDEROVÁ, Milena a Karel RÝDL. *Radostné dětství?* 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. 384 s. ISBN 80-7185-647-9.
13. MERTIN, Václav. *Jak se dostat na střední školu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2000. 85 s. ISBN 80-7169-9470.
14. MEZERA, Antonín. *Pro jaké povolání se hodím?* 2. vyd. Brno: Computer Press, 2008. 296 s. ISBN 978-80-251-2395-9.

15. MURPHY-WITT, Monika a Petra STAMER-BRANDT. *Was Kinder für die Zukunft brauchen : Die 8 Schlüsselqualifikationen – und wie Sie Ihr Kind darin fit machen*. München: Gräfe & Unzer, 2004. 160 s. ISBN 3-7742-6167-9.
16. OPOČENSKÝ, Josef. *Poradenství pro volbu povolání*. 1. vyd. Praha: Katedra andragogiky a personálního řízení UK FF, 1996. 94 s.
17. PÁNKOVÁ, Marcela. *Vzdělávání dívek v Čechách*. 2. vyd. Praha: Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze, 2008. 35 s. ISBN 978-80-86935-06-5.
18. PEŠOVÁ, Ilona a Miroslav ŠAMALÍK. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 150 s. ISBN 80-247-1216-4.
19. PREUSCHOFF, Gisela. *Výchova dívek*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 158 s. ISBN 978-80-7367-207-2.
20. PRŮCHA, Jan a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 3. rozš. vyd. Praha: Portál, 2001. 328 s. ISBN 80-7178-579-2.
21. PRUSÁKOVÁ, Viera. *Mládež, veda, tvořivost*. 1. vyd. Bratislava: Smena, 1987. 144 s.
22. SEDLÁČKOVÁ, Daniela. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 123 s. ISBN 978-80-247-2685-4.
23. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka et al. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 175 s. ISBN 978-80-244-2141-4.
24. VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 430 s. ISBN 80-246-1074-4.
25. VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ et al. *Pedagogika pro učitele*. 2. vyd. Praha: Grada, 2011. 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9.
26. VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 224 s. ISBN 978-80-247-1731-9.
27. VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. *Kompetence ve vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-1770-8.
28. WALTEROVÁ, Eliška, David GREGER et al. *Přechod žáků ze základní na střední školu: Pohledy z výzkumů*. 1. vyd. Brno: Paido, 2009. 107 s. ISBN 978-80-7315-179-9.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

- (1) NÁRODNÍ ÚSTAV ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ. *Jak žáci základních a středních škol vybírají svou další vzdělávací nebo pracovní kariéru.* 2012 [cit. 2013-02-20].

Dostupné na WWW: http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/AnalyzaKP_ZSaSSpro_www.pdf.

- (2) HLAĐO, Petr. *Publikace Kam na školu nahrazena CD-ROMem* [online]. 2009 [cit. 2013-02-19].

Dostupné na WWW: <http://www.vychova-vzdelavani.cz/>

- (3) VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ V PRAZE. *Klíčové kompetence pro základní vzdělávání.* 2007 [cit. 2012-12-20].

Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/klicove-kompetence>

SEZNAM GRAFŮ

OSTATNÍ GRAFY Z 1. DOTAZNÍKU ŽÁKŮ ZÁKLADNÍ ŠKOLY:

Grafy č. 7a, 7b: Druhy povolání u dívek/chlapců

Grafy č. 8a, 8b: Neoblíbená povolání u dívek/chlapců

Grafy č. 9a, 9b: Důvody negativního postoje ke zvoleným povoláním u dívek/chlapců

Grafy č. 10a, 10b: Důležitost povolání rodičů u dívek/chlapců

Grafy č. 11a, 11b: Kráčení ve stopách rodičů u dívek/chlapců

Grafy č. 12a, 12b: Vliv rodičů při rozhodování u dívek/chlapců

Grafy č. 13a, 13b: Výběr školy podle kamaráda/ky u dívek/chlapců

Grafy č. 14a, 14b: Přání rodičů u dívek/chlapců

Grafy č. 15a, 15b: Vybraná škola či obor u dívek/chlapců

Grafy č. 16a, 16b: Spokojenost s vybranou školou u dívek/chlapců

Grafy č. 17a, 17b: Důvod spokojenosti se zvolenou školou u dívek/chlapců

Grafy č. 18a, 18b: Zájmy dívek/chlapců

Grafy č. 19a, 19b: Zdravotní problémy u dívek/chlapců

Grafy č. 20a, 20b: Dívky/chlapci a práce

Grafy č. 21a, 21b: Varianty rozhodnutí pro určité povolání u dívek/chlapců

OSTATNÍ GRAFY 2. DOTAZNÍKU STUDENTŮ STŘEDNÍ ŠKOLY:

Grafy č. 7a, 7b: Volný čas dívek/chlapců.

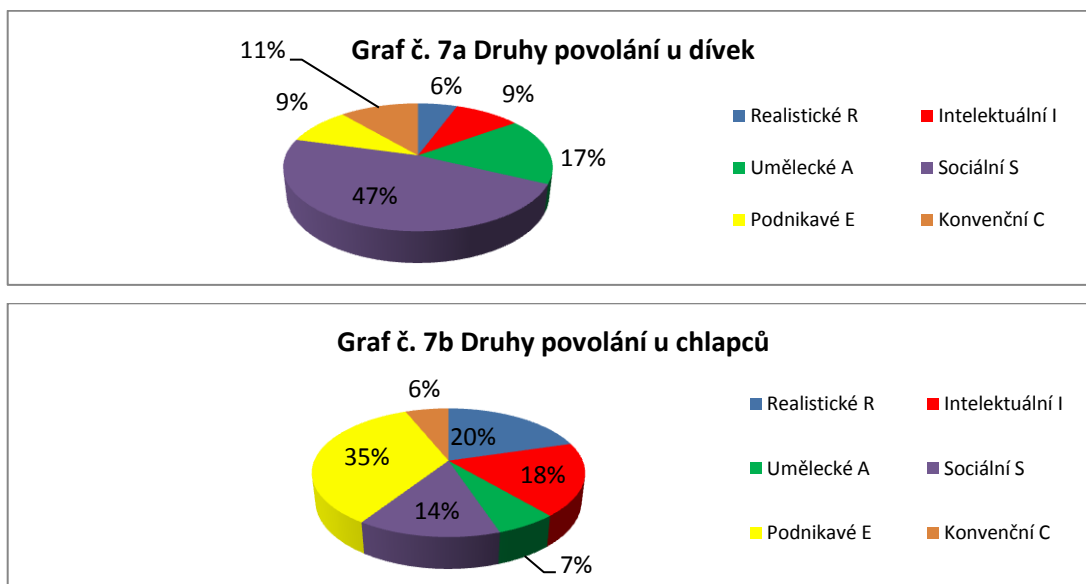
Grafy č. 8a, 8b: Důvody studia vybrané školy u dívek/chlapců

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1: Tabulka informací úřadu práce
- Příloha č. 2: Hollandovy osobnostní typy, jejich charakteristické činnosti, schopnosti a životní hodnoty
- Příloha č. 3: Skupiny povolání podle Hollanda, jaké kladou nároky a požadavky
- Příloha č. 4: Internetové stránky s užitečnými informacemi o středních školách a volbě povolání
- Příloha č. 5: Vyplněný dotazník (dívka) – Volba SŠ a budoucího povolání
- Příloha č. 6: Vyplněný dotazník (chlapec) – Spokojenost se zvolenou SŠ

OSTATNÍ GRAFY Z 1. DOTAZNÍKU ŽÁKŮ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

7. Které povolání to je? (Otázka č. 2)

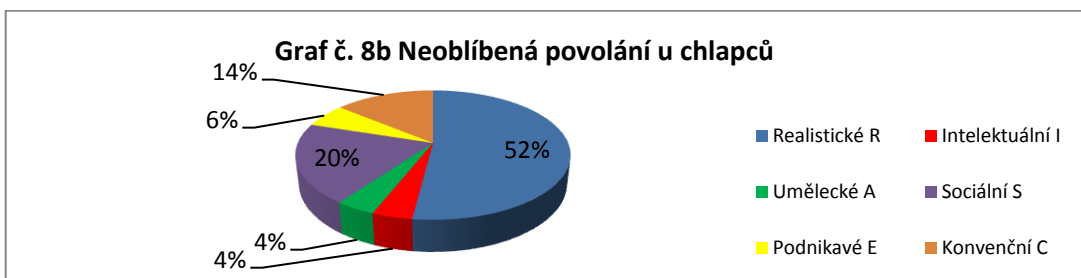
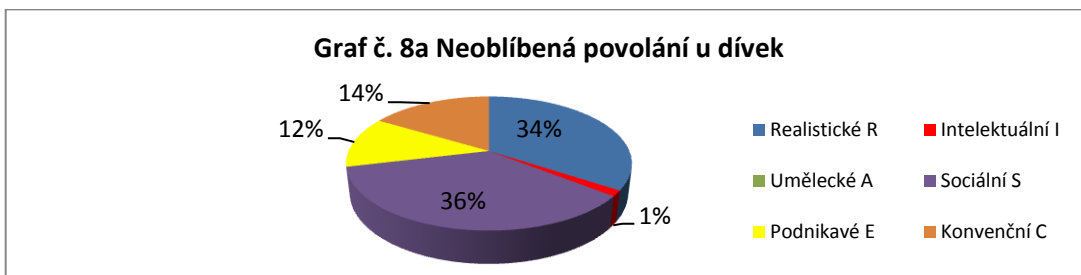
Následující otázka byla vyhodnocena podle Mezery (2008), který ve své knize uvádí rozdělení do šesti skupin povolání podle Hollanda (Příloha č. 3).

U grafů č. 7a a 7b už se v názorech a představách chlapců a dívek objevují značné rozdíly. Většina dívek (tj. 47 %) by dala přednost sociálnímu typu profese. Nejvíce byla u dívek uváděna povolání jako zdravotní sestra, lékařka, učitelka v mateřské škole, číšnice, kadeřnice atd. Do této kategorie spadá především práce s lidmi a schopnost pomáhat ostatním.

Podle grafu č. 7b u chlapců převládala nejvíce povolání podnikavá (tj. 35 %). Do této kategorie lze zahrnout profese, které jsou založené na řízení a vedení ostatních lidí. Nejčastěji byly uváděny pracovní pozice jako ekonom, manažer, inženýr, podnikatel atd.

Velký zájem chlapci projeví i o povolání realistická (tj. 20 %), ke kterým patří různá řemesla, a tudíž zde převládá práce založená na manuálních a technických schopnostech a dovednostech. Nejčastěji zazněly profese jako automechanik, zedník, instalatér.

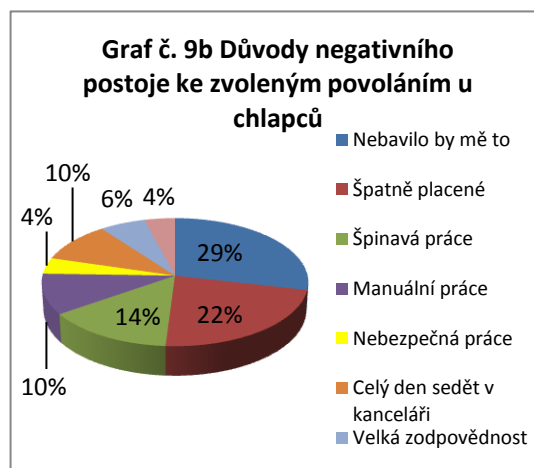
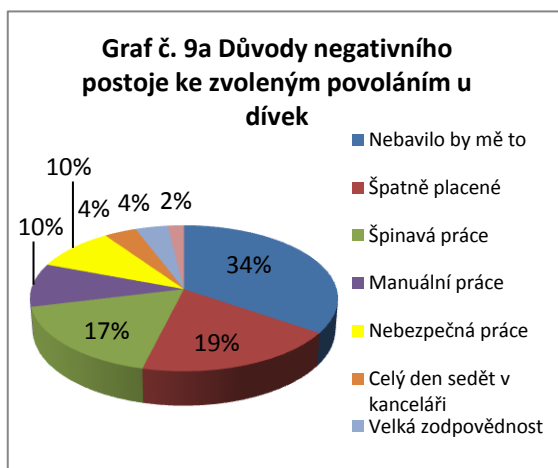
8. Které povolání bys naopak nechtěl/a vykovávat a proč? (Otázka č. 3)

Z grafu č. 8a vyplývá, že stejně tak, jako jsou profese sociální typu u řady dívek oblíbené, najdou se i takové dívky (tj. 36 %), pro které jsou povolání uklízečky, kadeřnice, učitelky, doktorky naprosto nepředstavitelné. Další negativně hodnocenou kategorií byla povolání realistická (tj. 34 %). Zde dívky nejčastěji uváděly, že by nechtěly pracovat jako popelář, zedník, řidič kamionu atd. Jednalo se tedy především o manuální práce. Neoblíbeným povoláním jsou také sekretářka a účetní patřící do konvenční kategorie povolání.

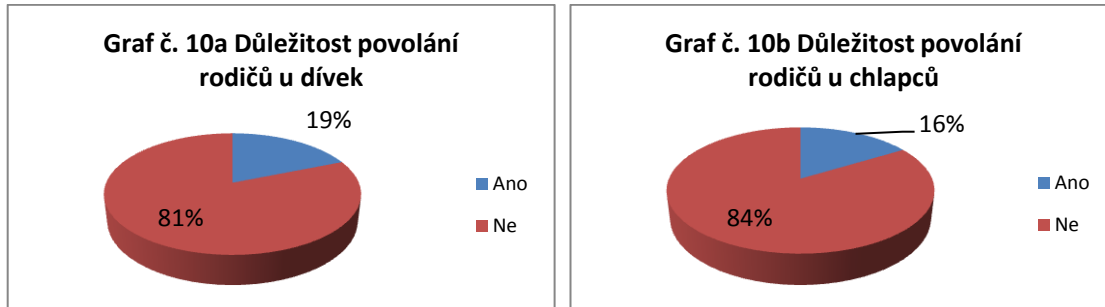
Z grafu č. 8b je zřejmé, že i dotazovaní chlapci mají o oblíbeném a neoblíbeném povolání rozdílné představy. I oni uvedli, že by z 52 % nechtěli vykonávat povolání realistické, nejčastěji v dotazníku uváděli popeláře, zedníka, dělníka apod. Jako negativní povolání vidí i pozici učitele, kadeřníka, prodavače apod.

9. Proč bys toto povolání nechtěl/a vykonávat? (Otázka č. 4)

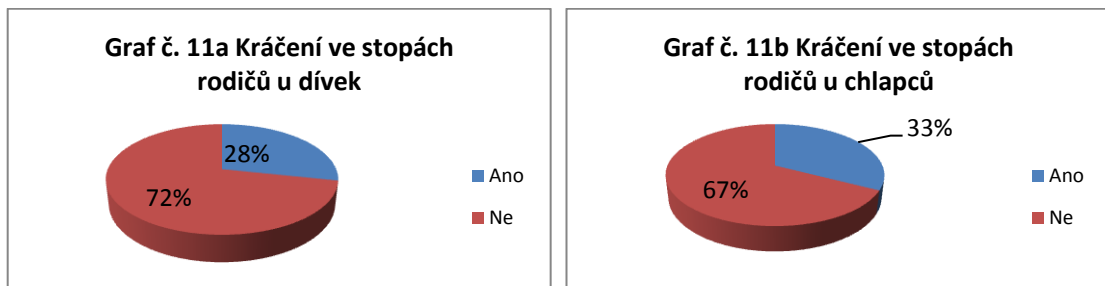
Z grafů č. 9a a 9b vyplývá, že dívky i chlapci jako nejčastější argument pro neoblíbené povolání shodně uváděli, že by je dané práce prostě nebavila (u dívek 34 %, u chlapců 29 %), je špatně placená (u dívek 19 %, u chlapců 22 %) a špinavá (u dívek 17 %, u chlapců 14 %). U špinavé práce se jedná především o pozici popeláře a uklízečky. Povolání popeláře, hasiče a policisty dívky uváděly jako nebezpečné (tj. 10 %). Chlapci by se také raději vyhnuli povolání, ve kterém by museli celý den sedět v kanceláři (tj. 10 %). Některé z odpovědí žáků mě velmi zaujaly, tak například u negativně hodnocené profese manažera jeden z chlapců uvedl: „Myslím, že bych tuto zodpovědnost nezvládl“. U profese učitelky byl komentář jedné z dívek: „Nesnáším děti, nemám na to žaludek“. U práce, vyžadující velkou zodpovědnost se jedna z dívek přiznala, že: „Neumím pořádně mluvit a komunikovat“. Nejvíce mě však zaujala odpověď dívky u profese popeláře: „Jsem snad hlupák, co se potřebuje živit rukama?“, jen pro zajímavost, jako vysněné povolání uvedla tato dívka profesi plastického chirurga.

10. Je pro tebe v rozhodování důležité i to, jaké povolání mají tvoji rodiče? (Otázka č. 9)

Z grafů č. 10a a 10b vyplývá, že při rozhodování o tom, jaké profesi či oboru se budou žáci dále věnovat, nemá povolání jejich rodičů nikterak velký vliv. Za nepodstatné to v dotazníku uvedlo 81 % dívek a 84 % chlapců.

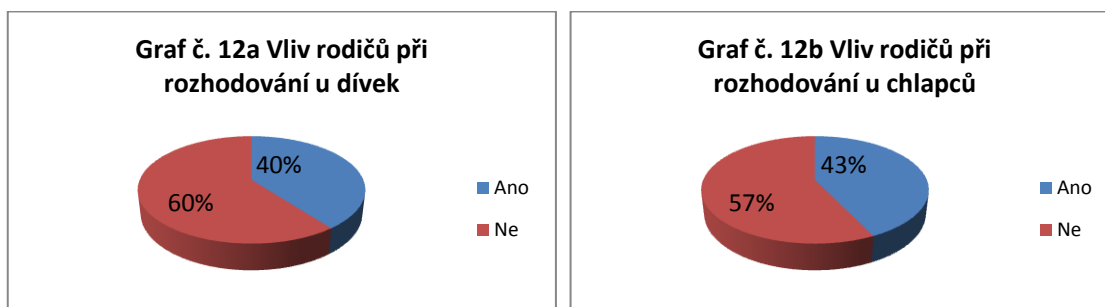
11. Přál by si alespoň jeden z rodičů, aby si „kráčel v jeho stopách“? (Otázka č. 10)

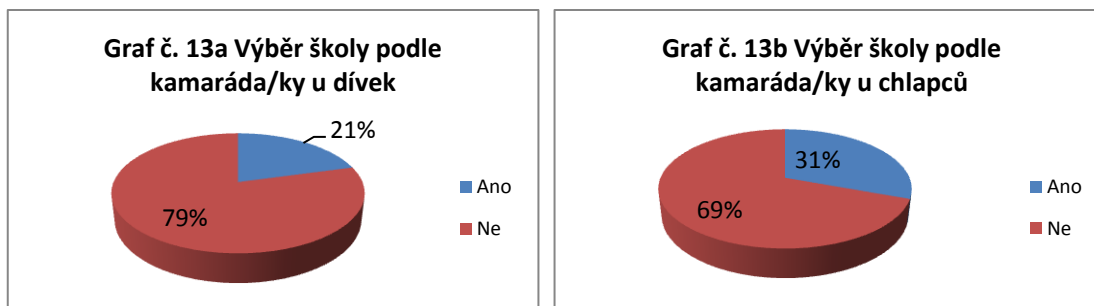
Graf č. 11a a 11b nám zase ukázal, že ani sami rodiče nelpí na tom, aby jejich děti kráčely v jejich stopách. Tak to aspoň vidí samy děti, shodlo se na tom 72 % dívek a 67 % chlapců. U chlapců není převaha negativních odpovědí tak razantní, 33 % chlapců uvedlo, že by rodiče nebyli proti.

12. Ovlivňovali tě rodiče v rozhodování? (Otázka č. 11)

Z grafů č. 12a a 12b je patrné, že při rozhodování o tom, jaké si žáci zvolí další vzdělání, má vliv 40 % rodičů dívek a 43 % rodičů chlapců. Výsledky chlapců a dívek se v tomto případě příliš neliší. Zbývajících 60 % dívek a 57 % chlapců přiznalo, že je rodiče v rozhodování neovlivňovali.

13. Vybral/a by sis určitý typ školy jen proto, že tam jde tvůj kamarád/ka? (Otázka č. 12)

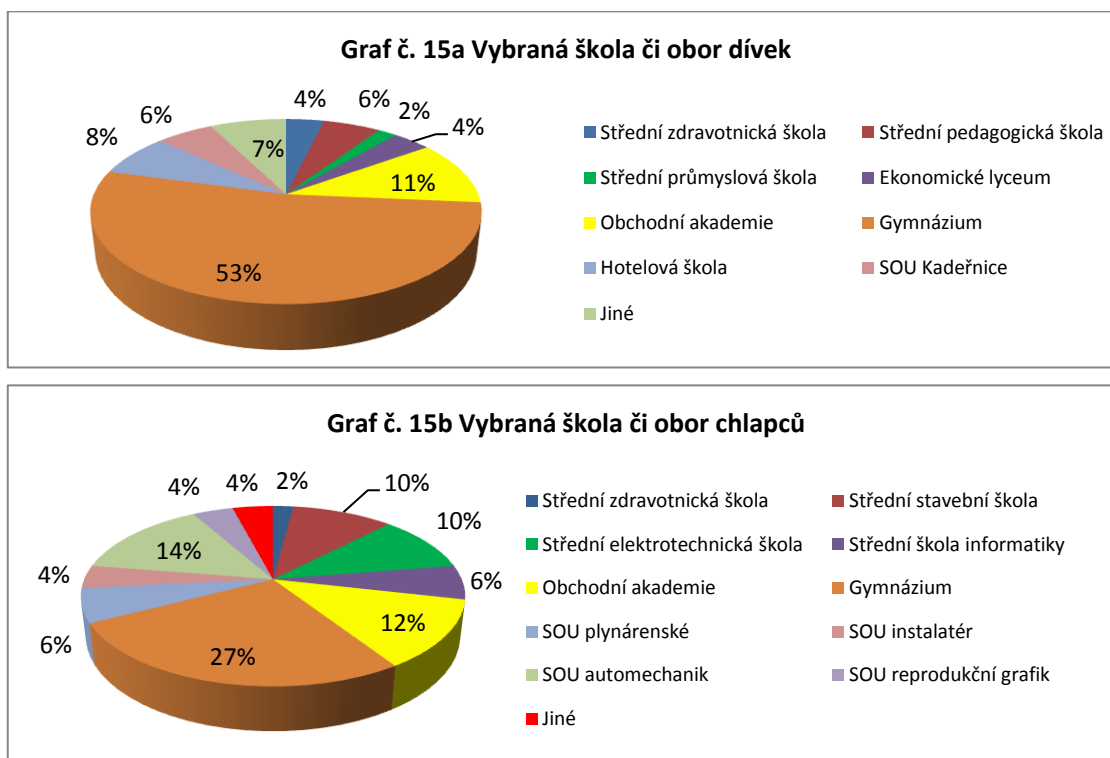
Z výše uvedených grafů č. 13a a 13b vyplývá, že poměrně větší vliv na rozhodování o dalším studiu mají kamarádi u chlapců (tj. 31 %) než u dívek. Ovšem ani tyto výsledky nejsou příliš markantní. Převážná část, tedy 69 % chlapců a 79 % dívek by se svým kamarádem či kamarádkou ovlivnit nenechala.

14. Vybral/a by sis určitý typ školy jen proto, že si to přejí tvoji rodiče? (Otázka č. 13)

Z grafu č. 14a vyplývá, že pouze 19 % dívek by se podřídilo rodičům a volilo si školu podle jejich přání. U chlapců, v grafu č. 14b je rozdíl výraznější, přáním rodičů by se řídilo 31 % chlapců. Je překvapivé, že zrovna chlapci jsou v tomto specifickém období dospívání více závislí na rodičích než dívky. Dívky jsou v období puberty pravděpodobně více svéhlavé a tudíž se rozhodují raději podle svých představ bez ohledu na rodiče.

15. Na kterou školu nebo obor v září nastoupíš? (Otázka č. 15)

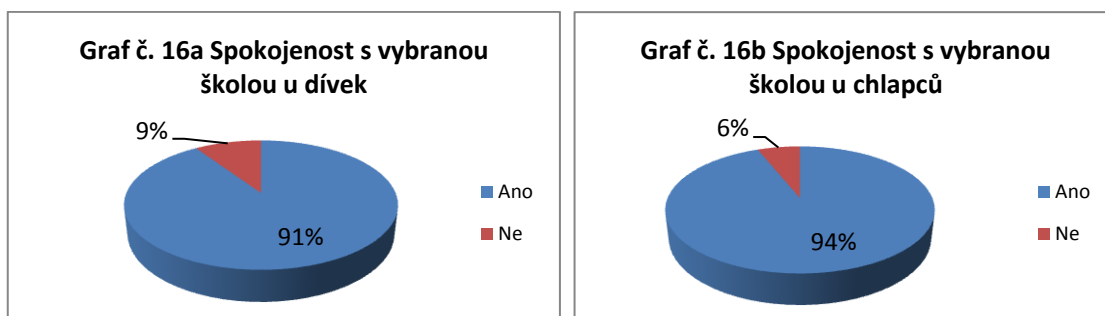
Na grafech č. 15a a 15b je zřejmé, že volba typu další vzdělávací dráhy se u dívek a chlapců značně liší. Největší shoda je vidět pouze u varianty gymnázia, pro které se rozhodlo 53 % dívek a 27 % chlapců. Dívky (tj. 11 %) a chlapci (tj. 12 %) se dále nejčastěji rozhodli pro obchodní akademii. Mezi dívkami jsou dále populární

střední hotelová škola (tj. 8 %), pedagogická škola (tj. 6 %), zdravotnická škola (tj. 4 %), učební obor kadeřnice (tj. 6 %), ekonomické lyceum (tj. 4 %) a řada dalších.

Ze středních škol u chlapců dominoval obor elektrotechnika (tj. 10 %), informatika (tj. 6 %), na stavební školu se přihlásilo 10 % chlapců. V učebních oborech převládá především automechanik (tj. 14 %), dále instalatér (tj. 4 %), reprodukční grafik (tj. 4 %), plynář (tj. 6 %) a řada dalších oborů.

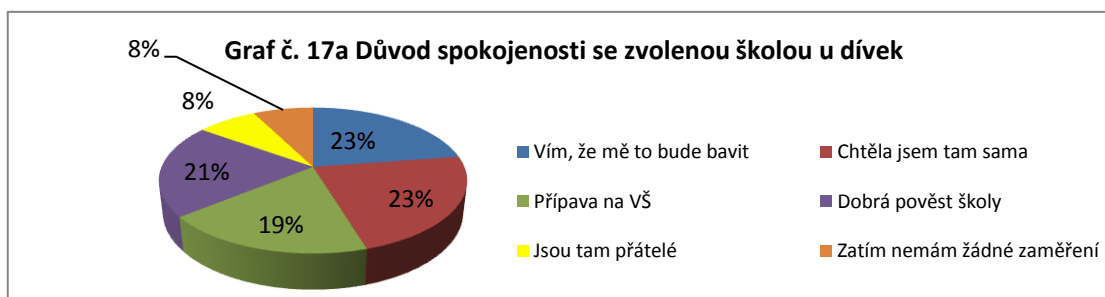
16. Jsi s konečnou variantou školy, na kterou nastoupíš, spokojený/á?

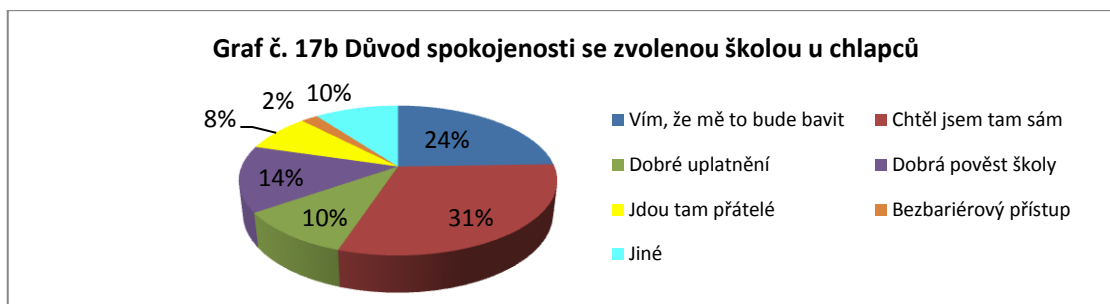
(Otázka č. 16)

Z výše uvedených grafů č. 16a a 16b vyplývá, že žáci jsou ve větší míře s výběrem dalšího studia spokojeni. Dívky uvedly spokojenost v 91 procentech, chlapci z 94 procent. U dalšího grafu se dozvíme hlavní příčiny spokojenosti se zvolenou střední školou. Měli bychom však také objasnit odpovědi zbývajících 9 % dívek a 6 % chlapců, kteří volili negativní odpověď. Nejčastěji se mezi odpověďmi chlapců a děvčat objevilo to, že na vybranou školu nejde jejich kamarád/ka, nebo že se na jejich vysněnou školu bohužel nedostali.

17. Proč? (Otázka č. 17)

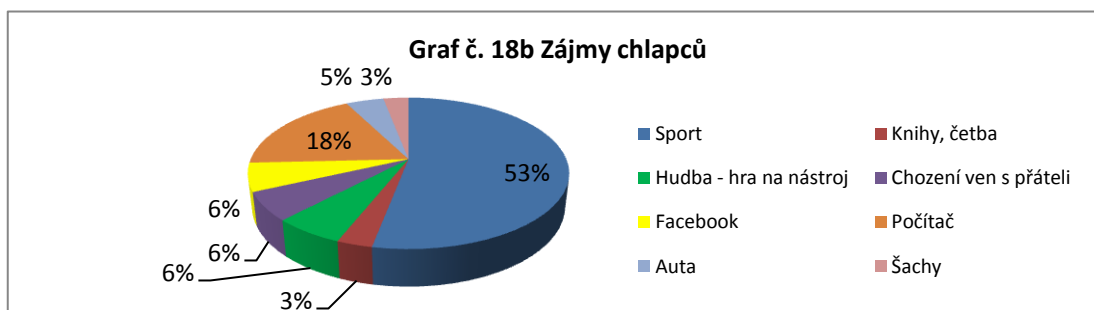
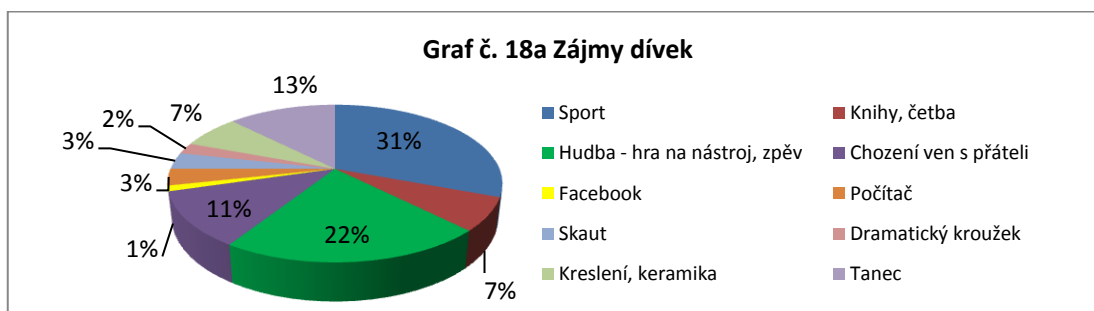

Z grafů č. 17a a 17b vyplývá, z jakých důvodů se žáci rozhodovali pro konkrétní školu, na kterou byli přijati. Nejčastějším důvodem u chlapců (tj. 31 %) i děvčat (tj. 23 %) bylo, že na danou školu chtěli jít sami. Stejně tak se pro školu rozhodlo 23 % dívek a 24 % chlapců z důvodu, že vědí, že je škola bude bavit. Dobrá pověst školy ovlivnila 21 % dívek a 14 % chlapců. 19 % dívek a 10 % očekává po absolvování školy dobré uplatnění. Dalším rozhodujícím důvodem (tj. 8 % u dívek i chlapců) bylo pro žáky i to, zda jdou na školu přátelé.

Většina dotazovaných dívek (tj. 8 %), které se rozhodly pro studium gymnázia uvedly, že jedním z důvodů pro tuto školu bylo to, že zatím nemají žádné specifické zaměření. Jako nejzajímavější důvod volby konkrétní školy byl u chlapců (tj. 2 %) bezbariérový přístup. Chlapci jako důvod uvedli také to, že je na jinou školu nevzali.

18. O co se zajímáš, co děláš ve svém volném čase? (Otázka č. 18)

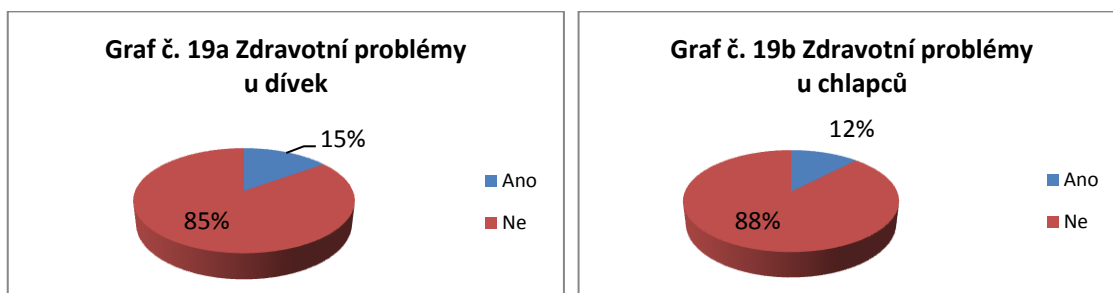

Z výše uvedených grafů č. 18a a 18b vyplývá, že zájmy chlapců a děvčat se v některých aspektech podstatně liší. Dívky nejčastěji uvedly (tj. 31 %), že se ve svém

volném čase věnují sportu. 22 % dívek se věnuje hudbě, ať už šlo o zpěv či hraní na hudební nástroj. Dalším oblíbeným koníčkem dívek je tanec (tj. 13 %) a četba knih (tj. 7 %). Mezi záliby zahrnuly dívky i chození ven s přáteli (tj. 11 %), facebook (tj. 1 %) a počítač (tj. 3 %). Zájem je i o činnosti jako jsou kreslení či keramika (tj. 7 %), dramatický kroužek či skaut.

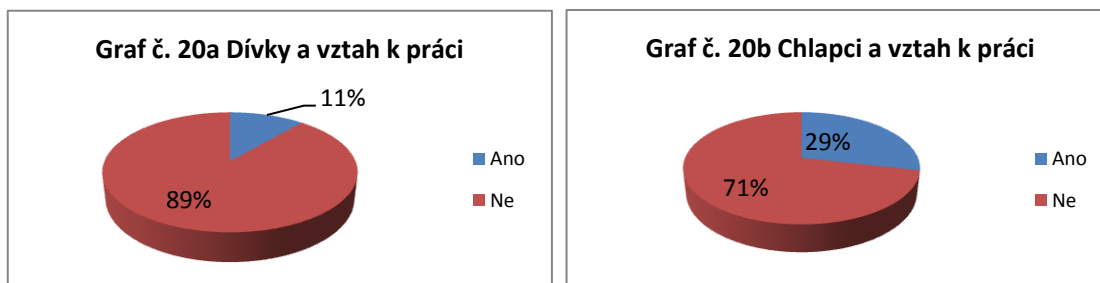
Největším koníčkem dotazovaných chlapců jsou sport (tj. 53 %) a počítač (tj. 18 %). Ve svém volném čase se dále věnují hudbě, chození ven s přáteli a facebooku (tj. 6 % u všech zmíněných). Mezi další koníčky chlapců patří auta (tj. 5 %), šachy a četba knih (tj. 3 %).

19. Máš nějaké zdravotní problémy, které by znemožňovaly vykonávat některé povolání? (Otázka č. 20)

Z výše uvedených grafů č. 19a a 19b vidíme, že dívky ani chlapci devátých ročníků základní školy neuvedli ve většině případů (tj. u dívek 85 %, u chlapců 88 %) žádné zdravotní problémy, které by znesnadňovaly jejich výkon v určitém povolání.

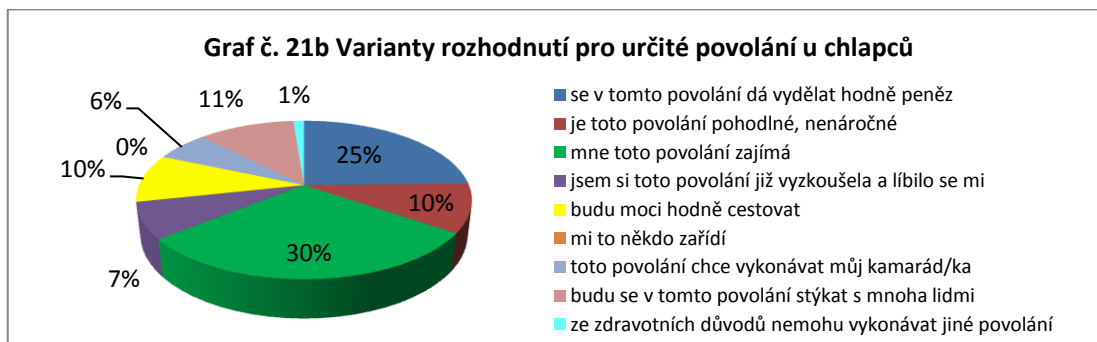
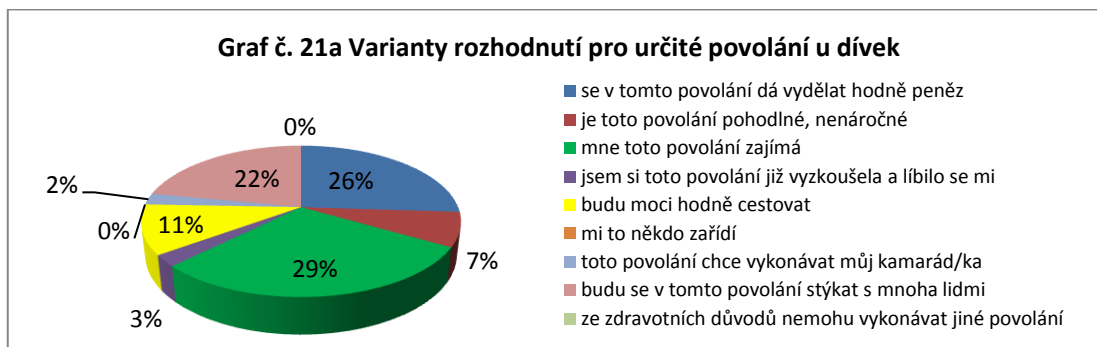
20. Chceš jít raději co nejdříve pracovat? (Otázka č. 21)

Na grafu č. 20a je vidět, že většina dívek (tj. 89 %) jít co nejdříve pracovat nechce. Jistý vliv na tento výsledek má i to, že většina dotázaných dívek chce jít ještě studovat vysokou školu.

Z grafu č. 20b vyplývá, že 29 % chlapců by raději volili práci před dalším studiem. Tento fakt jsme mohli zaznamenat už u otázky č. 15, kdy jsme zjistili, že řada chlapců dala při výběru střední školy přednost učebním oborům, jako jsou instalatér, automechanik, plynář atd.

21. Chci být ..... (tvoje zvolené povolání), protože: (Otázka č. 23)

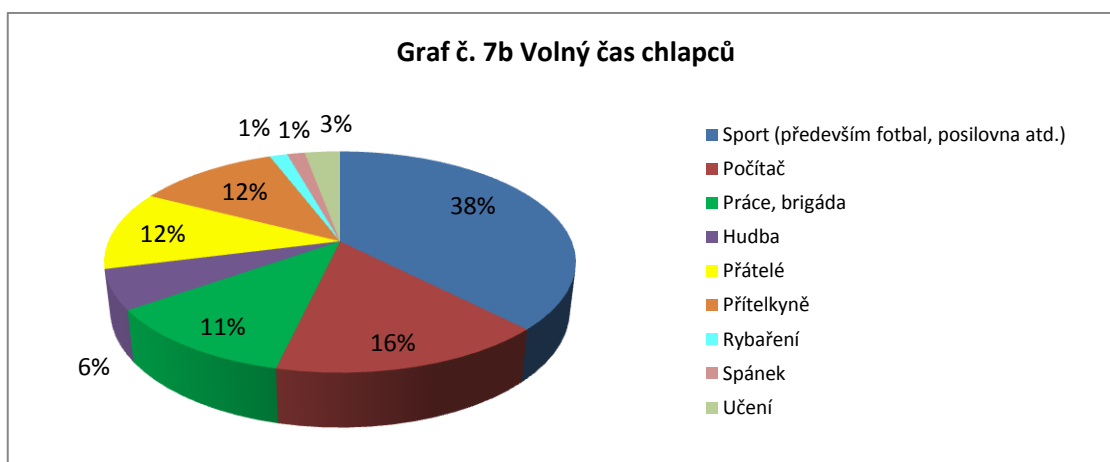
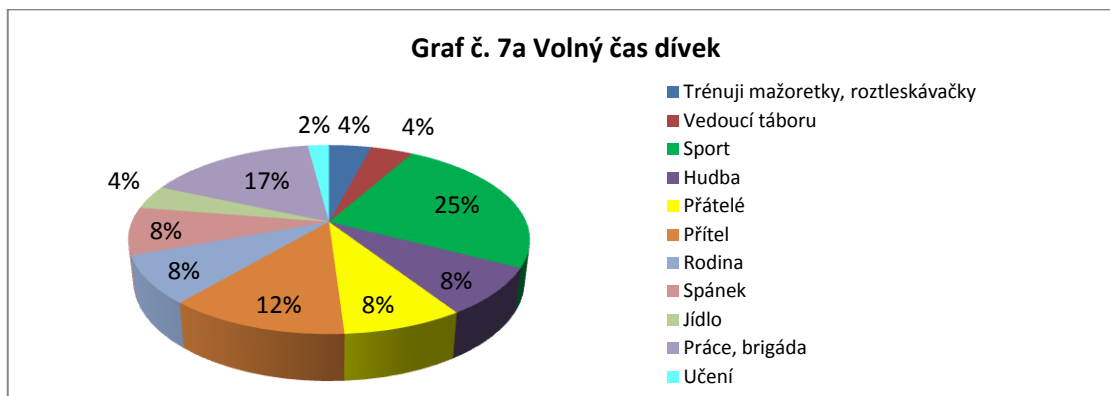

Z výše uvedených grafů č. 21a a 21b vyplývá, že jedna z variant dotazníku: „Mne toto povolání zajímá“ byla u dívek (tj. 29 %) a u chlapců (tj. 30 %) volena nejčastěji. Další preferovanou variantou bylo mínění, že v daném povoláním se dá vydělat hodně peněz, u dívek 26 %, u chlapců 25 %.

Oblíbené povolání u dívek je i to, kde budou moci pracovat s lidmi (tj. 22 %). Chlapcům se tato varianta líbila jen z 11 procent. 10 % chlapců a 11 % dívek láká povolání, kde budou mít možnost cestovat. Dalších 10 % chlapců a 7 % dívek by při výkonu povolání dali přednost práci, která bude pohodlná a nenáročná.

OSTATNÍ GRAFY 2. DOTAZNÍKU STUDENTŮ STŘEDNÍ ŠKOLY

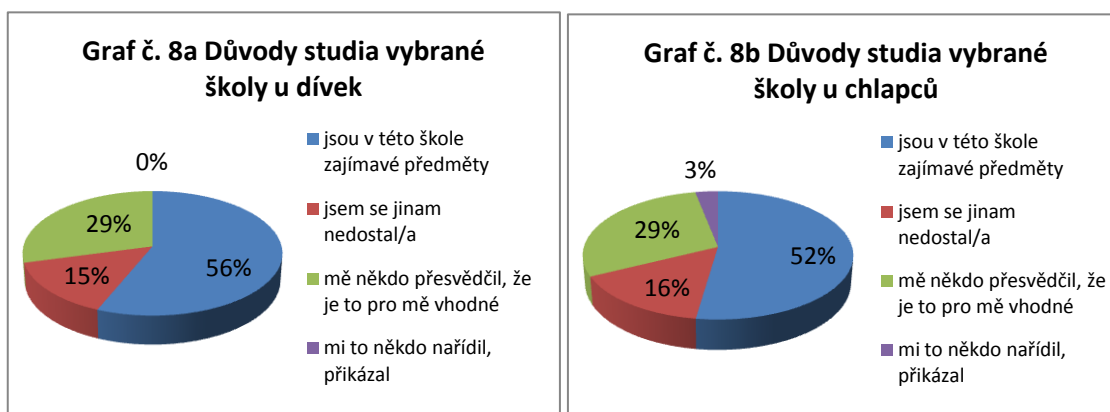
7. O co se zajímáš, co děláš ve svém volném čase? (Otázka č. 11)

Z grafu č. 7a vyplývá, že zájmy dívek jsou velmi rozmanité. Největším koníčkem většiny dívek je sport, ten uvedlo 25 % dívek. Ve svém volném čase se 17 % dívek věnuje práci či brigádě, 12 % dívek tráví volné chvíle se svým přítelem, přítelkyní (tj. 8 %) a rodinou (tj. 8 %). Mezi další záliby uváděly dívky hudbu, spánek (tj. 8 %), jídlo (tj. 4 %), některé trénují malé mažoretky a roztleskávačky, jiné tráví svůj volný čas jako vedoucí na dětských táborech (tj. v obou případech 8 %). Ve svém volném čase se pouze 2 % dívek věnuje učení.

Převážná část zájmů u chlapců, jak ukazuje graf č. 7b, je v podstatě podobná těm dívčím. 38 % chlapců se věnuje sportu, nejčastěji uváděli fotbal, posilovnu, plavání, basketbal atd. Dále tráví svůj volný čas u počítače (tj. 16 %), s přáteli či přítelkyní (tj. v obou případech 12 %). 11 % chlapců si ve svém volném čase přivydělává. Hudbu uvedlo mezi své záliby 6 % chlapců, dále se zde objevili zájmy jako je rybaření (tj. 1 %), spánek (tj. 1 %) a učení (tj. 3 %).

8. Studuji tuto školu, protože: (Otázka č. 13)

U posledních grafů č. 8a a 8b je patrné, že jak dívky, tak chlapci si tuto školu zvolili nejčastěji z toho důvodu, že je zaujala nabídka předmětů (cizí jazyky, psychologie atd.), které tato škola nabízí (tj. u dívek 56 %, u chlapců 52 %). Stejné procento dívek i chlapců (tj. 29 %) si tuto školu vybrali, protože je někdo přesvědčil, že je to pro ně vhodné (nejčastěji rodina). Zbývajících 15 % dívek a 16 % chlapců uvedlo, že se na jinou školu nedostalo. U 3 % chlapců se objevila i odpověď, že jim studium této školy někdo přímo nařídil (uvedli hlavně rodiče).

**V informačním a poradenském středisku úřadu práce
získáte informace o:**

1. síti středních a vysokých škol, studijních a učebních oborech v regionu a v celé České republice;
2. všech povoláních prostřednictvím celostátního registru, ale i krátkých informačních videofilmů;
3. nárocích a požadavcích na jednotlivá povolání (profesiogramy jednotlivých profesí)
4. možnostech uplatnění absolventů jednotlivých oborů v praxi;
5. vlastních profesních zájmech, a to prostřednictvím počítačového programu;
6. kontaktech na další informační, poradenské a zprostředkovatelské státní a soukromé instituce;
7. ne/zaměstnanosti absolventů středních a vysokých škol podle jednotlivých oborů (Mezera 2002, s. 95).

Příloha č. 2: Hollandovy osobnostní typy, jejich charakteristické činnosti, schopnosti a životní hodnoty

Osobnostní typ	Osobnostní charakteristiky	Oblíbené činnosti	Obvyklé schopnosti	Životní hodnoty
Realistický R	Méně společenský, trochu málomluvný, přizpůsobivý, upřímný, nefalšovaný, materialistický, přirozený, vytrvalý, neangažovaný typ	Konkrétní, jasně stanovené a uspořádané činnosti, manipulace s různými materiály, surovinami, objekty, nástroji, stroji a zvířaty	manuální, mechanické, elektrotechnické, technické	peníze, moc, postavení
Intelektuální I	Analytický, opatrný, kritický, nezávislý, intelektuální, do sebe zahleděný, sociálně uzavřený, přísně metodicky zaměřený, racionální, nenáročný a skromný typ	Objevování fyzikálních, biologických a kulturních jevů a procesů, snaha po jejich pochopení a kontrole	vědecké, matematické	věda, výzkum
Umělecký A	Komplikovaný, nepořádný, nevázaný, emocionální, idealistický, tvořivý, nepraktický, impulsivní, nezávislý, do sebe zahleděný, nekonformní a originální typ	Volné, umělecky zaměřené činnosti, které vyžadují cit pro tvar, hudbu, pohyb jako prostředek k tvorbě uměleckých forem a výtvorů	jazykové, výtvarné, dramatické, literární, pohybové	estetické kvality
Sociální S	Společenský, ochotný ke spolupráci, přátelský, ušlechtilý, prospěšný, prozíravý, laskavý, přesvědčivý, odpovědný, taktický a ohleduplný typ	Sociální kontakty s lidmi různého věku s cílem je informovat, cvičit rozvíjet, léčit nebo vzdělávat	lidské vztahy, výchovné, pedagogické, interpersonální	sociální, etické, morální, problémy
Podnikový E	Dobrodružný, ukvapený, ambiciózní, argumentující, nezávislý, dominantní, optimistický, sdílný, spoléhající se na sebe, energický typ	Vedení ostatních lidí s cílem dosáhnout očekávaných organizačních cílů, úkolů a ekonomického zisku	vůdcovství, interpersonální, verbální	politická, ekonomická úspěšnost
Konvenční C	Přizpůsobivý, zásadový, svědomitý, defenzivní, efektivní, méně společenský, vytrvalý, praktický typ	Archivování zpráv, úprava písemností, zařizování, organizace, obsluha, obchodní a administrativní činnosti	manuální, obchodní, administrativní	obchodní, ekonomická úspěšnost

Příloha č. 3: Skupiny povolání podle Hollanda, jaké kladou nároky a požadavky

Pracovní prostředí	Obvyklá povolání	Požadavky a nároky pracovního prostředí	Odměny a výhody
Realistické R	Odborná řemesla, technické obory (stavební, mechanická a elektrotechnická povolání, profese ve veřejných službách, práce zpracovatelské a důlní obory (např. automechanik, strojník, technik, čalouník, lesník, požárník, elektromechanik aj.)	Jasně stanovené, určité a systematické pracovní činnosti s nástroji, stroji, technickým zařízením, materiály, surovinami a zvířaty, výroba, oprava a servis. Manuální a technické schopnosti a dovednosti, technické myšlení, zručnost.	konvenční hodnoty, užitek, peníze, moc postavení, majetek
Intelektuální I	Vědecká, intelektuální a některá technická povolání, vědecké obory a veřejné služby (např. chemik, zvukař, učitel matematiky, pilot, zubař, programátor aj.)	Systematické studium, výzkum fyzikálních, biologických, společenských nebo kulturních jevů a procesů (pozorování, symbolické, systematické, tvůrčí objevování), jazykové schopnosti, tvůrčí myšlení).	vědecké a duchovní hodnoty a úspěchy
Umělecké A	Umělecké, literární a hudební obory a řemesla, výtvarné a polygrafické obory a povolání (např. učitel hudby, fotograf, spisovatel, novinář, hudebník, architekt, malíř, aranžér aj.)	Tvorba uměleckých forem a výtvorů. Umělecké schopnosti, tvořivé myšlení a fantazie, hudební, výtvarný nebo literární talent, cit pro hudbu, jazyk, tvar a barvy.	umělecké hodnoty a úspěchy
Sociální S	Výchovná, pedagogická a sociálně interaktivní povolání spojená s péčí o ostatní ve veřejných službách (např. číšník, učitel, pedikér, zdravotní sestra, sociální pracovníce, státní zástupce, psychiatr, personalista aj.)	Výchova, vzdělávání, informatika, léčba, poradenství, sociální péče a veřejné služby. Schopnost pracovat s lidmi a porozumět jim, sociální cítění a schopnost pomáhat ostatním, organizovat a řídit práci dětí a dospělých.	sociální a etické hodnoty
Podnikavé E	Manažerské, organizační a obchodní obory, prodejní a odbytové služby, veřejné služby (např. prodavač, nákupčí, manažer, mistr, burzovní makléř, obchodní zástupce aj.)	Řízení a organizace obchodních či hospodářských činností a pracovních kolektivů, dosahování ekonomického zisku a hospodářských výsledků. Schopnost vést, organizovat a řídit činnosti dospělých, podnikavost, schopnost přesvědčování ostatních.	peníze, moc postavení
Konvenční C	Úřednické, kancelářské a administrativní obory, veřejné služby, obchodní obory, administrativa (např. písařka, sekretářka, operátor výpočetní techniky, účetní, obchodní referentka aj.)	Manipulace s údaji, čísla, organizace informací, obsluha kancelářské a výpočetní techniky, archivace, dokumentace aj.	materiální hodnoty, ekonomické, obchodní úspěchy, závislost, konformita

Příloha č. 4: Internetové stránky s užitečnými informacemi o středních školách a volbě povolání

- www.scio.cz
- www.jobon.cz
- www.ceskaskola.cz
- www.atlasskolstvi.cz
- www.skoly-kurzy.cz
- www.volbapovolani.cz (Pešová, Šamalík, 2006).
- www.nuov.cz – vzdělávací standardy na středních školách, zaměstnanost
- www.uiv.cz – databáze středních škol a VOŠ, CERMAT, mezinárodní výzkumy
- www.poskole.cz – další databáze středních i vyšších odborných škol
- www.vuppraha.cz – vzdělávací standardy gymnázií, pedagogický výzkum
- www.edunet.cz – informační síť základních a středních škol
- www.studentagency.cz – studentská agentura pro středoškoláky a vysokoškoláky
- www.uradprace.cz – databáze všech úřadů práce v České republice
- www.icm.cz – počítačový program profesní diagnostiky COMDI pro žáky 8. a 9. tříd ZŠ
- www.istp.cz – integrovaný systém pracovních pozic (Mezera, 2002).

Příloha č. 5: Vyplněný dotazník (dívka) – Volba SŠ a budoucího povolání

DOTAZNÍK

VOLBA STŘEDNÍ ŠKOLY A BUDOUCÍHO POVOLÁNÍ

Ahoj kluci a holky,

pomocí tohoto dotazníku bych chtěla zjistit, jaké jsou Vaše představy, žáků 9. ročníků základní školy o dalším studiu. Jsou zde otázky týkající se školy, vašich zájmů a představ o budoucím povolání. Pozorně si přečtěte každou otázku a odpovězte na ni pravdivě, stručně a hlavně čitelně. ☺

Dotazník je anonymní, Vaše odpovědi slouží pouze pro výzkum diplomové práce na téma: Volba další vzdělávací dráhy žáků základní školy, se zaměřením na spokojenost se zvolenou střední školou a oborem, a tudíž nebudou nikde jinde zveřejněny.

CHLAPEC -- DÍVKÁ ZAKROUŽKUJ HODÍCÍ SE VARIANTU!!

Věk: 15 ..... Třída: 9.A .....

1. Víš, jaké povolání bys chtěl/a vykonávat v budoucnu? ANO - NE
2. Které to je? (uved' i více variant)
hubařka .....
3. Které povolání bys naopak nechtěl/a vykonávat? (uved' i více variant)
ušířička, prodavačka .....
4. Proč bys toto povolání nechtěl/a vykonávat?
podobá bych se to nemilo, nikdy ušířič, aniho prodavač, np
np. u řady .....
5. Pomáhá ti někdo s výběrem dalšího studia a volbou budoucího povolání? (uved', o koho jde) ANO - NE
6. Radil/a jsi se s nějakým odborníkem (odborný poradce, školní psycholog)? ANO - NE
7. Jaké povolání mají tvoji rodiče?
Otec: obchodník .....
- Matka: účetní .....
8. Zkus konkrétně definovat, v čem spočívá jejich náplň práce:
Otec: jezdí po obchodních, kvei si objednávky' aloni .....
- Matka: řezá nčb, uplaty, domi .....
9. Je pro tebe v rozhodování důležité i to, jaké povolání mají tvoji rodiče? ANO - NE
10. Přál by si alespoň jeden z rodičů, aby si „krácel v jeho stopách“? ANO - NE
11. Ovlivňovali tě rodiče v rozhodování? ANO - NE

12. Vybral/a by sis určitý typ školy jen proto, že tam jde tvůj kamarád/ka?

ANO - NE

13. Vybral/a by sis určitý typ školy jen proto, že si to přeji tvoji rodiče?

ANO - NE

14. Jakého vzdělání chceš v životě dosáhnout?

- a) Učební obor
- b) Gymnázium
- c) Středoškolské (s maturitou)
- d) Vysokoškolské

15. Na kterou školu nebo obor v září nastoupíš?

gymnázium

16. Jsi s konečnou variantou školy, na kterou nastoupíš, spokojený/á?

ANO - NE

17. Proč?

myslím, že mi škola vyhoví, a to do té doby, než začnu studium

18. O co se zajímáš, co děláš ve svém volném čase?

číst, sleduji televizi, jsem o karmatů, plavání

19. Upřednostňoval/a bych raději dělat povolání, které:

PŘIŘAĎ K NABÍDNUTÝM ODPOVĚDÍM ČÍSLO OD 1 DO 6 PODLE TOHO, KTERÉ TVRZENÍ TĚ NEJVÍCE ZAUJALO (Č. 1 ZNAMENÁ NEJLEPŠÍ VARIANTU, Č. 2 LEPŠÍ, Č. 3 HORŠÍ ATD.)

- 1) je zároveň můj koníček
- 4) je dobře placené
- 3) budu vykonávat jako podřízený, ale budu dělat, co mě baví
- 6) budu vykonávat jako nadřízený a rozhodovat o jiných lidech
- 5) budu vykonávat manuálně
- 2) kde budu především mluvit a přemýšlet

20. Máš nějaké zdravotní problémy, které by znemožňovaly vykonávat některé povolání? ANO - NE

21. Chceš jít raději co nejdříve pracovat?

ANO - NE

22. Chci studovat určitou školu, protože:

ZAŠKRTNI I VÍCE VARIANT, KTERÉ TĚ ZAUJALY

- jsou v této škole zajímavé předměty (napiš které)
- jsem se jinam nedostal/a (napiš kam)
- mě někdo přesvědčil, že je to pro mě vhodné (napiš kdo) *mamka, tatka, rodina*
- mi to někdo nařídil, přikázal (napiš kdo)

23. Chci být ~~ZUBAŘKA~~..... (tvoje zvolené povolání), protože:

ZAŠKRTNI I VÍCE VARIANT, KTERÉ TĚ ZAUJALY

- se v tomto povolání dá vydělat hodně peněz
- je toto povolání pohodlné, nenáročné
- mne toto povolání zajímá
- jsem si toto povolání již vyzkoušela a líbilo se mi
- budu mocí hodně cestovat
- mi to někdo zařídí (napiš kdo)
- toto povolání chce vykonávat můj kamarád/ka
- budu se v tomto povolání stýkat s mnoha lidmi
- ze zdravotních důvodů nemohu vykonávat jiné povolání

Děkuji za spolupráci! ☺

Příloha č. 6: Vyplněný dotazník (chlapec) – Spokojenost se zvolenou SŠ

DOTAZNÍK
SPOKOJENOST S VÝBĚREM SŠ

Milí studenti,

pomocí tohoto dotazníku bych chtěla zjistit, zda se Vaše rozhodnutí, studovat tuto střední školu, shoduje s Vaším prvotním rozhodnutím, když jste se pro tuto školu rozhodovali v 9. ročníku základní školy. Pozorně si přečtěte každou otázku a odpovězte na ni pravdivě, stručně a hlavně čitelně. ☺

Dotazník je anonymní, Vaše odpovědi slouží pouze pro výzkum diplomové práce na téma: Volba další vzdělávací dráhy žáků základní školy, se zaměřením na spokojenost se zvolenou střední školou a oborem, a tudíž nebudou nikde jinde zveřejněny.

CHLAPEC -- **DÍVKY** ZAKROUŽKUJ HODÍCÍ SE VARIANTU!!

Věk:..... 19 LÉT ..... Třída:..... 4. L .....

1. Z jakého důvodu, jsi se rozhodl/a studovat právě tuto školu?
..... Z DŮVODU SPORU .....
2. Rozhodl/a jsi se studovat tuto školu sám/a nebo ti ji někdo doporučil? (popřípadě napiš kdo)
..... SAM .....
3. Jsi na této škole spokojen/á? Proč? ANO NE
..... KVŮLI KOLEKTIVU A UČTELŮM .....
4. Kdyby sis mohl/a střední školu zvolit znovu, rozhodl/a by ses stejně? ANO NE
.....
.....
5. Pokud bys radši volil/a jinak, pro jakou školu by ses rozhodl/a?
.....
.....
6. Chodíš rád/a do školy? ANO NE
7. Co tě ve škole baví nejvíce?
..... PŘESÁVY A RAUVÍ TRÉVINY .....
8. Co tě naopak ve škole nebaví vůbec?
..... NEMĚNA .....
9. Jaké povolání mají tvoji rodiče?
Otec:..... ORCHOVÍ ZÁSTUPCE .....
- Matka:..... PRODAVAČKA .....
10. Jakého vzdělání chceš v životě dosáhnout?
  - a) Středoškolské (s maturitou)
  - b) Vyšší odborné
  - c) Vysokoškolské (o jakou VŠ by si měl/a zájem?)
..... FTK .....

11. O co se zajímáš, co děláš ve svém volném čase?

SPORT (FOOTBAL), PŘÍDELEK SUĚ

12. Upřednostňoval/a bych raději dělat povolání, které:

PŘÍRAĎ K NABÍDNUTÝM ODPOVĚDÍM ČÍSLO OD 1 DO 7 PODLE TOHO, KTERÉ TVRZENÍ TĚ NEJVÍCE ZAUJALO (Č. 1 ZNAMENÁ NEJLEPŠÍ VARIANTU, Č. 2 LEPŠÍ, Č. 3 HORŠÍ ATD.)

- 20 je zároveň můj koníček
- 10 je dobře placené
- 30 je pohodlné, nenáročné
- 60 budu vykonávat jako podřízený, ale budu dělat, co mě baví
- 50 budu vykonávat jako nadřízený a rozhodovat o jiných lidech
- 70 budu vykonávat manuálně
- 40 kde budu především mluvit a přemýšlet

13. Studuji tuto školu, protože:

ZAŠKRTNI I VÍCE VARIANT, KTERÉ TĚ ZAUJALY

- jsou v této škole zajímavé předměty (napiš které) PEDAGOGIKA, PSYCHOLOGIE
- jsem se jinde nedostal/a (napiš kam)
- mě někdo přesvědčil, že je to pro mě vhodné (napiš kdo) RODIČE
- mi to někdo nařídil, přikázal (napiš kdo)
- .....

Děkuji za spolupráci! ☺